

Univerzita Karlova

Fakulta humanitních studií

**Problematika malého využití vodících psů mezi
českými nevidomými**

Bakalářská práce

Autor: **David Nergl**

Studijní obor: Studium humanitní vzdělanosti (6107R009)

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eliška Pincová**

Praha 2024

Poděkování

Děkuji především Mgr. Elišce Pincové za velkou trpělivost, ochotu a pomoc, kterou mi věnovala při zpracování mé bakalářské práce.

Rovněž děkuji za ochotu a za věnovaný čas nevidomým a prakticky nevidomým lidem, kteří mi byli ochotni poskytnout rozhovory.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne 3. 5. 2024

.....

podpis

Obsah

Abstrakt.....	6
Klíčová slova.....	7
Abstract.....	8
Keywords.....	9
Úvod.....	10
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1. Osoby se zrakovým postižením – kdo to je?	11
1.1. Klasifikace osob se zrakovým postižením.....	11
1.2. Co nevidomý člověk „vidí“?	13
1.3. Etika správného označení osob se zdravotním postižením.....	14
1.4. Statistické údaje o nevidomých a slabozrakých.....	16
2. Orientace v prostoru.....	18
3. Kompenzační pomůcka.....	21
3.1. Využívání kompenzačních pomůcek.....	23
3.2. Legislativa ohledně kompenzačních pomůcek.....	24
3.3. Dlouhá bílá hůl.....	24
3.4. Vodící pes.....	26
3.4.1. Statistika vodících psů ve světě.....	26
3.4.2. Statistika vodících psů v Evropě a ČR.....	27
3.4.3. Plemena vhodná na práci vodícího psa.....	29
3.4.4. Etologie vodícího psa coby psa.....	31
3.4.5. Příprava vodícího psa.....	36
3.4.6. Výcvik vodícího psa.....	38
3.4.7. Historie vodících psů ve světě.....	39
3.4.8. Historie vodících psů v Československu.....	41

3.4.9. Příčiny nižšího využití vodících psů v ČR v kontextu doby před rokem 1989.....	42
3.4.10. Organizace zabývající se výcvikem vodících psů.....	43
3.4.11. Legislativa ohledně vodících psů.....	44
3.4.12. Výhody vodícího psa.....	51
3.4.13. Nevýhody vodícího psa.....	53
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	53
4. Cíl práce.....	53
5. Metodologie.....	54
5.1. Výzkumný vzorek.....	54
5.2. Technika sběru dat a metody.....	55
5.3. Realizace výzkumu.....	55
6. Rozhovory s vybranými osobami s těžkým zrakovým postižením.....	56
7. Analýza rozhovorů – výhody vodícího psa.....	99
8. Analýza rozhovorů – nevýhody vodícího psa.....	101
Závěr.....	105
Seznam použitých zdrojů.....	107
1. Literatura.....	107
2. Internetové zdroje.....	109

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem „Problematika malého využití vodících psů mezi českým nevidomými“ se zaměřuje na problematiku využívání vodících psů v ČR. Na základě teoretických i praktických poznatků se pokouší zodpovědět příčiny aktuálního stavu, kdy naprostá většina těžce zrakově postižených osob raději volí náročnější techniku pohybu s dlouhou bílou holí. Technika chůze s vodícím psem je pro ně přitom v mnoha ohledech výhodnější a vhodnější.

Práce se skládá z části teoretické a praktické. Ve své teoretické části se práce podrobněji zabývá osobami se zrakovým postižením, statistickými údaji o této skupině, způsoby pohybu lidí se zrakovým postižením, jejich orientací v prostoru, legislativou ohledně kompenzačních pomůcek a kompenzačními pomůckami samotnými: dlouhou bílou holí, a především vodícím psem u kterého rozebírá jeho historii v zahraničí, i u nás, statistiky, plemena, výchovu, výcvik, etologii a legislativu. To je nutné jak pro stanovení nutného kontextu a zjištění potřebných dat, tak pro nastínění některých možných příčin, proč je využití vodících psů v Česku tak malé.

V praktické části byl pro účely sběru dat zvolen kvalitativní výzkum a to konkrétně 12 polostrukturovaných rozhovorů, jejichž výzkumný vzorek byl vybrán na základě účelového výběru. Rozhovory mají přiblížit postoje majitelů či bývalých majitelů vodících psů a poskytnout jejich vhled na danou problematiku. Zajímají mě především jejich zkušenosti s vodícími psy, které následně zanalyzuji jako výhody a nevýhody vodících psů.

Zanalyzované výhody vodících psů použiji k zodpovězení první části hlavní myšlenky této práce a tedy „V čem konkrétně je vodící pes lepší oproti dlouhé bílé holi?“. Zanalyzované nevýhody vodících psů, společně s poznatky z teoretické části využiji pro zodpovězení základní výzkumné otázky „Navzdory tomu, že technika chůze s vodícím pes je celkově, pro osoby nevidomé a prakticky nevidomé, z několika konkrétních důvodů výhodnější, ve smyslu snazšího dosažení vysoké úrovně mobility a samostatného pohybu než technika chůze s dlouhou bílou holí, tak jaké jsou příčiny toho, že je v českém prostředí tak málo rozšířená.“

Z výzkumu se potvrdilo, že chůze s vodícím psem je pro nevidomé bezpečnější a efektivnější než chůze s dlouhou bílou holí. Vodící pes zvyšuje mobilitu, zlepšuje sociální interakci a poskytuje psychickou podporu. Avšak, pouze malé procento nevidomých využívá tuto možnost kvůli finanční náročnosti, špatně pojaté legislativě, nedostatečné

osvětě veřejnosti a dalším faktorům. Odstranění těchto překážek by mohlo výrazně zlepšit samostatný pohyb, mobilitu a integraci osob s těžkým postižením zraku do společnosti.

Klíčová slova:

nevidomý, kompenzační pomůcka, vodící pes, mobilita

Abstract

The bachelor's thesis entitled "The problematics of small usage of guide dogs among Czech blind people" focuses on the issue of the usage of guide dogs in the Czech Republic. Based on theoretical and practical knowledge, it tries to answer the causes of the current situation, when the vast majority of severely visually impaired people prefer to choose a more demanding movement technique with a long white cane. Nevertheless, the technique of walking with a guide dog is more convenient and suitable for them in many ways.

The thesis consists of a theoretical and a practical part. In its theoretical part, the thesis deals in more detail with people with visual impairments, statistical data about this group, ways of movement of people with visual impairments, their orientation, legislation regarding assistive technology and assistive technology themselves: a long white cane, and above all a guide dog with which analyzes its history abroad, as well as in our country, statistics, breeds, upbringing, training, ethology and legislation. This is necessary both for establishing the necessary context and finding the necessary data, and for outlining some possible reasons why the use of guide dogs in the Czech Republic is so small.

In the practical part, qualitative research was chosen for the purpose of data collection, namely 12 semi-structured interviews, the research sample of which was selected on the basis of purposive sampling. The interviews are intended to bring closer the attitudes of owners or former owners of guide dogs and to provide their insight into the given issue. I am mainly interested in their experiences with guide dogs, which I will subsequently analyze as the advantages and disadvantages of guide dogs.

I will use the analyzed advantages of guide dogs to answer the first part of the main idea of this work, i.e. "What exactly makes a guide dog better than a long white stick?". I will use the analyzed disadvantages of guide dogs, together with the knowledge from the theoretical part, to answer the basic research question "Despite the fact that the technique of a guide dog is generally more advantageous for blind and practically blind people for several specific reasons, in the sense of easier achievement of a high level of mobility and independent movement than the technique of a white cane, so what are the reasons why it is so little widespread in the Czech environment."

Research has confirmed that walking with a guide dog is safer and more effective for the blind than walking with a long white cane. A guide dog increases mobility, improves social interaction and provides psychological support. However, only a small

percentage of blind people take an advantage of this opportunity due to financial constraints, poorly conceived legislation, insufficient public education and other factors. Removing these barriers could significantly improve the independence in mobility and integration of people with severely sight impairments into society.

Keywords:

blind person, assistive technology, guide dog, mobility

Úvod

V České republice se ročně předá několik desítek vodících psů. Tito čtyřnozí pomocníci jsou coby kompenzační pomůcka vycvičeni k tomu, aby asistovali lidem se zrakovým postižením. Jejich úkolem je jim pomoci se orientovat v prostoru, překonávat překážky a zajišťovat bezpečnost. V současné době je v České republice téměř tisíc vodících psů, což je v přepočtu na počet obyvatel třetí nejvyšší počet na světě. Navzdory těmto faktům je, dle mého názoru, využití vodícího psa v ČR mezi samotnými osobami s postižením zraku zbytečně nízké. Po pořízení vodícího psa se životní situace dotyčného nevidomého v mnohém změní k lepšímu, osoba se stane mobilnější, samostatnější a zpravidla nezávislejší na svém okolí. I přesto se někteří lidé rozhodnou si dalšího vodícího psa již nepořídit a vrátí se k používání dlouhé bílé hole. Tato bakalářská práce se pokouší zodpovědět, proč tomu tak je a přinést nové poznatky ohledně používání této kompenzační pomůcky. K tomu chce dospět na základě praktické části složené z polostrukturovaných rozhovorů s vybranými osobami se zrakovým postižením, teoretické části, založené na dostupné literatuře a tématu se věnujících materiálů a na základě mých osobních zkušeností. Výcviku vodících psů se aktivně několik let věnuji a mám tak k tématu určité předporozumění a osobní vztah, což se do jisté míry promítne i do tohoto výzkumu. I z tohoto důvodu se také snažím poukázat na potřebu změny zejména v české legislativě, která je ve vztahu k vodícím psům nedostatečně propracovaná a je příčinou menšího využívání vodících psů. V této práci je důležitá zejména perspektiva samotných majitelů či bývalých vodících psů, neboť právě o jejich kvalitu života a schopnost plnohodnotné integrace do společnosti se jedná.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Osoby se zrakovým postižením – kdo to je?

Řekneme-li „zrakově postižený“, obvykle nám mezi prvními představami naskočí nevidomý člověk. Přesto, že nevidomých lidí je mezi lidmi se zrakovým postižením absolutní menšina, slepota je zkrátka „úderný fenomén“. Daleko nejvyšší počet však představují lidé slabozrací, kteří se rovněž v nemalé míře potýkají s důsledky zrakového

postížení a mnohdy se setkávají s neporozuměním či podceňováním svých potřeb ze strany vidících, neboť „přece vidí“. (Michalík, 2011)

Zrakově postižení (někdy též ZP) jsou lidé s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností. Úžeji se tímto termínem rozumí ti, u nichž poškození zraku nějak ovlivňuje činnosti v běžném životě a u nichž běžná optická korekce nepostačuje. (Nezahrnujeme sem tedy např. člověka, který nosí dioptrické brýle a s nimi docela normálně vidí – to znamená, že má zrakovou vadu lehčího stupně a s brýlemi zvládá bez potíží každodenní činnosti, nemá omezení v přístupu k informacím, v orientaci a samostatném pohybu, v pracovním uplatnění, v sociální oblasti apod.) Abychom zdůraznili tento rozdíl, mluvíme někdy o těžce zrakově postižených, respektive dnes spíše o lidech s těžkým poškozením zraku. Tím máme na mysli skupinu zrakově postižených, u nichž právě onen vážný funkční důsledek zrakové vady zasahuje do běžného života, lidí, jimž už běžná brýlová korekce nepostačuje k plnému ("normálnímu") vidění¹. Těmto lidem jejich zrakový handicap negativně ovlivňuje život natolik, že mají významně horší schopnost orientace a samostatného pohybu, přístupu k informacím, což dále znesnadňuje jejich každodenní činnosti, které se týkají péče o sebe a o své okolí. I zde jsou však značné rozdíly.

1.1. Klasifikace osob se zrakovým postižením

Organizace SONS ČR z. s. se na osoby se zrakovým postižením dívá jako na „lidi s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností. Poškození zraku ovlivňuje činnosti v běžném životě a běžná optická korekce již nepostačuje. Zásadním problémem může být prostorová orientace, samostatný pohyb a komunikace (čtení, psaní)².“

---

¹SCHINDLER, Radek a Milan PEŠÁK. *Kdo je zrakově postižený* [online]. Praha: SONS ČR ©, 2012. [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <http://archiv.sons.cz/kdojezp.php>

² *Zrakové postižení*. [online]. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR. (neuveďeno). [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.sons.cz/zrakovepostizeni>.

Osoby s těžkým postižením zraku lze kategorizovat jak z medicínského pohledu, založeném na klasifikaci Světové zdravotnické organizace či české lékařské literatury, tak z pohledu sociálně pedagogické praxe. (Ludíková et. al., 2013)

Pro účely této práce nicméně postačí základní členění podle toho, jak jej zná česká legislativa, konkrétně zákon č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Ten konkrétně považuje těžké zrakové postižení za jeden z druhů zdravotního postižení odůvodňujícím přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku. Dále explicitně vyjmenovává čtyři typy zrakového postižení, včetně jejich lékařských definic³. Pro lepší porozumění je více rozvádím na základě Matouška (2003) a mých vlastních poznatků:

1. **Úplná nevidomost obou očí** – Úplná slepota je stav, při němž není zachováno ani vnímání světla.
2. **Praktická nevidomost obou očí** – Praktická slepota (nebo také legální slepota či zbytky zraku) je podle mezinárodních standardů stav, při kterém člověk nevidí na vzdálenost šesti metrů totéž, co dobře vidící osoba vidí na vzdálenost desetkrát větší, nebo je jeho zorné pole zúženo na méně než 20 stupňů. Jako pomocné kritérium se ještě užívá neschopnost číst písmo v běžném tisku, a to i s brýlemi. Dle mé zkušenosti, lidé z této skupiny se teoreticky nacházejí, ohledně toho, „co ukoukají“, někde mezi nevidomými a těžce slabozrakými, ale v praxi jsou v této skupině lidé, kteří by mohli být zařazeni jak mezi nevidomé, tak hlavně mezi slabozraké. Mnoho osob s těžkou zrakovou poruchou má totiž „papírově“ napsanou diagnózu těžší, než jakou ve skutečnosti mají, a to z praktických důvodů, např. kvůli průkazu ZTP/P a z toho dalším plynoucím výhodám jako proplacení příspěvku na zvláštní pomůcku či příspěvek na mobilitu. Jejich omezení v prostorové orientaci a mobilitě tak vychází z ostatních skupin a je čistě individuální.

---

³ *Sbírka zákonů č. 329 / 2011* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, (nedatováno). [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372793/zakon_329_2011.pdf/5581eb74-2743-d9e1-b2ef-ca9ef4084c12

3. **Těžká slabozrakost obou očí** – Slabozrakost je méně závažné postižení zraku, které omezuje možnosti společenského uplatnění postiženého. Pokud obě oči nejsou postiženy stejně, posuzuje se vidění lepšího oka.
4. **Ztráta jednoho oka nebo ztráta visu jednoho oka** se závažnější poruchou zrakových funkcí na druhém oku...

Ve vztahu k vodícím psům rozlišujeme pouze dvě skupiny, které na tuto kompenzační pomůcku mají nárok, a to osoby nevidomé a prakticky nevidomé. To, jestli daný žadatel o kompenzační pomůcku vodícího psa spadá do těchto kategorií a má tak na ní nárok rozhoduje ošetřující lékař.

Důležité je dle Ludíkové a Stoklasové (2005) také dělení, dle doby vzniku zrakového postižení. To je stěžejní ve vztahu ke zrakové paměti, o které bude pojednáno později.

1. **Postižení vrozené** – vrozené vady zraku mohou být zapříčiněny dědičností, toxikománií matky (alkoholismus, drogy), vnějšími vlivy (např. ultrafialové, rentgenové záření), silným mechanickým poškozením plodu, pohlavní chorobou matky (syfilis) nebo např. virovým onemocněním (rubeola, toxoplazmóza)
2. **Postižení získané** – mezi příčiny získaného zrakového postižení řadíme především progresi zrakové vady, úrazy oka i hlavy, nádorová onemocnění oka i hlavy, retinopatii nedonošených, ale také např. důsledek jiného onemocnění (např. diabetes).

1.2. Co nevidomý člověk „vidí“?

„Jen malé procento nevidomých je schopných na tuto otázku odpovědět. Ve většině případů se jedná o různé „typy vidění“, např. bílá tma, barevné a/nebo pohyblivé „skvrny“, schopnost rozeznat, zda je den či noc, tzv. světlocit atd. I tmu je svým způsobem možné charakterizovat jako barvu, černou „nulovou reakci na světlo“. Existuje totiž i stav, kdy nevidomý člověk nevidí ani tu tmu, kdy „nevidí nic“, či „vidí nic“. Ono „nic“ nemá tvar, barvu, velikost, hloubku. Vidící si tuto skutečnost neumí představit, není to pro něj z pochopitelného důvodu sdělné ani možné.“ (Michalík, 2011)

Z tohoto důvodu panuje mezi laickou veřejností představa, že zcela nevidomý člověk vidí „tmu“. Představit si „nic“ je pro někoho, kdo vidí „něco“, nemožné. Jednou jsem se o tomto tématu bavil s pánem od narození nevidomým. Napřed mi potvrdil, že „nevidí nic“, a když jsem se ho dále vyptával, jak si to mám nejlépe představit, tak mi odpověděl: „Co vidíš kolenem? No, tak přesně to samé vidím já“.

1.3. Etika správného označení osob se zrakovým postižením

Používání správné klasifikace je důležité zejména z důvodu etiky. Významy některých slov se v průběhu času mění, a to je potřeba v odborné terminologii reflektovat. Termíny nebo označení, které byly ještě před pár desítkami let běžně užívány laickou i odbornou veřejností, postupně získaly hanlivý nádech, a tak od nich bylo postupně upouštěno. Tento trend vychází z potřeby respektovat lidskou důstojnost a z pochopení, že postižení lidé jsou plnohodnotnými členy společnosti, kteří si zaslouží stejnou úctu a ohleduplnost jako ostatní lidé. Typicky se jedná o pojem slepý/slepec.

Michalík k tomu dodává, že užívání pojmu „slepota“ pro označení stavu postižené funkce zraku je legitimní (např. praktická slepota). Odvozeně pak „slepecké pomůcky“, „slepecké písmo“, „slepecké hnutí“. Užívání výrazů „slepec“, „slepý“, které se vážou k osobě, člověku, však dnes již patří z hlediska odborných pojmů do terminologického pravěku.

Hovoří-li se obecně o lidech s postižením zraku, tj. bez rozlišení hloubky postižení užívá se nejčastěji pojem „zrakově postižený“. Nabízí se i možnost delšího opisného tvaru „člověk se zrakovým postižením“ nebo „člověk s postižením zraku“. V průběhu času se z označení „slepý“, „slepec“ staly pojmy s pejorativním zabarvením. Uslyšíte-li však historky o „slepících“ z úst samotných nevidomých lidí, není to totéž, jako kdybyste o „slepících“ mluvili vy sami. Právo interního žargonu je na straně nevidomých (Michalík, 2011).

Na příkladu knihy Zdravotní postižení a pomáhající profese, která byla napsána Janem Michalíkem a vydána v roce 2011, lze vidět, jak se terminologie dané problematiky může změnit i poměrně rychle. Zatímco Michalík v roce 2011 píše o

legitimitě pojmu „zrakově postižený“ a o pojmu „člověk se zrakovým postižením“ mluví jako o „možném delším opisném tvaru“, tak dnes se již v české legislativě, a tedy i na odbornější úrovni používá pouze pojem s předložku „s“.

Je to z toho důvodu, že zatímco dříve se zrakové postižení chápalo jako fyzický nedostatek, který omezuje schopnosti a možnosti člověka, v dnešní době se zrakové postižení vnímá jako interakce mezi osobou a jejím prostředím. Z toho vyplývá, že osoba s postižením zraku není definována pouze svou diagnózou či mírou snížení zrakových schopností, ale také tím, jak se dokáže vyrovnat s bariérami a překážkami ve společnosti. Osoba s postižením zraku je tedy aktivním a rovnocenným členem společnosti a má plné právo být její plnohodnotnou součástí. Použití termínu "osoba s postižením zraku" tak vyjadřuje respekt k lidské důstojnosti a individualitě každého člověka.

Schindler a Pešák doplňují, že ve slovním spojení "zrakově postižený člověk" je nejdůležitější právě ono slovo "člověk". Samotný fakt, že nevidí, znamená jen to, že některé věci musí dělat jinými způsoby než ostatní, ale není proto lepší nebo horší. (Schindler a Pešák, 2012)

Je třeba mít na paměti, že ani přehnaná korektnost ze strany okolí nevidícího člověka není na místě. Herman Van Dyck o tom píše: „V hovoru s nevidomým mnoho lidí nemá odvahu používat slova jako jsou „vidět“, „dívat se“, „slepota“, „nevidomý člověk“. Takže říkají: Můj strýc je také ... ehm, ehm... také takový“, nebo „Moje babička měla totéž“... zatímco sami nevidomí vyprávějí žerty o svém handicapu. Slovo „slepota“ používají a vnímají stejně jako jiná slova. Slova „vidět“, „kouknout se“, „mrknout“, „prohlédnout si“... používají k vyjádření svého způsobu vnímání: cítit, hmatat, dotýkat se apod... Bez obav můžete říct nevidomému: „Chtěl byste se podívat na tuto věc?“ a zároveň mu podejte do rukou obyčejný předmět (např. láhev, oděv nebo něco jiného). Nebojte se použít slova „nevidomý“ nebo „slepota“, pokud o ně v rozhovoru jde⁴.“

---

⁴ VAN DYCK, Herman. *NE TAK, ALE TAK: příručka správného kontaktu s nevidomými a slabozrakými* [online]. 1. vydání. Praha: Česká unie nevidomých a slabozrakých – Tyfloservis, 1996. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://emuzeum.cz/admin/files/Ne-tak,-ale-tak.pdf>

1.4. Statistické údaje nevidomých a slabozrakých

Dle studie publikované v medicínském odborném časopisu *The Lancet* bylo roce 2020 na planetě 596 milionů lidí, kteří měli poškození zraku na dálku. Z toho 43 milionů bylo nevidomých. Kvůli stárnutí populace a jejímu nárůstu hrozí, že v roce 2050 naroste na toto číslo odhadovaných 895 milionů, respektive 61 milionů nevidomých⁵.

Tyflocentrum k tomu na základě dat Světové zdravotnické organizace tvrdí, že v roce 2010 bylo na světě 45 milionů nevidomých a toto číslo se v následujících 20 letech může až zdvojnásobit. Nejvíce jich je v Africe a Jižní Asii. Z toho 20 milionů je postiženo šedým zákalem, který se u nich rozvinul z důvodu nedostatečné zdravotní péče a špatným podmínkám (nemají finance na operace, velmi špatné podmínky k životu, téměř žádné zázemí apod.). Odborníci odhadují, že 80 % slepoty může být léčeno nebo je možno jí předejít.

Podle britských pramenů je v Evropě asi 11 milionů slabozrakých a asi 1 milion nevidomých. Přesné statistiky neexistují ani v rámci jednotlivých zemí. Přímá úměrnost vzniku zrakových vad a vyššího věku je jednoznačně prokázána: 80 % lidí starších 75 let má vážné problémy se zrakem a 70–75 % nových případů zrakových vad vzniká u lidí starších 65 let. Z toho se dá vyvodit, že stárnutí je samo o sobě významným činitelem vedoucím ke vzniku zrakové vady⁶.

Matoušek (2003) uvádí, že poruchy zraku jsou v naprosté většině případů následky nemocí (diabetu prvního typu, zeleného zákalu, odchlípení sítnice, otravy aj.),

---

⁵ BURTON, Matthew J.; RAMKE, Jacqueline a MARQUES, Ana Patricia, et al. *The Lancet Global Health Commission on Global Eye Health: vision beyond 2020*. Online. *The Lancet*. Roč. 2021, article 9, s. 551. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: [https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2214-109X\(20\)30488-5](https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2214-109X(20)30488-5).

⁶ STATISTICKÉ ÚDAJE O NEVIDOMÝCH A SLABOZRAKÝCH LIDECH. [online]. TyfloCentrum Praha, o. p. s., 2010. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <http://praha.tyflocentrum.cz/dokumenty-ke-stazeni/metodicke-pokyny/index.php?item=152>.

jen malá část je vrozená, případně vzniklá úrazem. Jejich výskyt se proto zvyšuje s věkem. Zmiňuje, že postižení zraku je jedním z nejlépe společensky přijímaných postižení.

Z výběrového šetření osob se zdravotním postižením z roku 2018 pro Český statistický úřad vyplývá, že v **České republice** ve zrakové oblasti se zdravotní postižení projevovalo u 252 tisíc osob, které se i při použití svých brýlí, čoček nebo jiných optických pomůcek cítili ve vykonávání běžných činností kvůli tomu omezení. Z výsledků šetření dále vyplynulo, že (z výše zmíněného čísla 252 tisíc) 14 tisíc osob (6 % z osob se zrakovým postižením) je zcela nebo téměř nevidomých⁷.

Pro srovnání, v **Německu** je podle Německé federace počet nevidomých asi 145 000 a počet slabozrakých lze odhadnout na přibližně 500 000⁸.

Hrubé a nepřesné odhady nevidomých a slabozrakých nejsou ničím novým. Již Sekáč udává: „Jelikož nám pravá statistika slepců v Rakousku a Čechách zvláště schází, uvádím pouze analogické udání Lachmannovo, který udává počet všech slepců v Rakousku roku 1843 na 31 345. Měřítka vzato přitom ze států jiných, mající stejné poměry na zrak působící jakož jsou: geografické položení ohledem na fyzické zvláštnosti, např. zima, sníh... Jsou to státy střední Evropy, jmenovitě Francie a Německo. Úřední sčítání v těchto státech objevilo, že průměrně na 1350 vidících 1 slepec přijde. Podle toho by mělo Rakousko na 32 500 000 obyvatelův asi 24 074 slepců a naše země Česko-moravské při obyvatelstvu 6 800 000 pak 5 528 slepců všech stáří; na Čechy vypadá 3 918 slepců a tito se dělí podle stáří: do 7 let 195, od 7 do 14 let 274, od 14 do 21 let 313, od 21 do 30 let 391, od 30 do 50 let 783; přes 50 let 1 959.“ (Sekáč, 1870)

---

⁷ VÝBĚROVÉ ŠETŘENÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM v roce 2018 [online]. Praha: Český statistický úřad, Odbor statistik rozvoje společnosti, 2019. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90600407/26000619.pdf/b1d5a2b3-a309-4412-a962-03d847d3d1a0?version=1.5>

⁸ KUMAR R, Indrayan. *Erblindung in Deutschland–heute und 2030 [Blindness in Germany–today and in 2030]. Der Ophthalmologe: Zeitschrift der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft* [online]. 2006. [cit. 20.6.2023]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16924449/>

Platí, že zrakem přijímáme 85 až 90 % informací ze světa okolo nás (Jesenský, 1988). Dle Keblové je „vidění (zrakové vnímání) složitý komplexní děj, jehož kvalita je určována funkcemi zrakového analyzátoru (zrakovou ostrostí, zorným polem, barvocitem, adaptací, akomodací, binokulárním viděním a citlivostí na kontrast). (Keblová, 2001)

Z výše uvedeného důvodu se nelze divit, že většina či minimálně stále významná část laické veřejnosti zastává názor, že ztráta nebo absence tohoto smyslu zcela vyřadí postiženého jedince z aktivního života a ze společnosti a daný jedinec je pak odkázán na to, aby byl někde pasivně zavřen a jeho okolí o něj pečovalo.

Lidé s těžkým postižením zraku ale dokazují, že toto rozhodně není v současné době primárně díky kompenzačním pomůckám již pravda. Zrakově postižení lidé totiž tvoří pestrou heterogenní skupinu. To, jak jsou schopni se svým postižením fungovat, závisí na tom, jak byli schopni se s jeho ztrátou vyrovnat. Míra schopnosti vyrovnat se se ztrátou zraku závisí na tom, kdy došlo k postižení, jaké jsou osobní zkušenosti postiženého, dále na struktuře osobnosti, na dosažitelné pedagogické péči, na dostupnosti tyflopedagogické péče, pomůcek a na motivaci daného člověka.

2. Orientace v prostoru

Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených je komplexní aktivita, ve které uvažujeme o pohybu v tzv. makroprostoru (velký prostor a pohyb na ulicích, v budovách a dopravních prostředcích). Tato aktivita je podmínována čtyřmi jevy:

- schopností samostatně se orientovat,
- schopnost pohybu,
- schopnost zachovávat bezpečnost pohybu,
- schopnost používat orientační pomůcky a úpravy prostředí (Jesenský 1988)

Wiener prostorovou orientaci a samostatný pohyb blíže vymezuje pojmem mobilita. Tvrdí, že význam prostorové orientace a samostatného pohybu nespočívá jen ve zvládnutí pohybové kultury zrakově postiženého jedince, i když je to mnohdy jediné

kritérium vidících pro hodnocení zrakově postižených. Mobilitu také není možno považovat za pouhý prostředek k samostatnosti a integraci zrakově postižených. Mobilita, ve smyslu zvládnutí problémů v oblasti prostorové orientace a samostatného pohybu je základním předpokladem samostatného života zrakově postiženého jedince, jeho socializace (příp. rehabilitace a resocializace), začlenění do pracovního procesu a života ve společnosti vůbec. (Wiener 1986)

Jesenský doplňuje význam prostorové orientace a samostatného pohybu o schopnost ovládnutí prostoru, přiblížení se k objektům, které nemohou být vidět, navazování kontaktů s lidmi, vyřizování si různých záležitostí a pracování.

Dodává, že schopnosti pohybu získávají nevidomí spontánními pokusy, více však organizovaným výcvikem. (...) Náročnost prvků prostorové orientace a samostatného pohybu většinu nevidomých odradí od spontánních pokusů. Touto cestou se prostorové orientaci a samostatnému pohybu učí většina slabozrakých, ale i částečně vidících zrakově postižených.

Organizovaný výcvik v prostorové orientaci a samostatném pohybu vychází ze skutečnosti, že úspěšný pohyb je závislý na úspěšné orientaci. Jesenský ještě dodává, že neméně důležité je jak překonání vlastního strachu z pohybu a získání motivace, tak bezpečné prostředí a přítomnost pomůcek usnadňující prostorovou orientaci a samostatný pohyb bez zrakové kontroly. (Jesenský, 1988)

Litvak (1979) definuje orientaci v prostoru jako proces řešení tří úloh, které můžeme nazvat „volba směru“, „udržení směru“, „objev cíle“. Řešení těchto úloh je nevyhnutelné pro orientaci v jakémkoliv prostoru – pro blízkou orientaci v malém prostoru, kdy se bezprostředně vnímají orientační body, podle nichž se určuje poloha, a pro dálkovou orientaci ve velkém prostoru, kde se orientační body a orientační znaky vyskytují vně zóny vnímání (viditelnosti, slyšitelnosti, hmatu).

Litvak k orientaci v prostoru dále dodává, že se jedná o proces praktického využití prostorových představ. „Při orientaci ve velkém prostoru jsou nejdůležitější topografické představy. (...) „Topografické představy jsou představy o terénu, které vznikají na základě vnímání a lokalizace objektů v prostoru. Jedná se o složitý souhrn paměťových

obrazů; odráží se v nich tvar, velikost, vzdálenost objektů a směry, v kterých jsou umístěny vzhledem k libovolnému orientačnímu bodu.“

Zvládnutí prostorové orientace je pro člověka s těžkým postižením zraku jednou ze základních podmínek úspěšného využívání schopností vodícího psa.

Vysvětlení pojmů:

Orientační body jsou základními prvky trasy nevidomého. Jsou to trvalá místa při pohybu na trase snadno rychle a zaručeně postižitelná hmatem (zprostředkovaným slepeckou holí, nášlapem apod.), ale i sluchem a čichem. Odlišují se jednoznačně od okolního prostředí.

Orientační znaky jsou jevy, které určují jednoznačně situaci vnímatelnou smysly nevidomého či slabozrakého (především hmatem a sluchem), např. roh domu, začátek schodiště, zábradlí, šum stromořadí, hluk v blízkosti vstupu do školy, provoz na vozovce, zurčení vody ve fontáně, kuchyňské vůně v blízkosti restaurace apod.

Vodící linie pro nevidomé a slabozraké spojují jednotlivé orientační body s jednoznačnými a pro celou linii stejnými charakteristickými orientačními znaky. Vodící linie představují pro samostatný pohyb a orientaci základní a nejdůležitější prvek. S vodící linií musí nevidomý prostřednictvím bílé hole udržovat nejen stálý kontakt, ale také si od ní musí udržet i určitý odstup, který průběžně kontroluje. Vodící linie dále rozlišujeme na přirozené (např. rozhraní dvou různých prostředí, jako je tráva a asfaltový chodník nebo zalomená hrana chodníku a domu) a umělé (např. v podobě varovných pásů v místě přechodu pro chodce, které známe v podobě reliéfní bodové dlažby na chodníku obvykle před vstupem do vozovky)⁹.

---

⁹ DUDR, Viktor a LNĚNIČKA, Petr. *METODICKÉ POZNÁMKY k vytváření podmínek pro samostatný a bezpečný pohyb nevidomých a slabozrakých lidí 1. díl* [online]. 3. vydání. Praha: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, 2000. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <http://www.braillnet.cz/sons/docs/bariery/>

Platí, že jak orientační znaky, tak orientační body, ale právě jejich soubory (linie a plochy) představují pro nevidomou či slabozrakou osobu celkový prostor, který je obklopuje.

Všechny tyto pojmy jsou zásadní k pochopení problematiky prostorové orientace a samostatného pohybu osob se zrakovým postižením. Aby došlo k úspěšnému rozvoji prostorové orientace a samostatného pohybu těchto osob, tak je potřeba brát v potaz několik zásadních okolností, které jsou u každého jedince jiné. Jedná se o jeho životní zkušenosti, rodinné prostředí, z kterého pochází, životní období, kdy oslepl, a s tím související zraková paměť u nevidomých. Ta totiž může pomoci při orientaci v prostoru, a to zásadním způsobem.

Jako hraniční věk pro zachování zrakové paměti se podle studie Hartfordské Univerzity uvádí pět let věku člověka. Tato studie zkoumá snění v kontextu zrakové představivosti. Nicméně výsledek je vypovídající i pro zrakovou paměť jako takovou. Zpravidla platí, že pokud daná osoba oslepně před dosažením tohoto věku, nemá v dospělosti zrakovou paměť¹⁰.

Dle mého názoru je dále důležitý celkový zdravotní stav, popř. přidružené problémy jako např. tělesné postižení, které nezřídka doprovází nevidomé a slabozraké osoby. Důležitá je také podpůrná péče, její míra a včasnost. Všechny tyto zmíněné okolnosti mají velký vliv na každodenní fungování člověka se zrakovým postižením a hrají prim pro rozvoj prostorové orientace.

3. Kompenzační pomůcka

Kompenzační pomůcky jsou speciálně upravené nebo vyrobené předměty, které umožňují nevidomému alternativní způsob řešení některých běžných situací doma i v

---

¹⁰ HUROVITZ, Craig S.; DUNN, Sarah; DOMHOFF, G. William a FISS, Harry Fiss. *The Dreams of Blind Men and Women: A Replication and Extension of Previous Findings* [online]. 1999. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: https://dreams.ucsc.edu/Library/hurovitz_1999a.html

terénu. Jejich základní vlastností je, že nahrazují ztracenou funkci (člověka). Přispívají k podpoře funkčních schopností, zmírnění či kompenzaci postižení a zapojení člověka do běžného denního života. Slouží jako prevence úrazů a zjednodušují každodenní úkony.

Většina laické veřejnosti si pod kompenzační pomůckou představí dlouhou bílou hůl, případně vodícího psa. Existují ale i další pomůcky, které mohou osoby se zrakovým postižením využít. Michalík, kromě dlouhé bílé hole a vodícího psa vyjmenovává další kompenzační pomůcky, které pomáhají s orientací a představě o trase. Jedná se o reliéfní záznam tras tzv. tyflografické plánky a mapky (řec. *tyflos* – slepý), pomocí nichž si člověk může prohlédnout hmatem orientační body, směr, popř. různá úskalí trasy a lépe si tak plán cesty zapamatovat. V dnešní době nejsou výjimkou ozvučené semaforey na přechodech, které lze aktivovat dálkovým ovladačem, stejně jako tzv. akustický orientační maják, což je akustické zařízení s vyhrazenými tóny nebo namluvenou frází, jež informuje nevidomé aktivací jejich vysílačky o vstupech do budov, jako jsou např. úřady, banky, nádraží, zdravotnická zařízení. Rovněž upravené dopravní prostředky hlásící čísla tramvají a autobusů, trolejbusů jsou dnes už v řadě měst poměrně běžné. (Michalík, 2011)

Pomůcky jsou nejčastěji vybírány dle určitých kritérií. A to z hlediska uživatele pomůcky (věk, mentální úroveň, mobilita, samostatnost/dopomoc) a z hlediska samotné kompenzační pomůcky. Při výběru kompenzační pomůcky je vždy důležité mít na paměti, že výběr kompenzační pomůcky se VŽDY přizpůsobuje potřebám a možnostem klienta, nikoli naopak. Při výběru vhodné kompenzační pomůcky zohledňujeme:

- funkčnost
- volně prodejná/na zakázku
- cena (hrazená, nehrazená, částečně hrazená)
- vzhled
- snadnost údržby
- dostupnost

- servis¹¹

V zásadě se pomůcky dají rozdělit na ty, které využívají hmatu, a ty, které využívají sluchu. Mezi pomůcky založené na bázi hmatu patří dlouhá bílá hůl, rozlišovač bankovek, hmatové hodinky, zásobník léků, hmatové hry aj. Ozvučené pomůcky mohou být od těch jednodušších – indikátor barev a světla, indikátor vodní hladiny, mluvicí teploměr či kalkulačka s hlasovým výstupem – až po velmi sofistikované a nákladné – mobilní telefon či počítač s hlasovým výstupem. (Matysková, 2009)

Matysková (2009) dále dělí kompenzační pomůcky na:

1. Pomůcky pro domácnost.
2. Pomůcky pro prostorovou orientaci a samostatný pohyb (dlouhá bílá hůl, vodící pes)
3. Pomůcky pro práci s informacemi.
4. Pomůcky pro volný čas a zábavu.

3.1. Využívání kompenzačních pomůcek

Z výběrového šetření ČSÚ z roku 2018 vyplývá, že u nevidomých a slabozrakých převažuje skupina (73 %), která nějakou kompenzační pomůcku používá, ale již další nepotřebuje. 12 % je na tom tak, že žádnou pomůcku nepotřebuje a stejné procento pomůcku používá, ale nepotřebovalo další/jinou. Pouhá 3 % pomůcku nepoužívají, ale potřebovaly by ji¹².

---

¹¹ JIRÁKOVÁ, Pavlína. *Rehabilitační a kompenzační pomůcky pro handicapované* [online]. Alfabet. Praha, 2014. [cit. 2023-06-18] Dostupné z: <https://www.alfabet.cz/vyvojova-vada-u-ditete/pomucky-a-hracky/rehabilitacni-a-kompenzacni-pomucky/>

¹² VÝBĚROVÉ ŠETŘENÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM v roce 2018 [online]. Praha: Český statistický úřad, Odbor statistik rozvoje společnosti, 2019. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90600407/26000619.pdf/b1d5a2b3-a309-4412-a962-03d847d3d1a0?version=1.5>

Z toho vyplývá, že dostupnost a dosažitelnost na kompenzační pomůcku je u osob se zrakovým postižením v Česku na slušné úrovni, a to i přes to, že většina těchto lidí nějakou pomůcku ke svému fungování potřebuje.

3.2. Legislativa ohledně kompenzačních pomůcek

Legislativa týkající se kompenzačních pomůcek pro nevidomé je stanovena v Zákoně č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Tento zákon definuje Příspěvek na zvláštní pomůcku a podmínky, které musí žadatel splnit, aby ji získal. Ty se liší dle druhu pomůcky. Zákon také stanovuje finanční limity, které může stát přispět na jednu zvláštní pomůcku (350 000 Kč) a celkový maximální součet vyplacených příspěvků, které nesmí v 60 kalendářních měsících po sobě jdoucích přesáhnout částku 800 000 Kč. Současně zákon řeší to, že pomůcka, kromě vodícího psa musí být v tzv. základním provedení, které osobě vzhledem k jejímu zdravotnímu postižení plně vyhovuje a splňuje podmínku nejmenší ekonomické náročnosti¹³.

3.3. Dlouhá bílá hůl

Pro účely této práce je třeba krátce představit dlouhou bílou hůl, jež patří mezi kompenzační pomůcky umožňující samostatný pohyb. Zvládnutí chůze s dlouhou bílou holí vyžaduje naučení se a aplikaci tzv. techniky chůze s holí a prostorové orientace. Jedná se o techniku pohybu, při které se osoba s těžkým postižením zraku zvládne pohybovat samostatně a nezávisle, bez pomoci lidského průvodce. Technika chůze s dlouhou bílou holí je pro mnohé nevidomé a těžce slabozraké alternativou k technice chůze s vodícím psem.

---

¹³ *Příspěvek na zvláštní pomůcku* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, (nedatováno). [cit. 2024-01-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-zvlastni-pomucku>

Bílá hůl plní hned několik funkcí. Pomáhá nevidomému orientovat se v prostoru a sledovat naučenou trasu. Dále jej upozorňuje na případné překážky na cestě (obrubníky, vývěsní reklamní poutače, schody). Při správném využívání techniky chůze s bílou holí by měl být pohyb i zcela nevidomého relativně bezpečný. V neposlední řadě plní bílá hůl také funkci signální – upozorňuje okolí, že člověk, který ji používá, má zrakové postižení, příp. může potřebovat pomoc. (Matysková, 2009)

V českém prostředí, na rozdíl např. od USA je zvyklostí, že bílá hůl je používána i v kombinaci s vodícím psem. V takovém případě se ale nejedná o techniku chůze s dlouhou bílou holí, nýbrž hůl plní pouze pomocnou funkci či doplňuje vodícího psa při chůzi, typicky slouží ke kontrole pravé strany. V takovém případě je míra jejího užití zcela individuální a platí, že její primární funkce spočívá opět v signalizaci toho, že daná osoba má zrakové postižení.

Při chůzi s bílou holí se nevidomí nespolehají zcela na hůl, jak se může zdát. Hůl jim pomáhá najít schody, obrubníky a další obdobné překážky na trase. Lidé se zrakovým postižením se krom hole spolehají typicky také na další pomocné prvky pro orientaci v prostoru. Typicky se jedná o zvuky nebo pachy. Nevidomým se totiž do jisté míry vytríbí ostatní smysly a naučí se je používat do větší míry než drtivá většina vidících lidí. Sám jsem byl svědkem toho, když nevidomá paní bezchybně poznala, jestli při chůzi míjí dům, auto anebo jestli je vedle ní prázdný prostor. Když jsem se domáhal vysvětlení, jak je to možné, popisovala to jako „proudění vzduchu“. Nutno podotknout, že bylo úplně bezvětrí.

Chůze s bílou holí může být pro některé lidi náročná, ale většina lidí se zrakovým postižením se naučí tuto techniku ovládat velmi dobře a jsou schopni se pohybovat v terénu částečně nebo zcela samostatně. Zde samozřejmě záleží na dalších aspektech, jako je okolní prostředí, tedy jeho obtížnost a nebezpečnost, ale také na individuálních schopnostech daného člověka.

Je důležité si uvědomit, že chůze s dlouhou bílou holí není jen způsob, jak se lidé s postižením zraku pohybují, ale také způsob, jenž jim pomůže se zapojením do společnosti a k tomu, aby byli více nezávislí. Z tohoto důvodu je důležité, aby veřejné budovy, ale i veřejná prostranství adekvátně svým designem odpovídaly a respektovaly existenci techniky dlouhé bílé hole.

Hůl může mít celou řadu negativ: její fyzické poškození nebo ztráta, limity v podobě nedostatečné výšky, která nestačí na výškové překážky v úrovni hlavy či nemožnost reagovat na měnící se prostředí a jeho nástrahy. Nošení dlouhé bílé hole též může být spojováno s určitým stigmatem.

Platí tedy, že pouze s dlouhou bílou holí není nevidomý člověk nikdy zcela v bezpečí. Z tohoto důvodu dávají někteří nevidomí přednost vodícímu psovi, který poskytuje v tomto kontextu více výhod.

3.4. Vodící pes

Vodící pes je státem uznaná kompenzační pomůcka umožňující druh samostatného pohybu lidem se zrakovým postižením. Je uveden v Zákoně č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením jako jedna ze zvláštních kompenzačních pomůcek pro lidi se zrakovým postižením¹⁴.

3.4.1. Statistika vodících psů ve světě

Podle mezinárodní organizace International Guide Dog Federation (IGDF), která zastřešuje 97 výcvikových škol v 34 zemích spadalo v roce 2022 v aktivní službě pod tuto organizaci 20 291 vodících psů. Současně udává, že se v roce 2022 připravovalo 2426 vodících psů, což je nárůst oproti slabým 'covidovým' rokům 2021 a 2020, ale na

---

¹⁴ *Sbírka zákonů č. 329 / 2011* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, (nedatováno). [cit. 2024-02-25]. Dostupné

z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372793/zakon_329_2011.pdf/5581eb74-2743-d9e1-b2ef-ca9ef4084c12

předpandemická čísla více než 3000 aktuálně připravovaných psích pomocníků to nedosahuje¹⁵.

3.4.2. Statistika vodících psů v Evropě a ČR

Podle zprávy o počtu vodících psů z roku 2013, kterou provedla The European Guide Dog Federation (EGDF), bylo v zemích EU 13 646 vodících psů. Jejich počet v ostatních evropských zemích byl 653.

V Česku se jedná ke konci roku 2013 přibližně o 600 vodících psů. V přepočtu na počet obyvatel je Česká republika se svými 57 vodícími psy na jeden milion obyvatel na třetím místě v Evropě, hned po Spojeném království a Norsku. To souvisí s tím, že v Česku je vlastnictví psa, jakožto společníka, dlouhodobě velmi populární. K roku 2023 jsme byli, co se týče procenta domácností, které vlastnily psa s podílem 42 % na třetím místě v Evropě¹⁶.

Jedná se ale pouze o odhady vodících psů dělané na základě průzkumníků, které byly zaslané do výcvikových škol. Přesná čísla nejsou známá. Jak upozorňuje European federation of Guide dogs, neexistují žádné oficiální statistiky¹⁷.

Pro konkrétnější představu lze použít dokument Doporučení veřejné ochránčyně práv vládě České republiky podle ustanovení § 22 odst. 1 ve spojení s § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv ve věci vydání zákona. Ten upravuje některá práva osob

---

¹⁵ *Facts and Figures*. Online. International Guide Dog Federation, 2023. [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.igdf.org.uk/about-us/facts-and-figures/>

¹⁶ *Dog ownership in Europe*. [online]. Landgeist. 2023, [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://landgeist.com/2023/05/06/dog-ownership-in-europe/>

¹⁷ BAGANZ, Barbara. *European Guide Dog Federation Report on Number of Guide Dogs in Europe* [online]. 2023, s. 13. [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.egdfed.org/media/1039/number-of-guide-dogs-report.pdf>

se zdravotním postižením, jež využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem a cituje jako zdroj, dopis ředitelky odboru nepojistných sociálních a rodinných dávek MPSV, ze dne 19. srpna 2015, č. j. 2015/46261-44. Na straně čtyři udává počet vyplacených příspěvků na zvláštní pomůcku (vodící pes), včetně výdajů pro roky 2012 až 1. pol. 2015¹⁸.

Období	Počet vyplacených dávek
Rok 2012	33
Rok 2013	36
Rok 2014	51
1. pol. 2015	22

Za podmínky, že budeme vycházet z odhadu 44 vyplacených dávek na kompenzační pomůcku vodícího psa pro rok 2015, tak průměrné číslo za roky 2012 až 2015 bude 41 vyplacených dávek ročně, tedy 41 předaných vodících psů ročně.

Vzhledem k tomu, že v praxi se vodící psi předají v průměru ve dvou letech a dožívají se v případě nejběžnějšího plemen labradorského retrievera 12 let, tak na základě výše zmíněného čísla 41 předaných vodících psů ročně vychází, že v Česku je aktuálně 410 vodících psů. S přihlédnutím k faktu, že vodící pes je v průměru činný do svých cca 10 let, tak toto číslo klesne ještě na 328 aktivních vodících psů.

---

¹⁸ *Doporučení veřejné ochránčyně práv vládě České republiky podle ustanovení § 22 odst. 1 ve spojení s § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv ve věci vydání zákona, který by upravil některá práva osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem* [online]. Ombudsman, 2016. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Zvlastni_opravneni/Vlada/asistencni-psi.pdf

Pokud bychom vycházeli z výše zmíněného čísla 600 vodících psů, tak na základě stejného výpočtu dojdeme k číslu 60 předaných vodících psů ročně, respektive 480 aktivních vodících psů. Lze tedy předpokládat, že vodících psů se v ČR předá 41–60 ročně.

Z toho vyplývá, že ze 14 tis. nevidomých nebo téměř nevidomých osob v Česku, jich momentálně vlastní kompenzační pomůcku vodícího psa pouze 410–600. To je pouhých 2,9 – 4,3 %. Činných vodících psů ve službě bude ještě o něco málo méně.

Co se týče pohlaví majitelů vodících psů, tak neexistují žádné oficiální statistiky. Orientační závěry lze ale vyvodit ze statistik naší výcvikové školy. Ta od roku 2006 do konce roku 2023 předala 120 vodících psů, z toho 39 psů šlo mužům a 81 ženám. Muži tak tvoří 32,5 % a ženy 67,5 % z naší klientely.

Tato číslo do jisté míry odpovídají poměru mezi muži a ženami ohledně vlastnictví psa, coby domácího mazlíčka v běžné populaci. Například ve Spojených státech to bylo dle studie zkoumající množství domácích mazlíčků v amerických domácnostech konkrétně 51 % žen, a 41 % mužů, kteří sdílí své domovy se psím společníkem¹⁹.

3.4.3. Plemena vhodná na práci vodícího psa

Zatímco v počátcích výcviku vodících převažoval německý ovčák, tak dnes je celosvětově nejpoužívanější plemeno labradorský retriever a kříženec labradora se zlatým retrieverem. Německý ovčák byl postupně vytlačen z více důvodů. Jedním z nich je zhoršení povahy, která se stala více labilní a bojácná. Svou roli hrála i postupná změna exteriéru, která způsobila, že se z německých ovčáků stali často tzv. hrbáči, tedy

---

¹⁹ Applebaum, Jennifer & Peek, Chuck & Zsembik, Barbara. *Examining U.S. pet ownership using the General Social Survey* [online]. The Social Science Journal 60. 1-10. 10.1080/03623319.2020.1728507, 2020. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/figure/Estimates-of-US-pet-ownership-by-selected-social-and-demographic-characteristics_tbl1_339749697

postupným cíleným šlechtěním na exteriér jim poklesla zadní část těla. V důsledku toho je jejich pohyb v kroku nepřirozený a v postroji kolébavý, což není pro nevidomého člověka příjemné.

Dalším je postupně nabytá zkušenost, že tito psi nejsou pro běžného nevidomého člověka, obzvláště když není kynologem, vhodní. V porovnání s plemeny retrieverů vyžadují více úsilí, co se týče zvládnutí udržení poslušnosti a ukázněnosti, a to vyžaduje od psovoda aktivní vůdčí roli. Důvodem je také to, že tito psi bývají ostřejší, svého pána si více hlídají, a to je ve vztahu k veřejnosti, která s nevidomým přichází do kontaktu, problém. Například v situaci, kdy nevidomý potřebuje na ulici s něčím pomoci, tak není možné, aby jeho pes projevoval jakékoliv známky agrese, ba dokonce není ani žádoucí, aby ostražitě vypadal.

Z tohoto důvodu postupně začali německé ovčáky nahrazovat labradoři, jejichž povaha se ukázala pro tuto práci v rámci všech psích plemen nejvhodnější. Jsou typičtí svou přátelskou, hravou, mírnou a ochotnou povahou. Oproti ovčáckým plemenům jsou méně labilní a nejsou bojácní, což z nich dělá vhodnějšího psiho pomocníka zejména do městského ruchu. Ze zdravotního hlediska také vychází poměrně dobře, byť i zde jsou občas problémy zejména s dysplazií kyčelního a loketního kloubu.

V menší míře se také používá zlatý retriever, který je na tom ale hůře se zdravotním stavem pohybového aparátu a mívá složitější povahu ve smyslu větší citlivosti. Dobré výsledky přinášejí kříženci labradorského a zlatého retrievera, kteří exteriérově vypadají jak labrador, pouze na delších nohách, s delším a jinak postaveným ocasem. Jejich hlavní výhodou je, že méně trpí na zdravotní problémy, které nejsou slučitelné s vykonáváním funkce vodícího psa.

Okrajově se v malé míře pracuje i s flat coated retrievery, kteří mají podobně jako labradoři nekonfliktní, přátelskou a stabilní povahu. Na druhou stranu ale do konce života zůstávají věčnými štěňaty, což se projevuje tím, že zůstávají dlouho hraví. Jejich hlavním mínusem a důvodem, proč se nikdy masově nerozšířili, je nízký věk dožití, pouhých necelých 10 let, což je u zvířete, které se dostane ke klientovi leckdy po druhém roce, nevhodné.

V posledních letech se do popularity dostal též královský pudl, který se někdy účelově kříží s labradorem a zlatým retrieverem. Toto plemeno a jeho kříženci mají svá specifika, která ne každému žadateli o vodícího psa sednou. Jejich pozitivum spočívá především v mírné povaze a absenci línání, což je pozitivum pro lidi s alergií na srst a také přináší výhody v podobě nižší náročnosti na úklid domácnosti.

Alespoň v Česku platí, že daná plemena pro tuto práci nejsou nikde specifikována a nařízena. Je tedy možné použít prakticky kohokoliv, včetně kříženců. Záleží pouze na domluvě klienta a cvičitele, a na tom, aby dané zvíře vyhovovalo individuálním potřebám. Naše výcviková škola tak předala např. samojeda, beagla, tři krátkosrsté kolie, pět švýcarských ovčáků, československého vlčáka či čtyři australské ovčáky.

3.4.4. Etologie vodícího psa coby psa

Každý vodící pes je především živý tvor, zvíře, a platí, že nikdy, žádným sebedelším výcvikem neztratí vlastnosti živého, pudy majícího zvířete. Jeho funkce coby kompenzační pomůcky, která má za sebou nějaký výcvik a musí splňovat náležité parametry, jež ale v současné chvíli nejsou definované zákonem a pramení z nějakého konsenzu a konkrétní domluvy mezi cvičitelem a nevidomým klientem, je až druhořadá. Roli „psa“ zastává 24 hodin denně, 7 dní v týdnu, kdežto svou úlohu vodícího psa plní pouze občas. Typicky venku „v terénu“, tedy při vodění nevidícího na ulici, veřejné dopravě, obchodním domě či na jakémkoliv jiném veřejném místě. Podle individuálních požadavků pak tuto roli zastává i doma. Například, pokud je osoba s postižením zraku hůře mobilní, dostává se pes i do role psa asistenčního, tedy musí podávat předměty či otvírat dveře.

Péče o psa je sama o sobě náročná, a to nejen pro lidi s handicapem. Pes má své potřeby, které se musí skloubit s potřebami nevidomého a celkovým životním stylem jeho rodiny, a to ne vždy vyjde. Základem pro dobré a úspěšné soužití a spolupráci mezi člověkem a psem musí být pochopení na straně člověka, jaké má jeho společník přirozené instinkty, vlastnosti, možnosti a hranice. Při pochopení těchto prvků se lze vyvarovat mnohému potenciálnímu nedorozumění, a tedy celkovému selhání, které může vést k vrácení psa a zahořknutí ve vztahu k vodícím psům jako takovým.

Mikulica definuje chování psa jako určitý sled projevů, které ve svém celku slouží k zachování života jedince a celého živočišného druhu. Je to nejvyšší forma biologické adaptace na podmínky vnějšího prostředí.

Dále rozděluje chování na vrozené a získané neboli naučené. Jako příklad vrozeného chování uvádí tzv. myší skok. Je to přesně definovaný, chronologicky daný druh pohybu, který pes učiní poté co uvidí běžící myš, již se následně snaží lapit. Toto a veškeré jiné vrozené chování je etology nazývanou aktivitou, respektive sledem aktivit. Součástí toho jsou i reflexy, tedy fyziologické reakce organismu na danou situaci (např. zvýšená hladina adrenalinu při lovení myši). Při myším skoku vyvolá jeden podnět jednu reakci. Pokud se pes bude snažit dostat k misce s potravou, která je za plotem, bude se snažit podhrabat plot, kousat do něj či jej přeskočit, tedy jediný podnět zde vyvolá řadu reakcí (aktivit nebo sledu aktivit). V takové chvíli se jedná o jednání zvířete, nehledě na to, jestli je vrozené nebo získané.

Vrozené jednání je jednání instinktivní. To jedinci umožňuje, aby se co neúčelněji vyrovnal s těmi druhy prostředí, které působily miliony let na jeho živočišný druh. Probíhá nezávisle na životních zkušenostech zvířete a vyskytuje se u všech příslušníků stejného druhu (Mikulica, 1992)

Z mé osobní zkušenosti se toto vrozené chování do jisté míry u dnešních psů, kteří se vyskytují ve variabilitě stovek různých plemen, které byly šlechtěny za jiným účelem v jiných podmínkách, liší. Nicméně, i tak se geneticky dané vzorce chování různí společně s charakteristikou plemene. Když simulujete lov hozením balonku typickému příslušníkovi plemene ze skupiny ohařů, zachová se jinak, než když balonek hodíte průměrnému retrieverovi. Zatímco ten první zájem o lov projeví, že znehybní, druhý vám za ním s největší pravděpodobností poběží. Z chování, které se člověk z počátku snažil zvíře naučit, se stalo chování geneticky podmíněné, díky selekčnímu tlaku a faktu, že psi generace se střídají velice rychle.

Zatímco u lidí panuje již staletí spor mezi biologickým a kulturním determinismem, kdy názory antropologů se liší, podle doby i aktuálního poznání, tak u zvířat se tato diskuse nikdy moc nevedla. Dokonce označování chování zvířat jako kulturního jevu je poměrně nová věc (Waal, 2001).

Existuje mnoho definic kultury. Např. Kroeber a Kluckhohn (1952) jich dali dohromady 164. Grant Ramsey, autor, který se kulturou zaobírá všeobecně dává lidskou kulturu do spojitosti s tradicemi, normami, rituály, technologiemi a sociálním učením, ale také kulturními událostmi, jako jsou opery nebo vernisáže galerií. Kultura je částečně o tom, co děláme, ale může být i o tom, co bychom měli dělat. Lidská kultura je neoddělitelně propojena s jazykem a mnoho z toho, co se učíme a předáváme ostatním, je prostřednictvím psaného nebo mluveného jazyka. Vzhledem ke složitosti lidské kultury by se mohlo zdát, že jsme jediný druh, který kulturu projevuje.

Ramsey dále definuje kulturu jako specifický druh informace, který je předáván mezi dvěma osobami nebo v rámci skupiny lidí. Toto předávání informací se děje prostřednictvím chování a způsobuje trvalé změny v chování. V tomto 'informačním' smyslu tedy zvířata kulturu a kulturní chování mají, ale v jiném jejím významu, jež zahrnuje rysy lidského jednání – jazyky, rituály, tradice atd. nikoliv. (Ramsey et al., 2017)

Dle mých vlastních chovatelských zkušeností a výcvikových poznatků jsem nabyl přesvědčení, že u psů jsou vrozené vlastnosti ještě o něco důležitější než výchova. Zkušený cvičitel vycvičí každého zdravého psa, ale to, jestli pes bude danou práci odevzdávat i člověku s omezenými možnostmi kontroly, závisí především na jeho vrozených vlastnostech, které podědil po svých předcích. Dědí se i takové vlastnosti jako je třeba ochota držet se v blízkosti svého člověka i když je pes na volno a věnovat minimální pozornost okolí.

Toto pochopili i v USA, kde vodící psi byli dříve bráni z útulků či kupováni jako dospělí od externích chovatelů. Brzo jim ale začalo být jasné, že potřebují psa nejen vhodného plemene (labradorský a zlatý retriever), zdravého, inteligentního s vhodným temperamentem, ale že by též měl projevovat ochotu k práci a doslova žít z pochvaly. Bylo potřeba začít „vyrábět“ vlastní psy optimalizované na práci s nevidomým člověkem. S ohledem na to byl koncem 40. let 20. století zahájen specializovaný chovatelský program vodících psů pro nevidomé ve snaze zajistit konzistentní produkci psů s žáaducími vlastnostmi²⁰.

---

²⁰ *Breeding*. [online]. Guide Dogs for the Blind. [cit. 2024-01-27]. Dostupné

z: <https://www.guidedogs.com/about-guide-dogs-for-the-blind/dog-departments/breeding>

Jeden z možných důvodů, proč si nevidomí lidé pořizují vodící psi v poměrně malé míře je, že na rozdíl třeba od loveckých psů, vodící psi za sebou nemají desítky nebo stovky let trvající proces cíleného šlechtění. Nevidící pak často nejsou schopni využít naučených cviků, protože se na vhodné vlastnosti vodícího psa selektuje velice krátkou dobu a psi používání pro tuto práci je ještě nemají zakódované ve své genetické výbavě. Příčinou tohoto problému je, že vodící psi jsou sami o sobě relativně mladou disciplínou a k vyšlechtění vodícího psa zkrátka nebylo dostatek času. Ideálních vodících psů po stránce vlohouvé je zatím, v poměru psů, kteří vhodní nejsou, malé množství.

Mikulica (1992) píše v této souvislosti o zdomácnění a narušení přírodního výběru. Člověk zvířeti opatřuje potravu, přístřeší, ovlivňuje výběr pohlavních partnerů a pomáhá zvířatům při porodu. Vliv přírodního výběru, jako principu evoluce, je tím silně omezen.

Pod přirozené chování Mikulica řadí (tzv. inventář vrozeného chování):

- **Komfortní chování** (úprava srsti, těla) – toto chování se vyznačuje tím, že vyžaduje péči, tedy potřebuje interakci mezi člověkem a psem, což prohlubuje vzájemnou důvěru a zvyšuje oddanost psa k člověku.
- **Obranné chování** – neboli teritoriální chování. Důležité je vybírat jedince, kteří mají toto chování utlumené. Důvody jsou následující: Aby mohl nevidomý člověk vodícího psa bezproblémově využívat, tak vyžaduje vysokou toleranci okolí. Běžně totiž se psem nastupuje do plných dopravních prostředků, obchodních domů či restaurací. Veřejnost tudíž musí být ujištěna, že vodící pes nebude projevovat obranné chování v žádné situaci. Obranné chování může být nebezpečné i v situaci, kdy nevidomý člověk upadne či se mu udělá nevolno a pes, jenž má zvýšené obranné chování, jej bude hlídat, tak se mu kvůli tomu nemusí dostat pomoci. Přestože část nevidomých žadatelů o vodícího psa si přeje zároveň psa, který je bude hlídat a z určitého lidského pohledu je to i pochopitelné, není možné tento požadavek akceptovat.
- **Lovecké chování** – dělí se na okruh lovu malé kořisti a okruh lovu velké kořisti. Okruh lovu malé kořisti se u vodícího psa využívá při nácvičku podávání spadlých předmětů. Okruh lovu velké kořisti není při výcviku vodícího nijak využíván a je naopak snaha vybírat psy, kteří tento instinkt nemají až tak rozvinutý.

- **Potravní chování** (příjem potravy, přenášení a ukryvání, kálení a močení) – toto chování, respektive motivace získávání potravy činí často nevidomým problémy, protože nejsou schopní kvůli svému handicapu psovi toto chování zakázat. Přestože je pes od cvičitele naučen toto chování při práci neprojevovat, tak vždy, když u zvířete není opakovaná korekce nežádoucího chování, dochází k vyhasínání naučeného.
- **Sociální chování** (chování k příslušníkům svého druhu) – pes při správném vtištění považuje člověka za příslušníka svého druhu, tudíž toto chování vztahuje vůči němu.
- **Hry**
- **Sexuální chování** – vodící psi i feny jsou kastrování, ale i přesto nedochází k úplnému vymizení pohlavních pudů, nicméně zvíře jimi není při práci zdaleka tolik rozptylováno
- **Chování při porodu**
- **Výchova štěňat** (rodičovské chování)
- **Infantilní chování** (chování mláďat ve vztahu k rodičům) – toto chování je velice důležité i z pohledu užívání vodícího psa nevidícím člověkem, protože psi s větší mírou infantilního chování se mi jeví jako lepší pro tuto službu. Uvedu příklad: pastevečtí psi (kavkazský či středoasijský) nebo některá plemena chrtů neprojevují zdaleka tak silné infantilní chování a žijí poměrně nezávisle vedle člověka, a nikoliv s ním a z tohoto důvodu jsou pro tuto práci zcela nevhodní. Podle Lorenze (1997), psi, kterým ona dětskost chybí mohou být, když zestárnou, za určitých okolností i nebezpeční, neboť „nevidí nic zvláštního“ na tom, když člověka pořádně kousnou a zalomcují s ním jako se sobě rovným. Většina, již déle domestikovaných plemen de facto považují člověka po celý svůj život za svého rodiče a sami se cítí být mláďetem. Podle tohoto vzorce s člověkem komunikují a projevují ochotu se podřízovat a učit.

V chování všech dospělých zvířat se vrozené a naučené části prolínají a doplňují. Vrozené chování je geneticky dáno a zahrnuje instinkty a reflexy. Zvířata reagují na podněty podle svého genetického vybavení. Naopak učené chování je adaptací na konkrétní podmínky. Zvířata se učí novým dovednostem a reakcím na základě zkušeností. Učení obohacuje vrozené chování. Zatímco vrozené chování je dědičné, učení je individuální adaptace.

Obdobné je to i u člověka. Kulturní determinismus vysvětluje lidské chování a prožívání prostřednictvím vlivů kultury, a tvrdí, že instinkty založené na genech jsou v rámci procesu enkulturace překryty a přetaveny v kulturně akceptovatelné chování. (Soukup, 2009). Oproti němu stojí biologický determinismus, který upřednostňuje dědičné a vrozené vlastnosti. Tvrdí, že je člověk málo tvárný a při přísné výchově se vždy vrací k přirozenému²¹.

Psychika psa obsahuje mnohem více než vrozené (nepodmíněné) a naučené (podmíněné) reflexy. Na druhou stranu si nelze zvíře polidšťovat a přenášet na něj lidské vlastnosti a chování (antropomorfizace²²), k čemuž dnes nezdědkou bývá i mezi běžnou populací, která vlastní psa, tendence. Myslím, si, že přílišná antropomorfizace vede k tomu, že nevidomí leckdy očekávají od svých psů příliš, vidí v nich němé lidi, kteří porozumí věcem, jež jsou mimo kapacity psa. To pak vede k setkání se s realitou, která může ústít ve zklamání a roztrpčení.

Domestikace ovlivnila silně chování psů, ale stále není možné pohlížet na svého psa jako na člověka bez schopnosti řeči. Pes je schopen se učit se pouze v rámci svého funkčního okruhu, který není možné výcvikem překonat. (Mikulica, 1992)

3.4.5. Příprava vodícího psa

Zcela zásadní pro to, aby se se psem dalo pracovat i jakkoliv hodnotně komunikovat je, aby zvíře prošlo tzv. procesem vtištění. To je proces, který probíhá u štěněte od chvíle, kdy začne vidět a slyšet a uvědomovat si své okolí, což je počátkem 3. týdne. Fáze vtištění je ukončena přibližně 7. týdnem. Štěně si vtiskává, kdo je jeho matka, sourozenci a smečka. Od matky přebírá sociální chování, komunikaci a základní chování

---

²¹ *Biological determinism* [online]. Oxford Reference. 2024.[cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095507933>

²² JUSTOŇ, Zdeněk a WOLF, Josef. *Antropomorfismus*. [online]. cit. [2024-04-27]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Antropomorfismus>.

a se sourozenci se prostřednictvím hry učí chápat hru samotnou a hranice svého chování. V tomto procesu se musí objevit i člověk, se kterým se učí tytéž věci a kterého díky tomu později chápe jako příslušníka svého druhu, kterému ale zůstává podřízen, tak jako štěně ke staršímu členovi své smečky.

Zdravý, pracovně využitelný pes má tedy dvoje vtištění – na skutečné příslušníky svého druhu – psy a na člověka. Nicméně, člověka chápe pes po celý svůj život jako svého rodiče. Prvky chování, které malé štěně projevuje vůči svým rodičům (olizování tlamy jako prosby k vyvrhnutí potravy, dávání „pac“ jako prosby ke spuštění mléka atd.) aplikuje později na svého majitele.

Lorenz (1997) k tomu dodává, že zdrojem psí oddanosti, kromě již zmíněného vnímání člověka, coby svého rodiče, je i věrnost smečce, s níž divoký pes visí na jejím vůdci. S tím souvisí i potřeba přijímat od smečky a jejího vůdce, jehož místo zaujímá člověk, náklonnost.

Každý majitel, chce-li být úspěšný při soužití se svým psem, se musí projevům psa naučit rozumět. I u vodícího psa je potřeba si uvědomovat, že pes komunikuje se svým okolím především vizuálně. O to je celý tento proces náročnější. Řeč psa je založena na jeho mimice (např. postavení uší, pohyb pysků, obočí atd.), dále na postavení těla (např. v jakém úhlu se zrovna staví ke svému komunikačnímu partnerovi, napnutí končetin, pohyb ocasu nebo postavení srsti na hřbetě). Jen velmi málo pes komunikuje akusticky. Tyto faktory mohou působit určité problémy při sžití se nevidomého člověka se psem. Psovi činí hlavně ze začátku potíže naučit se svého člověka „číst“, protože pes, který má běžné vtištění, pozoruje a interpretuje jak lidskou mimiku, tak řeč těla.

Další nutností budoucího pomocníka je tzv. socializace. Jejím cílem je naučit psa, jak se chovat ve společnosti lidí, jiných psů a v různých situacích. Ta nastupuje po vtištění a trvá celý život, přičemž čím vyšší věk, tím je cílená socializace náročnější. Malé štěně, stejně jako dítě více nasává a vstřebává vjemy ze svého okolí. U staršího psa již existují zažitá vzorce chování a jednání, které se hůř mění. I socializace je u všech psů, kteří žijí společně s lidmi, nutností.

Klíčovými prvky socializace je setkávání se s lidmi a psy, vystavování různým situacím, v ruchu, v hluku, ve stresu, při cestování apod. Typický bývá strach z projíždějících tramvají, které jsou obzvlášť pro psí ucho velmi hlasité. Je tedy nutné každé

štěně od malička, tedy mezi 7. – 12. týdnem těmto situacím vystavovat, aby se tzv. okoukalo. V případě tramvaj je tak potřeba činit do chvíle, než bude štěně projíždějící tramvaj ignorovat. K tomu patří, nebo by měla patřit snaha o pozitivní posílení žádoucího chování ze strany člověka. Tedy jednak, aby sám svým příkladem, svým vnitřním rozpoložením, svou řečí těla dával najevo, že se nic neděje, a jednak chválil a odměňoval žádoucí chování. Naopak nežádoucímu chování je potřeba zamezit, tedy předejít situaci, která by jej mohla vyvolat. Když např. jdu s mladým psem poprvé na vodítku po městě a před sebou vidím partu opilých lidí, kteří dělají hluk a chovají se agresivně, tak je lepší přejít na druhý chodník nebo se jim vyhnout. Jediná taková silně negativní zkušenost, kdy by došlo např. k úleku zvířete, by mohla způsobit vytvoření psychického bloku, který již nikdo nikdy neodbourá. V případě bázlivých jedinců je potřeba v procesu socializace v náročnějších situacích postupovat pomaleji a citlivěji s ohledem na individualitu daného zvířete. Může se také stát, že zvíře danou situaci zkrátka nezvládne. V takovém případě je již v této chvíli jasné, že jej nebude možné použít pro výcvik asistenčního nebo vodícího psa.

3.4.6. Výcvik vodícího psa

Počátek výcviku vodícího psa je, co se týče nejnižšího věku štěněte, individuální a pohybuje se mezi 9–15 měsíců. Záleží na psychické zralosti konkrétního zvířete. Samotný výcvik trvá 8–10 měsíců. Během výcviku se pes musí naučit minimálně všechny cviky (celkem 34) uvedené v Příloze č. 2 k vyhlášce 388/2011 Sb., ale i některé cviky navíc dle požadavků klienta.

Začátek výcviku spočívá především v prohlubování kázně psa (pes nesmí číchat, rozptylovat se ostatními zvířaty, kličkovat po chodníku, a především se musí naučit dodržovat přímý směr). Základ je budování lhostejnosti vůči zrakovým, čichovým a sluchovým vjemům. Toho lze dosáhnout kombinací jak odměny, tak trestu. Za žádoucí chování odměňuji (např. pamlsek za správné zastavení schodu) a nežádoucí po nějaké době výcviku trestám (např. pokárání za neodbočení na povel „vpravo“ do správného směru). Odměna by, nicméně měla být ve výrazně vyšší míře než trest. V závěru výcviku cvičitel chodí bez kontroly zraku s klapkami na očích. Výcvik je zakončen v průměru ve dvou letech předáním psa nevidomému klientovi.

Tento věk přijde některým nevidícím zájemcům o vodící psi příliš vysoký, ale lze jej bohužel jen těžko stlačit dolů. Kromě dlouhé nutné doby samotného výcviku tkví příčina v tom, že pes ještě není v nižším věku pro tuto práci psychicky vyzrálý. Dalším důvodem je, že cvičitelských subjektů je v ČR málo a poptávka po vodících psech převyšuje nabídku. Někteří cvičitelé se dostávají do situace, kdy musejí dokonce použít čekací listinu na své klienty.

Proces předání znamená secvičení dvojice a je rovněž velice individuální. Z velké části záleží na zkušenostech a schopnostech konkrétního klienta. Dále také na náročnosti prostředí, v kterém se pohybuje, neboť jiná je situace v rušném velké městě nebo na venkově či mladý člověk chodící do práce oproti někomu staršímu, kdo má pouze pár svých tras.

Tento proces trvá zpravidla sedm až deset dní intenzivního výcviku rozděleného do dvou časových bloků, dopoledne a odpoledne. Toto ale není v českém právním systému nikde zakotveno a jedná se tak o určitou zvyklost, respektive dohodu mezi nevidomým klientem a cvičitelem. Podle mého názoru a zkušenosti, tato doba nebývá většinou dostatečná a proces secvičování a sžívání se mezi psem a nevidomým člověkem si vyžaduje více času.

Oproti tomu např. v Německu a Rakousku musí cvičitel strávit jeden měsíc v místě bydliště nevidomého klienta, kde psa i jeho budoucího pána zaškoluje. Proces předávání je zakončen zkouškou před státem akreditovanou komisí. Tento systém se mi zdá velmi promyšlený a funkční.

3.4.7. Historie vodících psů ve světě

Podle IGDF je počátek vztahu mezi psem a nevidomým je zřejmě již navždy ztracen v dávné minulosti. Pravděpodobně nejstarší zaznamenaný příklad je zobrazen na nástěnné malbě z prvního století našeho letopočtu v ruinách římského Herculanea.

„První dochované informace o vodícím psovi pocházejí ze středověku – na rytinách a kresbách je zachycen pes, který vede pravděpodobně nevidomého žebráka. Tito psi sloužili svým pánům nejen jako průvodci na cestách do míst, kde se

shromažďovali lidé a kde bylo možné vyžebrot peníze, ale také svými naučenými kousky pomáhali při získávání finančních prostředků. První zmínky o metodice výcviku jsou dochovány v knize J. W. Kleina (1765–1848), který se po celý život věnoval péči o nevidomé, a to v mnoha oblastech.“ (Kavalírová, 2017)

První systematický pokus vycvičit psy, kteří by pomohli nevidomým však přišel již kolem roku 1780 v nemocnici pro nevidomé „Les Quinze-Vingts“ v Paříži. Moderní příběh vodících psů začíná během první světové války, kdy se tisíce slepých vojáků vraceli z fronty. Častou příčinou byl jedovatý plyn. Německý lékař, doktor Gerhard Stalling, dostal nápad hromadně cvičit psy, aby postiženým pomohli. V roce 1916 otevřel v Oldenburgu první školu vodících psů pro nevidomé na světě. Škola se postupně rozrůstala a následně se v Německu otevřelo mnoho nových poboček. Ročně se v té době vycvičilo až 600 psů. Tyto školy poskytovaly psy nejen bývalým vojákům, ale také nevidomým lidem i v dalších zemích světa.

V té době se ale hromadily stížnosti na kvalitu vycvičených psů. Škola byla nakonec v roce 1926 uzavřena. V té době bylo otevřeno další velké středisko pro výcvik vodících psů v Postupimi u Berlína, které bylo velmi úspěšné. Tato škola dokázala pojmout přibližně 100 psů najednou a vycvičit až 12 vodících psů měsíčně.

Mezinárodní expanzi tohoto fenoménu zapříčinila až bohatá Američanka. Přibližně v této době Dorothy Harrison Eustis cvičila ve Švýcarsku psy pro armádu, policii a celní služby. Když se Eustis doslechla o centru Postupimi, začal se o jejich metody zajímat a rozhodla se jejich studiem přímo na místě v Postupimi strávit několik měsíců. Odešla tak ohromena, že o tom v říjnu 1927 napsala článek pro Saturday Evening Post in America.

Nevidomý Američan Morris Frank se o článku doslechl a koupil si výtisk novin. Napsal Eustis s tím, že by jakožto nevidící člověk velmi rád pomohl zavést vodící psy i do Spojených států.

Dorothy Eustis výzvu přijala, vycvičila psa Buddyho a následně přivezla Franka do Švýcarska, aby se u ní naučil se psem fungovat. Po úspěšném předání a zapracování se této dvojce se Frank vrátil do Spojených států s prvním americkým vodícím psem.

Úspěch zkušeností ze Spojených států povzbudil Eustis, aby v roce 1928 ve Vevey ve Švýcarsku zřídila školu vodících psů. Tuto školu nazvala „L'Oeil qui Voit“ neboli Vidící oko (název pochází ze Starého zákona z Bible – „slyšící ucho a vidící oko“, Přísloví, XX, 12). Později, v roce 1929 založila výcvikovou školu Seeing Eye School v Morristown, v New Jersey. Tato škola funguje dodnes a je tak nejdéle fungující výcvikovou školou v USA²³.

Jasenovcová píše, že roce 1931 bylo díky spolupráci s paní Harrison Eustis předáno prvních pět vodících psů ve Velké Británii. Zájem o čtyřnohé pomocníky se stále zvyšoval a začal pronikat i do dalších zemí. Po celém světě začala vznikat výcviková střediska. V současné době jsou centra výcviku například v těchto zemích: Austrálie, Belgie, ČR, Chorvatsko, Francie, Finsko, Itálie, Irsko, Izrael, Japonsko, Jihoafrická republika, Kanada, Korea, Německo, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Slovensko, Španělsko, Švýcarsko, USA, Velká Británie.

V roce 1989 byla ve Velké Británii založena Mezinárodní federace vodících psů (The International Guide Dog Federation), která má za cíl určit a uplatnit uznávané standardy v chovu, výcviku i předávání psů a péči o zrakově postiženého klienta. Tato organizace má sídlo ve Velké Británii a členské školy dnes v podstatě po celém světě.

3.4.8. Historie vodících psů v Československu

„Výcvik psů jako průvodců těžce zrakově postižených má i u nás svou historii. První zaznamenané pokusy o výcvik vodících psů pocházejí z dvacátých let minulého století. V šedesátých letech minulého století začalo tehdy pár nadšenců z oblasti služební kynologie (pánové Fišer, Ambruster, Skuhrovský atd.) s prvními kroky ve výcviku. Jelikož kynologie nebyla v Československu žádnou „popelkou“, podařilo se již tehdy vytvořit základy výcviku, ze kterých se dodnes vychází. V roce 1978 byl oficiálně výcvik vodících psů zařazen mezi různé druhy „výroby kompenzačních pomůcek“ pod výrobní

---

²³ FRANK, Morris. *History of Guide Dogs* [online]. International Guide Dog Federation, 2010. [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://www.igdf.org.uk/guide-dogs/history-of-guide-dogs/>

podnik Meta Praha. V roce 1985 byl založen Klub držitelů vodících psů, ve kterém se sdružují nevidomí majitelé a uživatelé vodících psů.

Rok 1989 se stal velkým posunem kupředu, pád komunistického režimu otevřel možnost kontaktů se zahraničím, a tím i získávání informací. Jelikož ve stejném roce vznikla i Mezinárodní federace vodících psů, byla první postkomunistická země v této organizaci vřele přivítána. V roce 1997 byla v Praze dostavěna první výcviková škola pro vodící psy převážně z financí Ministerstva práce a sociálních věcí. V následných letech vzniklo několik dalších center cvičících vodící psy a asistenční psy pro osoby s jiným než zrakovým handicapem²⁴.

3.4.9. Příčiny nižšího využití vodících psů v ČR v kontextu doby před rokem 1989

Z výše uvedeného textu je patrné, že historie vodících psů na západ od nás je bohatší. Hlavní příčinou je politika před rokem 1989. Další věcí je, že zde chyběla většina plemen, které se dnes pro výcvik vodících psů nejčastěji používají. Jedná se zejména o retrievrovitě, jmenovitě labradorský retriever, zlatý retriever, flat coated retriever a jejich křížence.

Pronikání tohoto fenoménu též zbrzdilo jiné společenské nastavení a odlišná politika vůči lidem s těžkým zrakovým handicapem, kdy převládala segregace nad integrací. Lidé s těžkým postižením zraku nebyli bráni jako plnohodnotná součást společnosti a tudíž, ani nebyla ani taková motivace, aby zde byly pomůcky, které by jim zapojení do společnosti usnadnily. Tak vzpomíná i nevidomý Milan Pešák v rozhovoru pro časopis *Můžeš*: „V naší zemi zcela chyběly služby, které by nevidomým a slabozrakým lidem usnadňovaly samostatný a nezávislý život. Byly tu dva ústavy, v Levoči na Slovensku pak rehabiMilan rehabilitační centrum pro ty, kdo ztratili zrak v

---

²⁴ JASENOVCOVÁ, Hana. *Historie výcviku vodících psů*. Mathilda [online]. 2015. [cit. 2023-06-17]. Dostupné z: <https://mathilda.cz/wp-content/uploads/2022/11/historie-vycviku-vodicich-psu.pdf>

průběhu života; kapacita však žalostně nedostačovala, o dostupnosti z Čech a Moravy nemluvě.“

Podobně se k problematice vyjadřuje i zcela nevidomá paní Ilona, s kterou byl pro účely této bakalářské práce veden rozhovor. „... (Za socialismu) jsme byli v ústavech anebo zavření doma. A zrovna tak handicapovaní na vozíku. My jsme přece neměli žádné handicapované lidi. My jsme byli komunisti, dokonalí. Tudiž tady není podle mě není ta tradice. Ono i ta propagace (vodících psů); já to vnímám tak poslední 2 až 3 roky, že se o tom začalo v televizi a v rádiu hodně mluvit... “

Z rozhovorů vedenými s několika nevidomými vyplývá, že situace se sice začala zlepšovat v 80. letech (vybudování denních stacionářů, dílna Svazu tělesně a zdravotně postižených apod.), nicméně jednalo se pouze o drobné, spíše kosmetické změny. Zrakově postižení lidé v Československu měli před rokem 1989 omezený přístup ke vzdělání, zaměstnání, sociálním službám a asistenčním zařízením. Často byli izolovaní a závislí na státních institucích nebo rodinných příslušnících. Někteří nevidomí nebo slabozrací se aktivně věnovali sportu a kultuře, ale čelili mnoha bariérám a diskriminaci ze strany politického režimu a společnosti. Měli málo informací o vývoji a příležitostech a trendech v jiných zemích. To se výrazně proměnilo až po roce 1989²⁵.

3.4.10. Organizace zabývající se výcvikem vodících psů

Aktuálně existuje v Česku max 10 subjektů věnujících se výcviku vodících psů. Jedná se většinou o obecně prospěšné společnosti (o. p. s.), společnosti s ručeným omezeným (s. r. o.) či OSVČ. Výcvik vodících psů patří mezi živnosti volné a není tudíž

---

²⁵ ZINDELOVÁ, Michaela a MUSÍLEK, Radek. *Anketa: Jak se proměnil život lidí s postižením v posledních 30 letech?* Můžeš. 2017, č. 1/2017, s. 9-13. ISSN 1213-8908. Dostupné z: https://bariery-my.sharepoint.com/personal/stepanb_muzes_cz/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fstepanb_muzes_cz%2FDocuments%2F0_Muzes_PDF%20archiv%2FPDF%202017%2F01_2017.pdf&parent=%2Fpersonal%2Fstepanb_muzes_cz%2FDocuments%2F0_Muzes_PDF%20archiv%2FPDF%202017&ga=1

za účelem zřízení této živnosti nutné dle zákona prokazovat kvalifikaci či vzdělání. Výcvikové školy nicméně sjednocuje povinnost daná zákonem od roku 2012 být členem či žadatelem o členství v nějaké mezinárodní organizaci sdružující výcvikové školy²⁶.

Největší mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy jsou IGDF (International Guide Dog Federation) a ADI (Assistance Dog International). Tyto organizace vydávají doporučení a standardy, jak chovat psy, jak jim zajistit správný welfare, jak má vypadat zařízení v kterém jsou chováni a drženi, jak má daná výcviková škola zajišťovat klientům služby či jak má vést administrativu. IGDF jednou za 5 let navštíví výcvikovou školu, ale nekontroluje kvalitu předaných psů. Posláním či prioritou IGDF je zvýšení množství výcvikových škol, a tedy i v konečném důsledku zlepšení dostupnosti vodících psů. Jejich prací je dodávání know-how. Když někdo chce založit výcvikovou školu, tak IGDF či ADI dodají informace, jak má daný subjekt cvičit, chovat vhodné psy a pečovat o ně. Tato služba je vhodná zejména pro začínající cvičitele, neboť dané informace novým uchazečům o tuto profesi v Česku nikdo nedodá. Neexistuje zde žádný kurz či vzdělávací praxe, kde by se mohl uchazeč v této profesi zaškolit.

3.4.11. Legislativa ohledně vodících psů

Vyhláška 388/2011 Sb. V příloze č. 1 jsou vyjmenované kompenzační pomůcky na které mají osoby s postižením zraku nárok. Je zde uveden i vodící pes.

Na vodícího psa má v současné době nárok osoba nevidomá nebo prakticky nevidomá. Osoby těžce slabozraké od roku 2012 nárok na vodícího psa nemají. Daná osoba musí také být starší 15 let.

---

²⁶ *IGDF Standards* [online]. International Guide Dog Federation, (nedatováno). [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.igdf.org.uk/igdf-standards/>

Podle zákona 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením je vodící pes zvláštní pomůckou. O příspěvek na jeho pořízení je možné požádat příslušný Úřad práce podle místa trvalého bydliště²⁷.

Výše příspěvku na pořízení zvláštní pomůcky, jejíž cena je vyšší než 24 000 Kč (tedy i vodící pes), se stanoví tak, aby spoluúcast osoby činila 10 % z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky. Maximální výše příspěvku na zvláštní pomůcku činí 350 000 Kč²⁸.

Zákon dále hovoří o tom, že příspěvek na zvláštní pomůcku, který je poskytován na pořízení vodícího psa, se poskytne jen na pořízení psa, který byl vycvičen a předán právnickou nebo fyzickou osobou, která je členem mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy. Podmínka členství v mezinárodní organizaci sdružující výcvikové školy se považuje za splněnou, i pokud není právnická nebo fyzická osoba jejím členem, avšak podala přihlášku za člena, nejdéle však po dobu 2 let ode dne podání této přihlášky. Prováděcí právní předpis stanoví dovednosti vodícího psa, které musí splňovat.

Jedná se o dovednosti, který musí zvíře získat výchovou a výcvikem:

Poslušnost, ovladatelnost a chování:

1. Ovladatelnost na vodítku za klidu, na místě.
2. Ovladatelnost psa na vodítku za pohybu.
3. Polohy psa v klidu vedle osoby se zrakovým postižením.
4. Aport.
5. Odložení a ponechání psa o samotě.

---

²⁷ *Jak žádat o vodícího psa*. [online]. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR. (neuveďeno). [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.sons.cz/Jak-zadat-o-vodiciho-psa-P4002893.html>.

²⁸ *Sbírka zákonů č. 329 / 2011* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, (nedatováno). [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372793/zakon_329_2011.pdf/5581eb74-2743-d9e1-b2ef-ca9ef4084c12

6. Přivolání.
7. Chování psa na veřejných prostranstvích.
8. Chování psa při průchodu skupinou osob.
9. Lhostejnost psa vůči zvukovým vjemům.
10. Lhostejnost psa vůči pachovým a zrakovým vjemům.

Dovednosti potřebné k vodění osoby se zrakovým postižením:

11. Zahájení a udržení směru a tempa chůze.
12. Změna směru chůze.
13. Změna tempa a přerušování chůze.
14. Označení chodníku.
15. Převádění přes vozovku.
16. Chůze po schodech.
17. Vyhýbání překážkám po pravé straně.
18. Vyhýbání překážkám po levé straně, průchod zúženým prostorem.
19. Vyhýbání vysokým překážkám.
20. Překážky pod úrovní terénu, terénní nerovnosti.
21. Pohyblivé překážky na trase jsou chodci, kočárky, děti apod.
22. Jízda na eskalátoru nebo travelátoru.
23. Vyvedení z nepřehledné situace.
24. Schopnost chůze mimo chodníky a na venkově.

Vyhledávací dovednosti:

25. Nalezení přechodu pro chodce.
26. Nalezení schodů, eskalátoru nebo travelátoru.
27. Nalezení dveří.
28. Nalezení zastávky hromadné dopravy.
29. Nalezení chodníku.
30. Nalezení výtahu.

Dovednosti při cestování v dopravních prostředcích:

31. Nástup do dopravních prostředků.
32. Výstup z dopravních prostředků.

33. Cestování (pes nesmí při cestování projevovat známky strachu nebo kinetózy).

Dovednosti v místě bydliště:

34. Obchody, lavičky v místě bydliště, cesta domů (naučení se tras do těchto míst).

Podrobněji jsou tyto jednotlivé dovednosti vodícího psa rozepsány v Příloze č. 2 k vyhlášce 388/2011 Sb.²⁹.

Problémem je, že stát stanovil, jaká je maximální cena vodícího psa, co má umět, ale neurčil jak a kdo toto bude kontrolovat. Neexistuje žádná vymahatelnost tohoto nařízení a tedy neplatí, že by stát, jakkoliv garantoval nebo alespoň znal kvalitu vycvičeného psa, jakožto pomůcky, na kterou minimálně z 90 % z celkové částky přispívá. To, jestli vodící pes dělá, co má a co zákon předepisuje, je tak čistě na posouzení klienta, který si vycvičeného psa koupil do svého vlastnictví. K tomu ale daná osoba není kompetentní, a tak je to pouze na ní, na jejím subjektivním pocitu a míře (ne)spokojenosti s touto kompenzační pomůckou.

Původní myšlenka při tvorbě výše zmíněného zákona byla ta, že členství v mezinárodní organizaci zaručí kvalitu vycvičených a předaných vodících psů. Bohužel se ukázalo, že toto nebylo správně nastaveno, protože ani jedna z mezinárodních organizací nekontroluje kvalitu jednotlivých vycvičených psů. Tyto zahraniční organizace jsou pouze zájmové spolky, obdoba našich zapsaných spolků. Nekladou si za cíl dohlížet na kvalitu výcviku ani ve vlastních zemích, natož v zahraničí.

---

²⁹ 388/2011 Sb. *VYHLÁŠKA ze dne 29. listopadu 2011 o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372793/388_2011.pdf/2b22299b-de12-fad1-b22e-505c177a8ab3

V případě vážných problémů se psem, který neplní své povinnosti, se nevidomý klient coby kupující musí, za předpokladu, že chce uplatnit své reklamační právo, řídit platným občanským zákoníkem. Tudíž, má právo na reklamaci v rámci 2 let od podpisu kupní smlouvy, přičemž prvních 12 měsíců platí, že je na prodávajícím, aby dokázal, že vytknutá vada vyskytla až poté, co ji odběratel převzal. Pokud by měla být reklamační právo uplatněno od 12 měsíců do 2 let od koupě, tak je důkazní břemeno ohledně vad na kupujícím³⁰.

Z mého pohledu není platná legislativa v ČR není dobře pojatá. V okolních zemích, např. v Německu či Rakousku je státem akreditovaná komise, která každého jednotlivého psa důkladně přezkouší, zdali je schopen vodit již konkrétního člověka. Díky tomu jsou obě strany, tedy jak dodavatel (cvičitelský subjekt), tak příjemce (člověk s postižením) chráněny. Zrakově postižený člověk má jistotu, že dostává psa jednak řádně vycvičeného, který veškeré úkony předepsané vyhláškou zvládá. Dále, tím, že komise přezkouvá konkrétního psa až po jeho sezení s příjemcem, je zaručené, že dodaný pes vyhovuje příjemci i po stránce temperamentu a charakteru. Rád bych též podotknul, že takovéto ukotvení v zákoně chrání i cvičitele před situací, kdy dodá příjemci kvalitně vycvičeného psa a dojde k situaci, že pes je vinou špatného zacházení ze strany příjemce znehodnocen a neoprávněně reklamován.

Bohužel, s tím souvisí i absence jakékoliv kontroly ohledně toho, jak je se psem po předání dále zacházeno. Pes se po podepsání kupní smlouvy mezi cvičitelem a zájemcem o vodícího psa stává jeho majetkem s kterým může libovolně, za předpokladu dodržování zákona na ochranu zvířat, nakládat. V praxi se cvičitel zpravidla zajímá, jak se psovi, kterého vycvičil, nadále daří. Stejně tak i jeho nevidící klienti většinou rádi sami dávají vědět, ale není to pravidlem. Pokud se majitel vodícího psa rozhodne nekomunikovat, tak z právního hlediska cvičitel mnoho nezmůže. Někteří cvičitelé se proto, i z tohoto důvodu, rozhodli vodící psy, nikoliv prodávat, ale pronajímat. To ale přináší jiné kontroverzní situace, kdy se postižený stane de facto rukojmím cvičitele, neboť jeho pes zůstává v cizím vlastnictví.

---

³⁰ *Zákon č. 89/2012 Sb.* [online]. ZÁKONY PRO LIDI. 2024, [cit. 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

V Německu a Rakousku fungují též státem akreditovaní veterinární lékaři, kteří velice přísně každého jednotlivého psa prověří a tím se zvyšuje pravděpodobnost, že pes, do kterého stát investoval nemalé prostředky bude zrakově postiženému člověku sloužit co nejdéle. Dalším plusem této zákonné úpravy v zahraničí je, že z velké pravděpodobnosti se sníží finanční zátěž v souvislosti s veterinárními náklady pro uživatele vodících psů. Toto v ČR zcela chybí a bohužel zde není vůle k nápravě. Je to z toho důvodu, že daná problematika se týká pouze úzkého okruhu dotčených osob, jak na straně osob s postižením zraku, kteří žádají o vodícího psa, tak na straně cvičitelských subjektů.

V Německu a Rakousku rovněž vodící pes obdrží, po úspěšném složení zkoušky certifikát, který jeho nevidomému pánovi dává do ruky oficiální dokument, jenž mu umožní se psem vstupovat do jakýchkoliv veřejných prostorů, jako jsou obchody, restaurace, veřejná doprava apod. V Česku, nevidomý uživatel dostane maximálně průkazku vodícího psa od cvičitelského subjektu, který psa vycvičil a předal, ale nejedná se o oficiální dokument. To pak v praxi, v případě konfliktu mezi majitelem vodícího psa a např. ostrahou, způsobuje nejednoznačnost a staví nevidomého do nevýhodnější vyjednávací pozice.

V Česku sice dříve existovaly vyhlášky (MPSV č. 182/1991 Sb. a MZ č. 107/2001 Sb.), které upravovaly přístupová práva vodících psů. Tyto právní úpravy pozbyly platnost a jsou nyní nahrazeny zákonem 329/2011 sb. a vyhláškou 388/2011 sb. Ve výše zmíněných právních úpravách jsou vyjmenovány kompenzační pomůcky, na nichž má určitá kategorie lidí s handicapem nárok. V tomto smyslu přestává být vodící pes chápán výhradně jako živé zvíře, ale je vnímán jako pomůcka, která kompenzuje zrakově postiženému člověku jeho handicap. Jelikož každý člověk má dle Listiny základních práv a svobod zaručenou svobodu pohybu a pobytu čl. 14 (1), je zřejmé, že i člověk s postižením zraku se může i se svými kompenzačními pomůckami svobodně pohybovat³¹.

Zákaz diskriminace a porušování přístupových práv navíc vyplývá i ze Zákon č. 198/2009 Sb. - Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před

---

³¹ *LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD*. [online]. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. (neuveďeno). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Ten vymezuje právo fyzických osob v právních vztazích na rovné zacházení a zákaz diskriminace ve věcech (mimo jiné) přístupu k zaměstnání, přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, přístupu ke zdravotní péči a jejího poskytování, přístupu ke vzdělání a jeho poskytování, přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení³².

Za zmínku stojí, že se touto problematikou zabývá i veřejný ochránce práv. V roce 2016 vydal Doporučení veřejné ochránkyně práv vládě České republiky podle ustanovení § 22 odst. 1 ve spojení s § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv ve věci vydání zákona, který by upravil některá práva osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem. Ten deklaruje již existující práva osob se zdravotním postižením vyplývající z mezinárodních závazků, Listiny základních práv a svobod a antidiskriminačního zákona³³.

Podobně řeší přístupová práva již starší Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodičích a asistenčních psů do veřejných prostor z roku 2010. Ten po vzoru právní úpravy přístupových práv do veřejných prostor na evropské úrovni doporučuje upravit tato práva i v Česku. Veřejnými prostorami, kam by měli mít zdravotně postižení přístup, se rozumí zvláště budovy a jejich okolí, které jsou určeny pro potřeby veřejné správy, týkají se přístupu ke spravedlnosti, kultuře, osvětě, střednímu a dalšímu vyššímu školství, vědě, zdravotní péči, společenské a sociální péči, bankovním službám, obchodu, gastronomii, službám, turistice, sportu, obsluze pasažérů v železniční, silniční, letecké, mořské nebo říční přepravě, zabezpečení poštovních nebo telekomunikačních služeb, jakož i jiných všeobecně dostupných budov určených pro zabezpečení podobných funkcí, což zahrnuje i budovy úřadů a sociální zařízení. Právo přístupu musí být zabezpečeno, i

---

³² *Zákon č. 198/2009 Sb.* [online]. ZÁKONY PRO LIDI, 2018 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>

³³ *Doporučení veřejné ochránkyně práv vládě České republiky podle ustanovení § 22 odst. 1 ve spojení s § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv ve věci vydání zákona, který by upravil některá práva osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem* [online]. Ombudsman, 2016. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Zvlastni_opravneni/Vlada/asistencni-psi.pdf

co se týče prostředků železniční, silniční, letecké i vodní přepravy, jakož i v ostatních prostředcích veřejné dopravy³⁴.

I když, jak jsem uvedl výše, jsou v Česku přístupová práva daná Listinou základních práv a svobod, byl by velmi užitečný zákon nebo vyhláška, která jasně stanovuje, že vodící pes má právo přístupu na všechna veřejně přístupná místa. K tomu je ale nutná jasná definice a certifikace každého konkrétního vodícího psa, protože pouze za tohoto předpokladu může být provedena navazující právní úprava. Samotným držitelům vodících psů by velmi pomohlo, kdyby namísto široce pojaté právní úpravy (Ústavní svoboda pohybu a Antidiskriminační zákon) bylo uvedeno, že certifikovaný vodící pes má jako kompenzační pomůcka právo přístupu na veřejně přístupná místa. Lidé s postižením zraku by zdaleka tak často nečelili neznalosti laické veřejnosti.

Důležitou změnou, která se na poli legislativy v posledních letech udála, je zrušení tzv. příspěvku úplně nebo prakticky nevidomým občanům, který byl poskytován dle § 46 vyhlášky MPSV č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Jednalo se o peněžitou, nenárokovou dávku poskytovanou k hrazení nákladů na krmivo pro vodícího psa úplně nebo prakticky nevidomým občanům. Výše dávky činila 800 Kč, což pokrylo tehdejší náklady na výživu psa byla vyplácena 1krát měsíčně. Tento příspěvek byl zrušen k 31.12.2012³⁵.

3.4.12. Výhody vodícího psa

Divišová et al. vyzdvihuje techniku chůze se psem před chůzi s dlouhou bílou holí zejména proto, protože je pohyb dané dvojice rychlejší a bezpečnější. Pes zaregistruje

---

³⁴ SEITLOVÁ, Jitka. *Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor*. [online]. Ombudsman, 2010. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Doporuceni/31-10-DIS-JKV_doporuceni-psi.pdf

³⁵ *PŘÍSPĚVEK ÚPLNĚ NEBO PRAKTICKY NEVIDOMÝM OBČANŮM*. [online]. OSTRAVA!!!, 2016. [cit. 2024-01-08]. Dostupné z: <https://ovajih.ostrava.cz/cs/radnice/urad/odbor-socialni-pece/zivotni-situace/prispevek-uplne-nebo-prakticky-nevidomym-obcanum>

překážky, které mohou vyrůst na jindy známé a bezpečné trase doslova přes noc – výkop při havárii vody označený pouze páskou, posunutá popelnice apod. Protože pes vnímá překážky již z dálky, navádí majitele tak, že překážky mívá, kličkuje mezi nimi a není nutné je ověřovat holí, a nevidomý se tím nemusí zabývat. Pes registruje i pohyblivé překážky – dětské kočárky, davy lidí apod. Vodící pes je schopen po naučených trasách chodit sám bez dílčích povelů a nevidomý může mírně polevit ve své pozornosti, a tak si odpočinout od neustálého soustředění. Je také cenným pomocníkem, na neznámé trase. Pes dokáže vyhledat důležité orientační body, které jsou součástí popisu trasy – schody, dveře, zastávku apod. Vodící pes také vyhledá a podá spadlé předměty, a tak nevidomému nehrozí, že by sáhl na něco nepříjemného. (Divišová, et al., 2010).

Kavalírová píše, že některým zrakově postiženým může pes pomoci při rozvoji sociálních a komunikačních dovedností. Lidé na ulici jsou mnohdy k nevidomým s vodícími psy vstřícnější, častěji se s nimi „dávají do řeči“. Pes tak slouží jako most mezi lidmi se zrakovým postižením a lidmi bez postižení. (Kavalírová 2017)

Je třeba podotknout, že toto může být individuálně bráno i jako nevýhoda. Proto někteří nevidomí klienti chtějí naopak psa, který bude svým vzhledem veřejnost od kontaktu odrazovat, např. si zvolí tmavého holandského ovčáka.

Kavalírová (2017) dále dodává, že pes může sloužit i jako aktivizační prvek v životě nevidomého. Někteří lidé se zrakovým postižením mohou mít obavy z cestování, zejména pak z cestování do neznámých míst. Vodící pes dokáže tyto obavy často zmírnit, nebo dokonce zcela rozptýlit a nevidomý se díky němu „vydává do světa“ mnohem častěji. Se psem navíc člověk nezpohodlní – je třeba jej venčit za každého počasí a dopřát mu alespoň krátkou vycházku, což jistě přispěje ke zlepšení kondice jak čtyřnohého pomocníka, tak i jeho majitele.

V praxi, ve výjimečných případech, bývá tento bod pro některé nevidomé nevýhoda do té míry, že se raději rozhodnou vodícího vůbec nepořídít.

Pes může být pro nevidomého partnerem pro volnočasové aktivity, ať už se jedná o vycházku do přírody, za kulturou nebo když se dvojice rozhodne pro provozování některého z kynologických sportů. V neposlední řadě se pes stává pro nevidomého

důvěrným přítelem. Život se psem zmírňuje sociální izolaci, a to především u osob žijících osaměle. (Kavalírová, 2017)

3.4.13. Nevýhody vodícího psa

Některé nevýhody byly již naznačené. Nevidomí lidé jsou, stejně jako jakýkoliv jiní lidé různí. Co je pro jednoho pozitivum, je pro jiného negativum. Záleží také vždy na okolnostech a individualitě, jak daného člověka, tak psa. Stejně tak co jinému nevádí, tak jiný bere jako nepřekonatelnou překážku. Příkladem mohou být např. náklady na veterinu a stravu zvířete nebo již zmíněná nutnost venčení, která je pro jednoho člověka něčím vítaným a pro druhého nepříjemnost, popř. pro toho samého člověka jednou plus, jindy mínus.

Kavalírová (2017) dodává, že pes bude nevidomému partnerem po dlouhou dobu napříč různými životními etapami. Jiný životní styl má dvacetiletý student a jiný třicetiletý mladý člověk, který zakládá rodinu. V obou těchto etapách je však třeba brát ohledy na potřeby vodícího psa. Ani omezené časové možnosti by neměly vést k zanedbání péče o psa. Dále si musíme uvědomit, že jak pes bude stárnout, tak s přibývajícím věkem nebude podávat stejné výkony jako na začátku činné služby a v posledních letech života již pravděpodobně nebude nevidomému sloužit jako kompenzační pomůcka.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. Cíl práce

Základní hypotéza práce: navzdory tomu, že technika chůze s vodícím pes je celkově, pro osoby nevidomé a prakticky nevidomé, z několika konkrétních důvodů výhodnější, ve smyslu snazšího dosažení vysoké úrovně mobility a samostatného pohybu než technika chůze s dlouhou bílou holí, tak je v českém prostředí málo rozšířená.

Cílem rozhovorů s osobami s těžkým zrakovým postižením, kteří jsou zároveň současní nebo bývalí majitelé vodících psů bylo potvrdit nebo vyvrátit první část hypotézy a to konkrétně, že technika chůze s vodícím je pro ně výhodnější. Za předpokladu, že ano, tak se budu snažit o rozvíjení této teze a nalezení konkrétních důvodů, v čem a proč tomu tak je.

Rozhovory jsou vedeny tak, aby pomohly zjistit jejich osobní zkušenosti a individuální názory, postoje a perspektivu ohledně jejich aktuálních či bývalých vodících psů a věcí s tím souvisejících, které mohou ovlivnit ochotu vodícího psa vlastnit.

Z rozhovorů zanalyzuji negativní i pozitivní prvky ohledně vlastnictví a zkušeností s vodícími psy a použiji je pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky: „Jaké jsou příčiny toho, že vodícího psa používá v Česku tak málo nevidomých a prakticky nevidomých osob?“

5. Metodologie

5.1. Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl definován na základě účelového výběru. Při výběru jedinců byla stěžejní tři kritéria. Prvním kritériem pro výběr jedinců bylo být nevidomý nebo prakticky nevidomý. Druhým bylo být majitelem nebo bývalým majitelem vodícího psa.

Ačkoliv toto primárně kritériem nebylo, tak celý vzorek respondentů se poskládal z klientů naší výcvikové školy. Většinu z nich jsem aktivně oslovil sám, pouze jedna respondentka byla sjednána přes jinou, již domluvenou respondentku, která se tím zároveň stala informátorkou.

Respondenti představovali soubor 12 osob (3 muži a 9 žen). Jednalo se o heterogenní skupinu, neboť se lišili zrakovou vadou, tím, jestli je vrozená či získaná a ve vztahu k vodícím psům, jestli se jedná o jejich aktuální nebo bývalé majitele či s jakým plemenem mají zkušenosti.

5.2. Technika sběru dat a metody

Pro účely sběru dat v byl zvolen kvalitativní výzkum. Hendl (2016) zmiňuje definici kvalitativního výzkumu na základě Creswella (1988): „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“

V rámci kvalitativního výzkumu byl použit polostrukturovaný rozhovor. Jedná se o typ rozhovoru, v němž je tazateli předepsána kostra (schéma) otázek, jejich formulace a na vyznačených místech použití volného rozhovoru. (Veselá, 1999)

Schéma otázek, tedy počet i jejich znění bylo pro každého dotazovaného respondenta stejné. Pouze u některých respondentů byly v rámci těchto otázek provedeny drobné změny v podobě úprav nebo doplňujících otázek zohledňující individualitu a zkušenost daného respondenta. S většinou respondentů si tykám a ve stejném duchu byly i pokládány otázky, nicméně pro účely této práce jsem je následně upravil do 2. osoby množného čísla, tedy použil jsem vykání. Otázky 1 a 2 jsou určeny primárně k představení daného člověka, navázání kontaktu s respondentem a jeho rozpovídání, byť i ony mají určitou informační hodnotu. Otázky 3 až 12 se zaměřují na výhody a nevýhody vodícího psa z pohledu respondenta a jsou určeny k následné analýze.

5.3. Realizace výzkumu

Realizace výzkumu probíhala od listopadu 2022 do ledna 2024. Rozhovory byly vedeny nepravidelně v různých časových rozestupech. Daný rozhovor byl vždy učiněn na místě v daný čas a neskládal se tak z více časově oddělených fází.

Rozhovory byl realizovány na různých místech, dohodnutých dopředu, vždy buď osobně nebo telefonicky. Převažovalo ale domácí prostředí respondentů, které jim bylo známé, snadno dostupné a kde jsme obě strany měly klid a soukromí. Pouze jeden rozhovor byl veden ve veřejném prostoru zahradní restaurace. Deset z dvanácti rozhovorů

bylo vedeno osobně, pouze dva byly provedeny přes telefon, a to z důvodu přílišné vzdálenosti místa bydliště respondentů.

Před zahájením každého rozhovoru jsem respondenty seznámil s mojí prací a účelem našeho rozhovoru. Zároveň jsem jim zaručil, že v rámci skrytí totožnosti nebudou uvedena příjmení. Křestní jména zůstala zachována, s čímž všichni respondenti souhlasili. Dále jsem přislíbil, že jejich výpovědi budou využity výhradně pro studijní účely mé bakalářské práce. Proto nebudou zveřejněny žádné nahrávky, nýbrž pouze seznam otázek, jež byly pro rozhovor použity.

6. Rozhovory s vybranými osobami s těžkým zrakovým postižením

Kamila

- 1. Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?**

Jsem zcela nevidomá od narození. Příčinu lékaři neznají.

- 2. Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého?**

Měla jsem dva psy a aktuálně mám jednoho psa černého flat coated retrievera.

- 3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?**

Tak (pes) zrychluje člověka, pomáhá vyhledat objekty, které se hledají hůř, jsou v prostoru, který není jasně definovaný, je nepravidelný. Pes mi líp pomáhá najít šikmou odbočku. Poskytuje fyzickou oporu. Mám pevný bod, který pomáhá nemít pocit nejistoty. Pro nevidomého s holí je cesta zpátky jen další cesta. Se psem je to něco jiného, protože rád chodí domů. Freddie, což je můj aktuální vodící pes,

moc ne, na rozdíl od Vendulky. Na druhou stranu, se psem zjistíš až za čas, že jdeš špatným terénem. Uvědomíš si to, až když jdeš déle špatnou cestou. Zúží se to na cestu, kterou jdeš, ale ve finále nevnímáš cestu. Má to obě strany mince.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?

Původně jsem chtěla psa ne vodícího, pouze jako společníka, protože mám psy ráda. Vodícího ne, protože v sociální bublině panoval názor, že kdo má psa, je hloupý, protože to nezvládne sám. Pak jsem jej změnila, protože jsem měla hodně tras, a to se líp zvládá se psem. I když jsem si pořídila Vendulku, tak jsem ještě nevěděla, jestli je to dobře. Těšila jsem se na ní jako na psa, ne moc jako na kompenzační pomůcku. Pamatuji, že ze začátku Vendulce trvalo 4 měsíce, než zrychlila. Doteď je to pro mě občas boj. Mám pocit, že jsem se nenarodila, abych byla s vodícím psem. Dala jsem tomu tu šanci a vyšlo to. Řekla jsem si, že když už psa, tak aby byl vodící, ať je užitečný.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

V době, kdy jsem žádala o prvního vodícího, tak jsem měla dvě kamarádky, které vodícího psa vlastnily. Věděla jsem tedy, co od vodícího psa očekávat, a má očekávání tedy byla více méně naplněna. Ale i přes to jsem se rozhodla strávit týden na rekondici pro nevidomé držitele vodících psů, abych se s touto problematikou více seznámila.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu?

Nezlepšil, na rozdíl od později osleplých jsem neměla najednou víc pohybu. Musela jsem se víc starat, najednou krmit, venčit atd., ale teď to vnímám pozitivně. Brala jsem Vendulku všude možně, ale teď to už nedělám, jsem z toho

unavená. Teď např. jsem byla na ubytování a tam nerozlišovali vodícího psa od normálního, co se týče peněz. Je to jisté omezení. Pendlovala jsem Jestřebí – Brno s Vendulkou a zjistila jsem, že je z toho napjatá, což jsem nedokázala zlepšit. Vnímám její pocity. Všichni se mě začali ptát na psa. Na druhou stranu, začalo mě bavit chodit na psí hřiště. V domácím prostředí na vesnici v Jestřebí to způsobilo změnu k lepšímu, protože bez psa jsem neměla vůli jít někam sama. Rodiče mi museli pomáhat. Na menší obci je pro mě pes lepší, protože tam mi okolí umožní být samostatnější. Hůl je na vesnici ostuda. Neznamená to pro mě pocit "hurá, jsem samostatná", ten přichází až se psem. Začala jsem v Jestřebí chodit víc sama. Vendula byla sice přítěž na cestě do Brna, ale celkově si to bez ní neumím představit.

7. Pomohl vám vodící pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Mně to pomohlo docela dost. Pes mi dodal sebevědomí a díky němu jsem se odvážila více cestovat i do zahraničí a poznávat lidi. Byla jsem tehdy ještě na škole, když jsem si pořídila prvního vodícího psa, a naopak jsem se docela stranila lidí, což se po pořízení psa do značné míry změnilo. V rodině k nějaké změně nedošlo.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Finančně je to pro mě náročné, ale já chodím do práce, takže s tím moc problém nemám. Musím říct, že dřív, do roku 2013 to bylo lepší, že jsem dostávala příspěvek na výživu na vodícího psa. Tehdy to tuším bylo 800 Kč, což pokrylo krmení a nějaké další drobné výdaje a celkově to pomohlo, když člověk zrovna neměl finance.

9. S jakými problémy či překážkami se se psem potýkáte?

Jsou situace, kdy chůze se psem nepomáhá. Poskytuje chůzi ve známém prostředí. V neznámém je to pouze ochrana, stejně nevíš, kam máš jít. Já naštěstí používám navigaci. S holí jsem chodila do 25 let a všechno jsem si zautomatizovala. Pes je pro mě větší problém, když nefunguje nežli hůl.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Když je to úplně nová trasa nebo výluka, tak nechci psa plést, a proto ho sebou raději neberu. Nechci psa zbytečně zmást. Ten to zatím nechápe. Když jdu někam, kde nebude místo, kam se mi nechce jít, tak ho neberu. Když si chci víc osahat terén, jak to tam vypadá, jak jsou dveře a chodníky, tak mě to víc baví s holí. Nejde mi jen o to se někam dostat. Na druhou stranu, hůl neupozorní na překážky, které jsou vyšší než hůl. Člověk se musí víc soustředit než se psem. Musím si hlídat každý krok, když jdu s holí.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Párkrát jsem na to narazila u meziměstských autobusů, zejména když řidiči byli cizinci. V takové chvíli jsem se musela dohadovat a důsledně si trvat na svém, aby mě nakonec pustili. Na druhou stranu musím podotknout, že jsem bez problémů lítala se psem na palubě letadlem. A letušky byly naopak ochotné a vstřícné a neměly s tím problém.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Určitě, když jdu s holí. Lidi už dneska ví, co je vodící pes, takže se tolik nesnaží pomáhat. Navíc Vendulka se dovede na nechtěnou pomoc zle podívat a Freddie je černý a velký, takže to spoustu lidí odradí. A za to jsem docela ráda. Jsem v

terénu hodně samostatná, tudíž pomoc moc nepotřebuji, a naopak mě to spíš vyvede z rovnováhy, když se mi někdo snaží nějak radit nebo mě, nedej bože někam strkat. Ale, že by mě to odrazovalo od vlastnictví, i kdyby toho bylo hodně, to určitě ne.

Ilona

- 1. Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?**

Jsem nevidomá od svých 57 let v důsledku cukrovky prvního typu.

- 2. Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého?**

Aktuálně mám krátce svého prvního psa.

- 3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?**

Bez lidského průvodce nejsem vůbec schopna chodit, maximálně si jít koupit za roh něco do potravin, ale to je tak vše. Teď co mám psa, tak jsem schopna se opět věnovat mé velké zálibě, kterou je pěší turistika. Stejně tak různé překážky na trase, zejména sloupy z levé strany mi dělaly problémy, tak teď je má Týna vyhne a já o tom ani nevím. Usnadňuje mi pohyb po všech směrech. Je to pro mě úžasné, jak jsem najednou více nezávislá na okolí.

- 4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?**

Já dobrý. Velkou část svého života jsem strávila na venkově, kde jsme měli hodně zvířat, hlavně kozy, takže to mám v sobě. Psy mám také ráda. Momentálně vlastním křížence z útulku. Ale řekla bych, že to, jestli někdo chce vodícího psa,

souvisí se samotným vztahem ke psům. Já mám známého nevidomého a ten nemá psy rád. Nechce mít byt plný chlupů, a tak si prostě vodícího psa nepořídí. Vodící pes je totiž pořád pes.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Pozjišťovala jsem si co nejvíc poznatků o vodících psech a doufala jsem, že budu moci samostatně tam, kam jsem byla zvyklá. Mám zde v Chomutově hodně přátel a nebudu muset obtěžovat blízké a přátele s tím, aby mi dělali průvodce. Také jsou zde na sídlišti obrubníky často do oblouku a při technice chůze s holí nejsem schopna určit směr na protější chodník a opakovaně se mi stalo, že jsem šla šikmo a skončila ve vozovce, což bylo dost nebezpečné. Zatím jsem spokojená a musím konstatovat, že toto očekávání se naplnilo.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu?

Žiji sama, a tudíž, než jsem měla psa, tak jsem byla omezena na placený doprovod. To pro mě bylo ne zrovna nejvhodnější, protože ráda chodím na delší procházky a dělám dálkovou turistiku. Se psem najednou můžu jít sama, když chci, což vnímám velmi pozitivně. Převáží to i nějaká drobná negativa, že musím řešit, když se třeba moje fenka někde začuchá a já jí musím zavolat a zkrátka dávat na ní pozor.

7. Pomohl vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Určitě ano. Vztahy s rodinou jsou stále stejné, ale vylepšil mi vztahy celkově s lidmi. Začala jsem být více aktivní, chodit častěji do Tyfloservisu, kde již mám známé, a tak jsem díky psovi častěji s někým v kontaktu a mám více sociální

interakce, což mi vyhovuje. O některé údajné kamarádky jsem totiž kvůli svému oslepnutí přišla, a to se mi teď vynahrazuje a řekla bych, že jsem těch dobrých pozitivních vztahů navázala ještě více.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Finanční náročnost psa vnímám jako důležitou věc. Nakonec to byl i jeden z důvodů, jeden z faktorů, který rozhodoval o tom, jestli si vodícího psa vůbec pořídít. Měla jsem totiž před Týnou ještě fenku malého plemene, a tak mám zkušenost, že i ona mě něco stála a tady u toho většího jsem si lehkou spočítala o kolik to bude víc a že to bude pro mě náročné to zvládnout. Zatím to ale jde a já udělám všechno pro to, abych to utáhla i nadále. I kdybych měla nějak více omezit sama sebe, tak by mi to za to stálo.

9. S jakými problémy či překážkami se při chůzi se psem potýkáte?

Jsem začátečník a v podstatě se ještě sžíváme a já sama se teprve učím chodit se psem. Navzájem se ještě přizpůsobujeme a sladíme ve smyslu tempa a rytmu chůze, daného prostředí, mé intonace, rychlosti reagování psa na okolí a podobně. Nějaké dílčí problémy se podařilo vychytat, nějaké ještě jsou, ale je to na dobré cestě a zatím z toho mám vesměs pozitivní pocity. Co ještě musím zmínit, tak jsou čichací cizí psi na volno. Ti mojí Týnu dovedou hodně vyhodit z rovnováhy, což se jí teda ani nedivím. Popravdě, nevím moc co s tím.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Pouze dokud jsem jej neměla. Chůze pouze s holí pro mě ze začátku byla hodně náročná a ani teď to pro mě není jednoduché. Mluvím zejména o situacích, kdy někdo nezodpovědný postaví auto přímo před chodník, kde je reliéfní dlažba nebo se lidé postaví do cesty a zaregistrují mě, až když do nich narazím. Takové situace se mi se psem nestávají, takže teď už si беру svou Týnu všude s sebou.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Se psem zatím ne. Nemám jí dlouho a všude, kde jsem zatím byla, to bylo v pohodě. Ale je pravda, že do obchodů chodím hlavně tam, kde už jsem chodila před tím bez psa s průvodcem, tak mě tam znají.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Vítala bych to asi jedině v případě, kdybych šla sama a potřebovala v nějakým provozu přejít silnici, kde je velký provoz. Ale, když mi otevře dveře a řekne, ať jdu? Ne, to pro mě není vítaná pomoc. Na druhou stranu se mi stalo, že jsem šla vyhodit odpadky a kluk na kole se zeptal, jestli chci pomoci. Tak jsem mu to odsouhlasila, on mě požádal, ať podržím jeho kolo a vyhodil mi ty odpadky. Ono je to vlastně ve výsledku pozitivní, protože z toho má ten člověk dobrý pocit. Nejhorší je částečná pomoc dělaná v dobré víře. Ten člověk řekne třeba, že mi podrží dveře u výtahu, a já nevím kde je drží, v jaké jsou fázi otevření, jestli stojí za nimi nebo před nimi atd. Okamžitě mě to znejistí a je mi to hrozně nepříjemné. Naučila jsem se říkat: "Ne, nechte je zavřené, já si je otevřu sama". Nebo kolikrát někdo nabídne na ulici pomoc, že vás někam doprovodí. Člověka to vytrhne z konceptu a soustředění, a pak vás ten náhodný průvodce na nějakém místě opustí a vy nevíte, kde jste.

Radka

1. Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?

Nevidím od narození. Jsem nedonošená a k poškození mého zraku došlo, když jsem byla v inkubátoru.

2. Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého?

Měla jsem dva psy. První border kolie mi nedávno umřel a teď mám nově labradora, kterého ale chci vrátit.

3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?

Řekla bych, že výhodou psa je, že je prostě rychlejší, než, když jsem jenom s holí. Dokáže najít různé prvky jako třeba přechod, dveře, schody, lavičky nebo zastávky. Taky mi to se psem přijde bezpečnější, protože s holí je vždycky nějaké riziko, že člověk přehlídne třeba otevřený kanál, který pes v de facto sto procentech případů vyhne.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?

Řekla bych, že pozitivní. Někakého psa jsem měla vždycky. Byť je pravda, že to byli vesničtí boud'áci, o které jsem moc starat nemusela.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Já jsem vodícího psa dlouho moc nechtěla. Nakonec jsem si to rozmyslela s tím, že mi to pomůže být trochu víc aktivní a také jsem si říkala, že by nebylo špatné mít nějakého parťáka. S mým prvním vodícím psem byly však několik měsíců problémy. Bylo to plemeno border colie a dělal mi to, že opakovaně utíkal a snažil se pást, (*pozn. v kynologické terminologii pojem pást znamená, že pes fixuje očima anebo obíhá pohybující se objekty*) cokoliv šlo, od cizích psů po auta. Takže v tomto to bylo jisté zklamání. Chtěla jsem ho i vrátit. Myslím, že nebyl moc dobře vycvičený. Ale postupně jsme si na sebe zvykli a sedlo si to. S druhým psem Eliotem to bylo trochu jinak. Úplně jsme si od začátku nesedli, zkrátka se k sobě

moc nehodíme, abych byla upřímná. Tedy podruhé mé očekávání naplněny nebyly.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu?

Fajn na tom bylo, že jsem získala spoustu nových přátel, jak mezi vidícími, tak mezi nevidícími. Začala jsem chodit na cvičák, což pro mě bylo pozitivní z více důvodů. Kynologie se díky tomu stala mým koníčkem. Po několika letech soužití jsem si dokonce navykla chodit na známých trasách pouze se psem a bez hole.

7. Pomohl vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Mně pes naopak život s přáteli docela zkomplikoval. Já jezdím za přáteli do jejich domácností Německa a tam zrovna přítomnost psa moc nevitají, takže jsem si většinou musela shánět nějaké hlídání, což byl trochu problém.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Pečovat o psa se vším všudy je pro mě, vzhledem k tomu, že mám jiných koníčků, jako to cestování více, docela finančně náročné. Musím totiž přemýšlet, zda si něco takového mohu dovolit anebo to raději utratit za něco pro psa. To je jeden z důvodů, proč Eliota chci vrátit a dalšího vodícího psa už nechci.

9. S jakými problémy či překážkami se se psem potýkáte?

Protože v současné době pracuji jako masérka na několika pracovištích, tak se bohužel setkávám s tím, že některým mým klientům přítomnost psa vadí. Dokonce jeden z mých zaměstnavatelů mě poprosil, ať raději nechávám psa doma,

zvláště, když je venku hnusně. To je pro mě docela problém, protože musím shánět hlídání, které jsem nebyla schopna zajistit. Musím také uznat, že můj první vodící pes nebyl svou povahou ideální. Opakovaně se mi stalo, že došlo na ulici ke konfliktu s jiným. V jednom případě dokonce i s člověkem. Musím říct, že tyto zážitky mě dost stresovaly.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Ano, občas, a to navzdory tomu, že když jdu s holí špatně zvládám výškové překážky. Činím tak, protože s holí mám přehled o blízkém prostoru kolem sebe. Výhodou je, že to mi to pomáhá v představě o tom, co se kolem mě nachází. Můžu si ty věci kolem sebe doslova osahat, což pes nedokáže. Ten spíš překážky řeší tak, že je obejde.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Pracuji jako masérka a mám problém s tím, že nám nařídili, že pes nesmí být na pracovišti kvůli chlupům. To bylo stresující jak pro mě, tak pro toho psa, protože musel čekat někde sám a já na něj neměla dohled.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Když jsem šla se psem, tak jsem pomoc prakticky nepotřebovala, ale na druhou stranu, když jdu s holí, tak se bez pomoci veřejnosti neobejdu. Spíš se dá říct, že pomoc veřejnosti vítám. To je i chvíle, kdy se mi lidé více pomáhají. Ale šťve mě, že když jdu se psem, tak se mi dostává pozornosti, která není moc příjemná. Ze všech výše zmíněných důvodů jsem se rozhodla, že se vrátím k holí a psa nebudu

dál nepoužívat. Tudiž ano, nevyžádaná pomoc byl pro mě jeden z faktorů, který přispěl k tomu vodícího psa nemít, byť určitě ne jediný a hlavní.

Petr

- 1. Jste nevidomý nebo prakticky nevidomý? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?**

Jsem zcela nevidomý od narození. Příčina mé zrakové vady není známa, což není moc obvyklé.

- 2. Kolik jste měl vodících psů a máte aktuálně nějakého? (Proč žádného nemáte?)**

Měl jsem jednoho a momentálně nemám žádného. Hlavním důvodem, proč už jsem si dalšího nepořídil je, že mám náročnou práci, kdy jsem někdy osm hodin v Praze v horku v nahrávacím studiu a bylo by mi zkrátka toho psa líto tam tahat.

- 3. Jak Vám pes celkově usnadňoval pohyb?**

Pes mi usnadňoval chůzi zejména na dlouhých trasách, když jsem šel třeba od nejbližší železniční stanice domů. To bylo nějakých šest km a se psem jsem to zvládal ujít za hodinu. Dále mi pomáhal ve vyhledání prvků jako schodiště a nemusel jsem se tak držet lidí. Na druhou stranu výjimečně se stalo, že pejsek šel na druhou stranu, ale to k tomu patří, je to zvíře, a to nikdy nebude fungovat na sto procent. Dále bych chtěl vyzdvihnout rychlost, přesnost a to, že si nemusím hlídat tolik překážky, soustředit se a můžu si zkrátka myslet na svoje věci.

- 4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?**

Můj skutečně první pes byl můj první vodící. Předtím jsem akorát byl, řekl bych se psy v kontaktu a měli jsme labradorku, která byla akorát taková mazlíčí pro děti. Ale psy mám rád a vždy jsem k nim měl pozitivní vztah. Řekl bych ale, že nepejskař si zkrátka vodícího psa nepořídí. Nepejskaře lze sice do vodícího psa natlačit, ale vezme si jednoho a dopadne to tak, že jakmile mu doslouží, tak ho dá někam do důchodu a dalšího už si nepořídí. Vždy to pro takového člověka bude hlavně komplikace, spíš než pomocník a parťák.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Já jsem si pořídil vodícího psa rozumově, ba dalo by se říct, že jsem k tomu byl dotlačen. Svou roli v tom sehrály osobní sympatie k cvičitelce a také to, že jsem se dal dohromady se slečnou, která byla pejskařka. Bez ní bych do toho asi nešel, protože já jsem psa nikdy moc nechtěl, protože jsem při své mobilitě měl přesvědčení, že mi pes nepomůže. Mé očekávání splnilo to, že pes byl kamarád a parťák. Co mě pozitivně překvapilo bylo to, jak pes umí chodit, myslet a předvídat. Ke zklamání u mě nedošlo. Asi jedině z toho, že ten pes má krátký život a je to parťák pouze na pár let. A sotva jsme se pořádně szili, tak přišly její zdravotní komplikace a musel jsem tu svou fenku nechávat doma, když jsem někam jel, což mě hodně mrzelo.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu?

Řekl bych, že se nějak významněji nezměnil. Jezdil jsem se na železniční nostalgické srazy před psem, jezdil jsem i se psem. Ani bych nemohl říct, že mě to dostalo více do nějaké komunity mezi lidmi, mezi majitele vodících psů. Tuto komunitu navíc nevnímám nějak pozitivně, takže bych to ani jako plus moc nebral. A jestli to nějak zvýší komunikaci s lidmi celkově, tak spíš s takovými, kteří jsou ve všem hrozně chytří, jednou má podle nich pes dlouhé dráčky,

podruhé krátké, jednou je moc hubený, podruhé tlustý, takže není moc o co stát, to bych si raději odpustil.

7. Pomohl vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Mně ani moc ne. V rodině se psem problém nikdo nemá a ani s přáteli problém není. A já byl značně sociálně aktivní i před psem, takže se žádná velká změna nekonala.

8. Co finanční stránka, byla pro Vás péče o psa finančně náročná?

Já vlastním nahrávací studio, a ještě pracuji jako masér a slušně vydělávám, tudíž pro mě péče o psa moc náročná není.

9. S jakými problémy či překážkami jste se se psem potýkal?

Setkal jsem se s tím, že pes přešel rozestavěné staveniště a najednou mi klepal na rameno Ukrajinec, jestli vím, že jsem šel podle bagru a že letím po náspu do jámy. Takže nějaké problémy občas při chůzi byly, ale nic zásadního, abych kvůli tomu upouštěl od vodícího psa. K dlouhé bílé holi jsem se vrátil kvůli práci.

10. Chodil jste někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Jak jsem zmínil výše, vodícího psa kvůli práci již nemám, takže se pohybuji všude pouze s holí, s kterou chodím od svých 14 let. Ale ideální to není. Především pohybující se lidé mi činí problémy. Když jsem měl psa, tak jsem chodil výhradně s ním, neboť to bylo příjemnější, a celkově efektivnější ve smyslu úspory času, nižší náročnosti se někam dostat a současně mít možnost dostat se dál a dřív. To je pro mě důležité, když cestuji denně do práce.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkával jste se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Největší problém jsem měl v kupé ve vlaku, když byl pes nějak mokrý nebo údajně špinavý, tak se ostatní cestující ozývali. To mi docela vadilo. Ale kromě toho, například v obchodech si nevzpomínám na nějaké nepříjemnosti.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostávalo se Vám víc pomoci, když jste šel s vodícím psem, nebo když jste se pohyboval pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Když ke mně někdo přijde s tím, jestli potřebuji nastoupit do metra nebo do tramvaje, tak pomoc přijmu. Mám trochu strach, abych tím odmítnutím, byť dobře míněným neodradil toho člověka k pomoci někomu dalšímu, kdo jí bude opravdu potřebovat. Takže pomoc vítám, a přijímám i když jí zrovna nepotřebuji. A když už odmítám, tak maximálně s úsměvem a slušně, aby ten člověk neměl pocit, že otravuje. Jediní, koho odmítám striktně, jsou náboženští fanatici, protože ti ví, že jim neuteču. A když pomoc opravdu potřebuji, tak si jí stejně musím sehnat sám, protože zákon schválnosti funguje, že když zrovna potřebuji např. najít nějaký dům, tak nikdo nemá čas, lidé jen raději mlčky projdou kolem, když je požádám. A co se týče toho, kdy se mi lidé víc nabízeli s pomocí, tak určitě, když jsem chodil s holí, ale zase se psem jsem se setkával víc s těmi, kteří si chtěli psa pohladit. Těžko říct, proč tomu tak je.

Petra

1. Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?

Nevidím vůbec od narození, a to kvůli zelenému zákalu.

2. Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého?

Aktuálně mám svého třetího vodícího psa.

3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?

Se psem chodím prakticky všude a jsem na to zvyklá a přijde mi to tak normální. Ale když náhodou musím jít někam bez psa, přijde mi to pomalé, člověk musí dávat větší pozor. Mám pocit, že se mi do cesty motá více překážek, protože se psem o nich ani nevím. Je to pro mě s tou holí zkrátka jedním slovem strašné.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?

Já jsem od malička vyrůstala se psy. Měli jsme kavalírku, dobrmanku, a ještě něco dalšího. Máma chodila na cvičák, už když jsem byla malá, tudíž se dá říct, že pocházím z pejskařské rodiny. Takže můj vztah ke psům byl vždy kladný.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Zklamání určitě ne. Svého prvního vodícího psa jsem si pořídila v době, kdy jsme přišli o kavalírku. Mohlo mi tehdy být nějakých čtrnáct, patnáct let. Začali jsme totiž dělat předvýchovu pro výcvikovou školu v Jinonicích. Díky tomu jsme měli doma kříženku zlatého retrievera a labradora, která byla naprosto úžasná. Na popud mámy jsem s její pomocí a podomácku vyrobeným postrojem začala chodit, a to mě velmi zaujalo. Psovi jsem prve nevěřila, ale pak to bylo fajn. Člověk nemusel dávat tolik pozor a cesty samy o sobě byly veselejší, protože člověk najednou šel s nějakým partákem, byť čtyřnohým. O něco později jsme ještě měli na předvýchovu fenku labradora, jež už jsem chtěla pro sebe coby vodící. Ta si ale utrhla kolenní vazy, a to nakonec tedy nedopadlo. Další byla malá žlutá labradorka, kde jsem zase řešila problém s tím, že jsem jí nechtěla dávat

kastrovat (*pozn. standardně se i feny dávají kastrovat, pokud jdou vodit*) s čímž mi nebylo vyhověno a fena měla problémy se štítnou žlázou. Nakonec vyšla černá flatice, s kterou jsem byla spokojena a má očekávání s nabytými zkušenostmi z dětství se tak splnily.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu?

Toto mám podobně jak Petr. Pes mi nějak životní styl zásadně neovlivnil. To spíš dvě děti, které mám.

7. Pomohl vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Já jsem se vždy pohybovala v komunitě pejskařů a neumím si představit jiné lidi než takové, které jsou k tomu příznivě nakloněni. Ale musím říct, že na takovéto zběžné navazování vztahů ku příkladu na ulici je ten pes lepší. Funguje totiž jako prostředník ke komunikaci. Asi taková výjimka je moje aktuální vodící velká černá fena německého ovčáka. Té se lidi občas bojí, a tak si například na předzahrádkách raději odsedávají dál, když tam s ní přijdu.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Já žiji s Petrem, s mým manželem, a na péči o psa se podílíme společně, tudíž je to pro mě dobře zvladatelné.

9. Setkala jste se při chůzi se psem s nějakými problémy a překážkami?

Nějaké drobné problémy se vyskytly. Tomu se nelze stoprocentně vyhnout. Jednou mě vlastně moje Enárka stáhla v lese do rybníka. Ale jinak je téměř bezproblémové.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Minimálně, možná když jdu vyhodit odpadky a Enárka spí, tak jí nebudím a jdu pouze s holí, ale jinak ne. Docela jsem si odvykla a není to pro mě zrovna nejbezpečnější chodit bůh ví kam jen s holí.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Já jsem chodila do speciální školy pro nevidomé, kde tehdejší ředitel zakázal mít ve škole s sebou vodící psy. Řešilo se to tak, že tam vždy ráno mamka musela přijet a mojí tehdejší vodící Enáru vyzvednout a pak mi jí před koncem vyučování zase přivést. Takže paradoxně, jediné místo, kde mě takto omezovaly, byla škola určená pro nevidomé.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Záleží na tom, jaká to je pomoc. Když je to pomoc, kterou člověk potřebuje, tak si myslím, že ji člověk rád přijme, ale pomoc typu „pojd'te, já Vám pomůžu“ a nesou tě pomalu až do autobusu, tak taková pomoc mi vadí. Ale neřekla bych, že je nějakého typu pomoci více. Celkově lidé nabízí pomoc v dnešní době dost málo. Zejména ve větších městech je to horší. Lidé jsou tam více uspěchaní. A na druhou stranu, když nějakou pomoc potřebuji, tak se také setkávám s odpověďmi typu „Promiňte, nemám čas“ či „Omlouvám se, mně jede metro“. Velkým problémem jsou sluchátka, neboť lidé mě zkrátka neslyší, když něco potřebuji.

Jaké pomoci se mi dostává více, nedokážu posoudit, ale rozhodně mi vadí víc ta se psem. Nešťastné je zejména, když mi toho psa chytí a někam táhnou pryč. Pes v tu chvíli pak přestane zcela fungovat. Myslím, že v principu je problémem špatná osvěta. Dnes jí totiž dělá každý, kdo nevidí a má bílou hůl. Takže je to často špatná osvěta, a to zanechává v lidech negativní stopy. Řekla bych, že to je horší než před deseti, patnácti lety. A ano, může to člověka od psa odradit. Mě ne, ale já tyto věci až tak neřeším, ale věřím, že někoho ano.

Monika

1. Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?

Jsem prakticky nevidomá. Příčinou je oční vada z inkubátoru, která je naštěstí dlouhodobě stabilizovaná.

2. Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého?

Aktuálně mám svého třetího vodícího psa, s kterým chodím převážně na vesnici. Prvního jsem si pořídila ve svých 26 letech a pak jsem vždy, pouze s krátkými přestávkami nějakého měla.

3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?

Nejvíce mi usnadňuje pohyb v tom, že člověk se při chůzi nemusí tolik soustředit a může si i v klidu o něčem přemýšlet. Tohle je důležité zejména v neznámém prostředí. Samozřejmě mi pomáhá celkově s tím pohybem a zlepšuje moji mobilitu. Např. řeknu povel „dveře“, pejsek mi je najde a nemusím je sama nějak pracně hledat, ptát se někoho. To samé vyhledávání schodů; pes se u nich zastaví, kdežto holí je nemusím registrovat a zjistím, že tam jsou, až když do nich narazím nohou. Zkrátka, nemusím být tak moc opatrná.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?

Když jsem byla malá, tak jsme doma měli nějaké ovčandy a špice. Psy jsem měla vždy ráda a vždy jsem nějakého vlastního chtěla mít. Jakmile se naskytla možnost pořídít si vodícího psa, tak jsem neváhala, protože to mi poskytlo velký přínos do života hned ze dvou důvodů, týkajících se jak vodění, tak samotného vlastnictví toho zvířete, jako společníka.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Já to tehdy nějak neřešila. S vodícími psy jsem před pořízením si svého prvního nikdy do styku nepřišla, takže já žádné očekávání ani neměla.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu?

Ze začátku, dokud jsem neměla děti, tak jsem psem hodně žila a vše jsem vnímala pozitivně a nic neřešila. Postupně, jak člověk stárne, tak dojde na takové ty situace, že se ráno nebo večer nechce jít ven. Na druhou stranu, uvědomuji si, že to, že mě vytáhne, mi pomáhá zdravotně, ale v konečném důsledku i psychicky. Až bych řekla, že mě dostává ze dna. Nebýt Caesara, tak už bych skončila v nějaké psychiatrické léčebně.

7. Pomohl vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

U mě byl vždy problém rodina, protože ta nikdy nepřijala to, že mám vodícího psa. Myslí si, že jej nepotřebuji. Je to z toho důvodu, že hlavně můj táta, ale ani ostatní neakceptovali, že jsem prakticky nevidomá. Dokonce mě stále dodnes od psa odrazují. Jinak vnímám vodícího psa jako překážku v tom najít si, a hlavně udržet nějaký dlouhodobější vztah, protože muži s tím často mají problém, že se jim údajně nevěnují na úkor toho psa. V navazování kontaktů, v tom smyslu, že

si člověk spíše začne s někým povídat to určitě pomůže. A jelikož bydlím na vesnici, tak musím podotknout, že lidé zde koncept vodícího psa evidentně stále moc nechápou. Pes je pro ně něco, co má být ideálně přivázáno u boudy. Nepanuje zde pro to tolik pochopení, což se týká i sběru exkrementů, kdy se mi občas stává, že na mě kvůli tomu křičí a nenechají si vysvětlit, že nevidím. Tedy, v tomto to vztahy s veřejností zhoršuje.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Vzhledem k tomu, že kupuji spíše dražší granule nebo chodím občas na veterinu, tak je to pro mě docela finančně náročné. Chybí mi dříve zrušený měsíční příspěvek na péči o vodícího psa.

9. S jakými problémy či překážkami se při chůzi se psem potýkáte?

Největší problém byl, když byly děti malé do 5 let a já je musela vodit. To jsem úplně v kombinaci se psem nezvládala, a tak jsem raději někdy sáhla pouze po té holi. Další negativum, které ale vnímám u sebe, a ne u toho psa je to, že něco ukoukám. Je to dáno tím, že to zvíře si to uvědomí, že jsem si sama schopna všimnout překážky, a tudíž se samo přestane tolik snažit, aby jí aktivně vyhnulo. A to se mi pak může v situaci, kdy tu překážku neregistruji, vymstít. Naštěstí, ale můj aktuální vodící pes Caesar pochopil, že za tmy, kdy nevidím vůbec, se musí více snažit. V tomto mají psi zcela nevidomých, respektive jejich majitelé určitou výhodu. Z praktického hlediska bývají problém letní předsunutá zahrádka, úzké chodníky nebo sloupy uprostřed chodníku. To je leckdy pro toho psa náročné to řešit.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Někdy chodím pouze s holí, protože ne všude s sebou můžu brát psa. Např. na koncertě, kam chodím zpívat, to není z praktických důvodů vždy možné. Ale jinak, když to není velká překážka, tak si psa s sebou беру, kam jen to lze.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Teď už je to přece jen o trochu lepší, ale dřív se mi to hodně stávalo v některých malých obchodech, kde prodávali Vietnamci. S tím mi pomáhala jedna známá nevidomá, která tam vždy naběhla a situaci vykomunikovala.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Vítám pomoc veřejnosti, za předpokladu, že se jedná o pomoc typu „dobrý den, potřebujete přejít?“. Vyloženě nemám ráda a nestojím o pomoc, když jdu se psem a někdo mi ho chytne za vodič nebo naopak mě za hůl a někam nás táhne a tlačí. Nejvíce mi vadí nedisciplinovanost lidí v tom smyslu, že hledí psa, aniž by se zeptali nebo mají různé předsudky, že vodící pes nesmí zazlobit a podobně. Časté je také mlaskání a pískání na psa během jeho výkonu činnosti. Obtížné jsou též jízlivé až útočné poznámky od cizích lidí, kteří mně tykají s tím, že můj pes je tlustý. Anebo si ke mně celkově chovají, jako bych byla zároveň i nějak mentálně postižená, a to jenom protože nevidím. Toto chování vnímám jako nepřijatelné a vyzorovala jsem, že se děje převážně na vesnici, kde vodící pes je stále vnímám jako něco zvláštního, něco, co není pochopeno. K tomu, kdy se mi dostává pomoc častěji, tak bych řekla, že pes je takový prostředník a častěji se mi jí dostává, když jdu s ním. Dokonce, jsem na základě tohoto, po úmrtí svého druhého vodícího psa dost zvažovala, jestli si ještě nějakého pořídit. Ta negativní pomoc veřejnosti je pro mě velké mínus ohledně vlastnictví vodícího psa.

Václav

1. Jste nevidomý nebo prakticky nevidomý? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?

Já od narození nevidím na levé oko a na pravém jsem měl pouze malou zrakovou vadu. Zcela jsem oslepl ještě v dětství po srážce s cyklistou.

2. Kolik jste měl vodících psů a máte aktuálně nějakého?

První jsem měl ovčandu a pak dva labradory, takže celkem tři.

3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?

To právě navazuje na ten můj temperament. Tím, že mám toho psa, tak jsem takový klidnější. Je to z toho důvodu, že on mě někdy, dalo by se říct, krotí. Je totiž velice inteligentní, zná mě, ví, jaký jsem, a dělá to vědomě. Proto si беру Ronnyho vždy, když jdu ven. Jsem na něj už hodně fixovaný a on na mě. Když vylezu z bytu, tak on už netrpělivě stojí u dveří, že chce také jít. Co se týče prostorové orientace, ta se mi po pořízení psa rozhodně zlepšila. Dřív jsem šel pomalu v místě, kde jsem to neznal. Teď, jak mě ten pes vede, ukáže schody, zastaví, dojde na nádraží na správné nástupiště, odkud jede vlak, sám najde ve vlaku sedačku, kde je prázdné místo, zkrátka probíhá ta vzájemná souhra, tak si můžu dovolit to jen prolítnout.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?

Já měl psy vždy rád. Ronny je můj třetí vodící pes, a i předtím jsem měl jezevčíka Sisinku, což byl spíš takový pejsek do postele. Já se psy prožil hodně radostí a srandy. Jako malý 6–7letý kluk, když jsem bydlel v Uherském Brodě, jsem potkával jednoho velkého psa, který byl vždy na volno. Já jsem se ho hodně bál a

sotva jsem ho viděl, tak jsem utíkal pryč. Doteď si pamatuji jeho jméno – Ore. Jednou, když jsem šel ze stadionu, tak ke mně přišel a začal mě očuchávat. Já jsem ho pohladil a pes mě následoval až k nám do bytu, kde si lehl pod stůl a byla pohoda. Tehdy se začal vytvářet můj pozitivní vztah ke psům jako takovým.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Pravda je taková, že já měl vždy dobrou orientaci, nebál jsem se cestovat a psa nikdy moc nechtěl, protože jsem byl zvyklý hýbat se jen s holí a před svým prvním vodícím jsem nikdy neměl takhle vycvičeného. Nakonec mě tehdy paní cvičitelka přesvědčila, ať si jej pořídím. Takhle zpětně můžu říct, že to má očekávání předčilo. Do té doby mě vůbec nenapadlo, jak moc to zvíře může pomoci a vlastně změnit celý život v tom dobrém smyslu. Ale nebylo to třeba kvůli tomu, že bych si myslel, že to je to nějaká starost, to ne.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu?

Mně už hodně změnila život ta jezevčice Sisinka. Dostal jsem jí tehdy po tragickém úmrtí mé tehdejší přítelkyně. Byla to pro mě doslova injekce, která mi hodně pomohla ohledně psychiky. Najednou jsem měl novou zálibu a tím bylo starat se o toho psa, venčit jej, chodit na veterinu, krmit jej a prostě mít více té náplně. Pomohlo mi to tedy v tom, že jsem začal žít jiný životní styl, který mi víc vyhovoval, a to se pak i táhlo s těmi dalšími, kteří už byli vodící. Ti pak ještě navázali v tom, že mi pomohli zlepšit tu mobilitu, a hlavně mi společně s přibývajícím věkem dodali pocit jistoty.

7. Pomohl Vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Já byl vždy dost osamělý. Díky vodícímu psovi jsem se dostal více do slepecké komunity, začal jezdit na soutěže, účastnit se rekondicí a podobně. Dokonce jsem si na základě toho našel i svou aktuální ženu, s kterou mám syna.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Je to pro mě docela dost náročné. Občas se musím rozhodnout, jestli raději dopřeji něco psovi nebo sobě. Musel jsem ku příkladu kvůli psovi omezit kouření nebo si nemůžu tak často dovolit chodit posedět do hospody. Skoro si i někdy říkám, jestli mi to za to stojí toho psa mít.

9. S jakými problémy či překážkami se při chůzi se psem potýkáte?

Problémy jsem měl se svým prvním vodícím psem – německým ovčákem Fionou. Hlavně mi vadilo, že moc táhla. To se ještě zhoršilo, když ji v Praze napadl rotvajler, který na ní z ničeho nic vyskočil. Ona se pak bála, a když viděla na ulici psa, tak odmítla jít, pouze si lehla a vrčela. Tenhle problém a ani moc nějaké jiné s mým Ronnym, co mám teď, ale nemám. Já se totiž pohybuji výhradně po trasách, které mám vychozené, a tak je zvládáme bez potíží. Jedině snad, když se objeví nějaká drobná změna jako vypadlá dlaždička v chodníku, tak takovou drobnost si ten pes nemusí všimnout a já škobrtnu, ale to je asi tak všechno.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Ano, s holí nemám problémy, protože jí používám už velmi dlouho, ani se za ní třeba nestydím jako někdo, kdo má pocit, že to o něm do širokého okolí křičí, že je zrakově postižený. Mám také dobrou představivost, takže někdy chodím dokonce i bez hole a bez psa, a to poměrně rychle. Na to jsem také párkrát dojel různými nehodami a úrazy, např. když jsem spadnul do metra. Teď už ale jak jsem starší, tak už tolik ani ty delší vzdálenosti neriskuji a toho psa si vezmu, protože to je zkrátka jistota.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Já s tímto problémem nemám. Ronny je velký, ale hodný, a tak se ho zároveň lidi bojí a zároveň ho mají rádi, když uvidí, jaký je to dobrák.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Když jsem se psem, tak mě to obtěžuje, a to i když je to většinou v dobrém. Ať jsem kdekoliv – ve vlaku, na ulici nebo na poště, tak se snažím každého taktně upozornit, že mi nemá na psa sahat, že pak bude rozhozený. Lidi ale stejně mají tendenci to dělat. Na druhou stranu ta pomoc mi není vždy na obtíž. Někdy ji i přijmu. Teď chodím výhradně se psem, ale dřív jsem zase používal pouze hůl, a to musím říct, že si mě málokdy někdo všiml. Ba naopak jsem se dostal častěji i do nepříjemné situace, kdy mi někdo vyhrožoval s tím, že mě přepadne, okrade nebo mi fyzicky ublíží. To se psem není, ale celkově lidé, hlavně ženy více nabízí pomoc jako takovou. A tyhle věci mě od toho mít Ronnyho nikdy neodrazovaly, neboť jak říkám, ne vždy je to negativní. Občas to, že člověku pomáhají, když vidí psa, alespoň pomůže navázat s někým nějaký kontakt, prohodit pár slov.

Karolína

1. Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?

Od malička trpím neurologickým onemocněním, které se mi postupně zhoršuje. Z tohoto důvodu jsem od svých dvaceti let na vozíku. Zároveň trpím atrofií zrakového nervu a jsem tedy prakticky nevidomá.

2. Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého?

Momentálně mám svého druhého psa, oba labradoři.

3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?

Dokáže mi označit chodník, obrubník, přechod či tlačítko před přechodem. Vleze na přechod, aby mi zastavil jedoucí auto. Nebo mi nějakou překážku vyhledá či mě od ní odtáhne. Hodně mi pomáhá v tom, že když mám nějaký svůj špatný stav, tak na mě skočí a začne mě olizovat, a to mě uklidní a mohu dál pokračovat. Doma mě při té samé situaci zalehne a nepustí.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?

Já měla před svým prvním vodícím psem canisterapeutického psa – Zlatého retrievera. Ten byl hodně bojácný, a to byl problém. Například se mi stalo, že se lekl nějaké cedule a byl schopen mě shodit, jelikož jsem tehdy chodila ještě o berlích. Stejně tak na přechodu mi podrazil nohy a utekl. Pak už jsem měla vycvičenou vodící labradorku, kterou mám dosud. Respektive ona ty vodící prvky a linie neuměla. Ale v dětství jsem měla také labradora, který byl určen k tomu, aby mi pomáhal. Jelikož mě ale rodina týrala, tak jsem nezvládla dát řádný výcvik a uměl jen to, co jsem ho naučila a tedy jen nějaké základní povely. Hlavně mi ale sloužil jako kamarád. Vztah ke zvířatům jsem tedy měla vždy.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

K žádnému zklamání u mého aktuálního pejska nedošlo. Ten se učí i to co nemusí a řekla bych, že splňuje vše i nad mé očekávání.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu?

Je to určitá práce, starost navíc, ale mě to vůbec nezatěžuje. Ba naopak, dělá mi to radost. Když jdu s Gampíkem ven, tak si ho obléknu, když se vrátím, tak ho zase svléknu. Ani mi nevadí, když třeba prší. Jsem ráda, že mě vytáhne ven. Řekla bych, že mi to vlilo novou sílu do života. Kvůli Gampíkovi jsem začala víc trénovat. Díky tomu, že se o něj mohu opřít, tak se dvakrát za den přesunu z vozíku do postele a zpátky. Je tam zkrátka určitý posun.

7. Pomohl vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Já mám sociální fobii a mám velký problém s tím, že mě cizí lidé více kontaktují, byť se jedná jen o to, že na mě mluví na ulici. Hrozí, že mi to vyvolá záchvat paniky. Takže toto mi vadí, ale jelikož si život bez vodícího psa nedovedu představit, tak to pro mě není důvod se jej vzdát. Beru jej zkrátka jako svého nerozlučného parťáka, který mi vlévá krev do žil a dodává pocit sebejistoty, právě i mezi těmi lidmi.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Máme aktuálně dva psy, svého současného Gampa a ještě starou, též vodící Viky, takže s tím financováním je trochu problém. Zejména veterina je drahá. Ale zvládáme to.

9. S jakými problémy či překážkami se při chůzi se psem potýkáte?

Potýkám se s tím, že tu máme tu takový chodník, po kterém se špatně jede. A oni tam teď nově dali kontejnery, které jsou v cestě. A stalo se mi, že jsem do těch kontejnerů narazila, protože Gampík mi to označil, jakože tam můžu. Problém je

také, když na chodníku zastaví sanitka a Gampík mě tahá přes trávu, kde se mi špatně jede. Zkrátka nějaká mimořádná překážka.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí (s vozíkem)? Pokud ano, proč?

Dřív ano, teď už raději pouze s manželem, který mě veze anebo se psem. Bez psa se mi stávalo, že jsem narazila do obyčejné lampy či spadla do kanálu. Problém pro mě byly také výškové překážky, byť na vozíku je člověk níž, takže v tomto je to asi výhoda.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Já jsem zároveň na vozíčku, a to lidi zvládnou dobře registrovat, že jsem opravdu handicapovaná. Nemám tedy s tímto problém, pouští mě všude.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí (na vozíku)? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Buď jdu s manželem, který mě veze, a to se mi pak nedostává žádné pomoci anebo teď s Gampíkem, a to mi občas někdo pomáhá. A musím říct, že to nemám ráda. Mám fóbiu, když se mi lidé snaží pomoci. Občas se mě ptají, jestli nechci převést nebo pohlídat pejska, ale to já opravdu nechci. Asi nejhorší je, když se nezeptají, vezmou psa za vodič a táhnou jej za vodič. Dovedu si představit, že kdyby toho bylo hodně, tak by mě to mohlo odradit od toho pořídit si dalšího vodícího psa.

Renata

1. Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?

Jsem prakticky nevidomá, jelikož od narození trpím aniridií, tedy vrozenou oční vadou, která se projevuje částečnou nebo úplnou absencí duhovky a výrazně širší panenkou. To způsobuje silnou světloplachost a ztrátu vidění za slunečného a jasného počasí.

2. Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého? (Proč žádného nemáte?)

Měla jsem dva vodící psy, ale teď nemám žádného. Je to z toho důvodu, že mám z minulosti finanční nesrovnalost s jinou kompenzační pomůckou, a tudíž mi úřad již žádný další příspěvek na jakoukoliv kompenzační pomůcku, včetně vodícího psa nepřizná. Také se mi dost změnil život, hlavně práce a já bych jej momentálně neměla kde venčit. No, a v neposlední řadě jsem jednoduše psa vyměnila za muže, a to ne proto, že by mě k tomu nějak nutil a psa nechtěl, ale z vlastní iniciativy. Důvod je praktický, když jdu s ním, tak mi například přečte nápisy, co kde je a které já už nepřečtu.

3. Jak Vám pes celkově usnadňoval pohyb?

Pes, který je dobře vycvičený mi hodně pomáhal v tom, že mě na dané naučené trase vedl do takové míry, že jsem se na tu trasu nemusela ani moc soustředit. Stačilo, když měl zadání a zkrátka tam došel. Když zastavil, tak jsem věděla, že tam je něco, nějaká překážka, tak jsem až pak musela zjistit co tam je. Pes mi celkově pomohl v tom, že mi snižoval potřebu soustředění se.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?

Můj vztah ke psům byl vždy hodně dobrý. Jako dítě jsem toužila mít nějakého psa, nějakého mazlíka, což mi nebylo dovoleno, protože rodiče mi nedůvěřovali, že se o něj zvládnou postarat. Svého prvního vodícího psa jsem tak pojala jako svého parťáka a kompenzovala jsem si právě to, že jsem to v dětství neměla. Maximálně jsme doma měli andulky, ale to zkrátka není ono.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Co se týče mě, tak určitě ke zklamání nedošlo. Splnila jsem si svůj sen a pes mi usnadňoval i samotu, když jsem někdy byla sama. Když jsem byla v nějaké situaci, kdy mi bylo těžko, ten pes mi vždy pomohl. Byla to pro mě především psychická opora. Další věcí, kterou jsem si na své Olince cenila, bylo to, že vodila pouze a jenom mě a zcela se přizpůsobila mým potřebám. Když jsem do ní drkla, tak přesně věděla, co a proč a uhnula kam měla.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu? Vnímáte to pozitivně/negativně?

Životní styl se změnil dost, protože jsem se o toho psa musela nějakým způsobem starat. Moje pasivita, která znamenala přijít domů a tam se povalovat se změnila v to, že jsem musela vyrazit do terénu a toho psa vyvenčit, zařídit, udělat... Takže najednou přibylo hodně povinností. Ale vnímám to pozitivně, jako obohacení, že mě ten pes vytáhl ven, byť se mi někdy nechtělo. Ale zase je to o té souhře, někdy jí třeba bylo špatně, tak jsem musela počkat, no a pak zase mně bylo zle, tak zase ona musela počkat.

7. Pomohl vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

U mě to bylo tak, že pořízení si vodícího psa narušilo vztahy s rodiči, zejména s otcem. Ten totiž není z hygienických důvod schopen vystát psa v bytě. Několikrát jsme se kvůli tomu nepohodli, a tak se již navštěvujeme pouze zřídka. Co se týče kontaktu s okolím, tak mi vlastnictví psa pomohlo v navazování vztahů. A vzhledem k tomu, že Ollie byla černá, tak to zase naopak odrazovalo potenciální zloděje, což jsem brala jako velké plus. Přitom byla hodná a nic by neudělala, ale to oni nevědí.

8. Co finanční stránka, byla pro Vás péče o psa finančně náročná?

Finanční náročnost péče o vodícího psa je pro mě jeden z důvodů, proč si jej nemůžu pořídit, ani kdyby mi to skrz ten úřad bylo proplaceno. Rozhodla jsem se raději alespoň pro malého nevodícího yorkshiera. Ten stojí méně a naplní tu mou potřebu mít psa.

9. S jakými problémy či překážkami jste se při chůzi se psem potýkala?

Asi jsem se nesečkala, protože ta moje fenka byla tak inteligentní, a tak všechno uměla, že třeba perfektně vyhýbala i louže, ležící plechovky na zemi a podobné drobné překážky. Já jsem jí za to v tu chvíli, když to udělala, pochválila, ale párkrát se mi stalo, že mi okolí tvrdilo, že se ponižují pod úroveň psa. Takže akorát pouze tyto ojedinělé případy negativních reakcí lidí.

10. Chodila jste někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Pouze s holí hodím velmi málo, i když jsem měla psa i teď. Většinou, když bych měla jít někam sama, tak jdu raději vždy s průvodcem, protože ho mám v podobě svého přítele k dispozici, ale zvládám to i sama bez hole. Výjimka jsou situace, kdy je slunečno, v takové chvíli hodně špatně vidím a hůl si vezmu. Tím, že něco ukoukám, tak se do nějakých velkých problémů s holí nedostávám. Maximálně,

když něco není vyznačeno moc výrazně a splývá to s chodníkem vzhledem nebo barvou, jako třeba sloup, tak se mi párkrát stalo, že jsem do něj narazila.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkávala jste se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Občas jsem na to narážela. Ale jelikož mám vysoké sebevědomí a ostrou pusou, tak jsem si svá práva vždy vydupala. Nicméně, jestli mi chybí nějaká osvěta ohledně přístupových práv nevidomých s vodícím psem, tak jsou to různí vrátní a hlídači. Tam jsem se musela spravedlnosti dovolávat většinou až přes jejich vedení.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostávalo se Vám víc pomoci, když jste šla s vodícím psem, nebo když se jste se pohybovala pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

To je sporné. Veřejnost podle mě pomůže víc, když jdeš pouze s holí, neboť když jdeš se psem, tak ta veřejnost sklouzává k tomu, že to je mazlíček. Začnou na něj ťuťat, hladit jej a psa to úplně rozhodí. Děje se to i navzdory tomu, že jim řeknu, že to je vodící pes a ať si jej prosím nevšímají. Naopak jsou ještě nepříjemní, že já jsem drzá. A to mi vadí. Ale určitě to pro mě není nějak odrazující od toho psa mít. Uvítám jí tedy spíše v případě, když jdu s holí. V takovém případě, ji využiji i když ji nepotřebuji. Dělán to zkrátka z jakési slušnosti a nutno podotknout, že občas je to pro mě i užitečné. Příkladem může být situace, kdy stojím na semaforu, který není ozvučený a někdo mi řekne, že můžu jít, že mám zelenou.

Ladislav

1. Jste nevidomý nebo prakticky nevidomý? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?

Jsem nevidomý od narození z důvodu nedonošení.

2. Kolik jste měl vodících psů a máte aktuálně nějakého?

Měl jsem zatím dva vodící psy. Obě to byly feny labradora a sloužily mi do vysokého věku. Té druhé je ale už čtrnáct let, tudíž jí již nemohu využít jako vodícího psa, protože špatně chodí. Aktuálně čekám na svého dalšího vodícího pejska.

3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?

Řekl bych, že se cítím bezpečněji v kontextu terénu, ale i toho, že potkám třeba nějakého pobudu, který by mě chtěl nějak atakovat. Pes je totiž skvělá prevence, jak předejít těmto situacím. Také se s ním dostanu někam výrazně rychleji. Velká výhoda je orientace psa, a to nejen na ulici, ale i třeba v metru, kde ví kam má jít, což bych já bez něj neměl nejmenší tušení. Celkově je to komfortnější.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídil svého prvního vodícího psa?

Před mým prvním vodícím psem jsem ke psům žádný velký vztah neměl. Když jsem byl malý, tak moje babička měla malého psa a toho jsem si občas pohladil, ale že bych hořel láskou ke psům, to ne. Měl jsem pouze morčata a křečky. K rozhodnutí mít vodícího psa jsem došel tak, že jsem začal jezdit do sportovního oddílu a ten byl na Praze 4 a já měl problém se tam metrem dostat. Impulsem pro mě také byla oční doktorka, která mě k tomu přesvědčila a já tak zavolaal do Střediska výcviku vodících psů v Jinonicích a svého prvního vodícího psa si objednal.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Začátky byly těžké, protože pejsek pro mě byl spíše překážka než pomocník. Byl jsem zvyklý chodit s holí a toto bylo něco zcela jiného. Navíc jsem levák a hůl jsem měl v levé ruce. A najednou jsem v té levé ruce musel držet vodič, pomocí něhož mě pes vedl a hůl tak šla do pravé ruky. Dokonce jsem chtěl svou první vodící fenku vrátit, ale pak jsem si našel přítelkyni, která měla též vodící fenku, s kterou si moje Daisy sedla. Pak, když byla Daisy stará, tak jsem dostal ještě vodící Angie a měl jsem tak několik let dvě. A to už mi ani nepřišlo jako nějaký problém. Co naopak vidím jako problematické, že cítím potřebu to zmínit, je čekací doba na vodícího psa. U obou to totiž trvalo přes rok, než jsem je dostal. Tehdy jsem začal uvažovat, jestli to má vůbec ještě smysl.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu? Vnímáte to pozitivně/negativně?

Pořízení psa mě rozhodně nějak neomezilo. Ale je pravda, že to bylo něco jiného. Já jsem člověk, který nemá rád změny, takže když si to zpětně vybavím, tak všechno zalité sluncem nebylo. Nejvíc mi vadilo, že mi Daisy utíkala, a já měl problém se jí dovolat. Postupně si to ale nějak sedlo. Na druhou stranu jsem byl rád, že mě to vytáhlo ven a pomohlo mi v komunikaci s lidmi a seznamování.

7. Pomohl vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Jsem člověk, co není moc družný a mám někdy trochu problém začít konverzaci, takže pes mi to hodně usnadnil. V rodině spíše lehce zhoršil, protože můj bratr nemá psy moc rád, takže se teď raději moc nestýkáme. Ještě bych dodal, že pes mi hodně pomohl zejména po psychické stránce.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Finanční zátěž pro mě pes nikdy nebyl. Naše rodina má peněz dost, a díky tomu pro mě péče problematická není. Zvládal jsem i čtyři roky starat o dva psy. Navíc, máme přístup k levnějším granulím, takže ukrmít to není pro mě vůbec náročné.

9. S jakými problémy či překážkami se při chůzi se psem potýkáte?

S Daisy jsem řešil to, že chodila moc rychle. Stěžoval jsem si na to tehdy výcvikového subjektu, od kterého jsem jí měl, ale nebylo na to moc reflektováno. Zpomalila až s tím, jak zestárla. S Angie bylo náročné, že neuměla najít zastávky tramvají. To se ale postupně zlepšilo a od té doby už nebyl žádné problémy.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Jelikož mám momentálně staršího vodícího psa, kterého nechci a ani nemůžu už brát všude s sebou, tak když jdu na nákup nebo do hospody, tak používám pouze hůl. Dokud normálně Angie chodila, tak jsem využíval, jak to šlo, pouze jí. Tudiž jsem se musel s holí v podstatě znovu učit zacházet a ze začátku jsem byl velmi nejistý, jestli jdu rovně, či zda nejdu do nějaké překážky. Respektive, kdysi dávno nás učili základy a prostorovou orientaci ve škole Jaroslava Ježka pro zrakově postižené. Mně to ale tehdy moc nešlo, a navíc jak to člověk nepoužívá, tak většinu zapomene. Tedy, celkem nerad chodím pouze s holí.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Bohužel ano. Jednou za čas se mi to stane. Naposled to bylo, když jsem chtěl jít na polikliniku. Vrátný mi říkal, že tam psi nesmějí, a odmítl mě pustit dál. Nejsem člověk, který by šel s někým do konfliktu, tak jsem raději ustoupil, i když jsem

věděl, že jsem v právu. Ale takové situace jsou výjimečně. Většinou reagují spíše pozitivně a zeptají se, jestli něco nepotřebuji.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Rozhodně vítám pomoc toho typu, že se lidé zeptají, zda nepotřebuji někam přejít nebo někam navést. To se mi i leckdy hodí. Zrovna dvakrát nemusím, když mě někdo chytne za ruku a někam táhne, ale pak si vždy řeknu, že je za tím dobrý úmysl, a snažím se na to koukat pozitivně. Situace, kdy mi někdo tahá za psa nebo na něj mlaská, se mi stávají, ale je jich naštěstí velmi málo. Celkově víc pomoci se mi dostává, když jdu s vodícím psem. V situaci, kdy někde stojím pouze s holí, tak lidé procházejí okolo a neosloví mě. Řekl bych, že sami neví, jestli tak můžou učinit nebo se mě dokonce mohou dotknout. Někteří nevidomí si to totiž nepřejí, aby na ně lidé sahali. Vodící pes funguje v oněch situacích jako onen „icebreaker“. Lidé si tě snáz všimnou a odpadá ta první komunikační bariéra.

Šárka

1. Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?

Jsem prakticky nevidomá se světlocitem. Tímto postižením zraku trpím po porodu mé dcery. Předtím jsem neviděla pouze za tmy.

2. Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého?

Měla jsem dva psy. Můj první mi vloni umřel, a tak jsem si teď pořídila druhého. Oba jsou to psi a jedná se o leopardí labradory.

3. Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?

Se psem je to určitá svoboda. Zkrátka vezmu psa a jdu a nemusím být již závislá na sousedce, která mě dřív vodila. Chodím různě, jak po městě, tak do přírody, a teď se psem zvládám všechny terény.

4. Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?

Já jsem taková psí máma a mám celkově zvířata ráda, takže kladný. Na druhou stranu, v dětství mi toho ohledně zvířat moc dopřáno nebylo, protože naši i moje sestra moc rádi zvířata neměli, tudíž byli vždy spíše proti, a tak jsem měla, jen co jsem si přinesla. Jednou raka, jindy rybičky apod. Později jsem měla malého pudla, ale u toho jsem tehdy psychicky moc nezvládla, když umřel, a to mě na dlouhou dobu odradilo od nějakého dalšího.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

V obou případech splnil. Čekala jsem, že mi pes pomůže, co se týče pohybu venku, a celkové mobility, a to se vyplnilo na jedničku. S mým předchozím i aktuálním psem jsem spokojená. Díky psovi jsem se i víc naučila orientovat se v prostoru, protože s průvodcem jsem se na tu cestu nemusela vůbec soustředit, naopak mi všechny překážky typu „schody“ byly dopředu řečeny, a to mě ve výsledku brzdilo od té samostatnosti.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu? Vnímáte to pozitivně/negativně?

Když jsem si pořídila svého prvního psa, tak vzpomínám, že jsme z toho byla hrozně unavená. Nebyla jsem do té doby zvyklá se na cestu soustředit, a tak mě to hodně unavovalo. Ale časem jsem si zvykla a už mi to ani nepřišlo. Naopak, v

čem mi pes pomohl hodně, byla psychika. Cítila jsem se s ním lépe, a to se celkově odrazilo na mém životě. Začala jsem víc chodit ven, dělat psí turistiku i s dalšími lidmi, jezdit na hory atd.

7. Pomohl Vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Z mé zkušenosti vodící pes určitě pomůže s navazováním kontaktu. Lidé na mě, skrz toho psa více mluví, myšleno v dobrém. V rodině to vztahy nějak nezměnilo. Oba mé psy měli a mají rádi a nevadí jim, že je mám.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

Já se snažím těm psům dopřát všechno kvalitní, takže je to finančně znát, ale na druhou stranu nemám to tak, že by mě to zruinovalo nebo dokonce odradilo od vlastnictví vodícího psa.

9. S jakými problémy či překážkami se při chůzi se psem potýkáte?

Každé začátky jsou těžké. Teď aktuálně řeším to, že můj aktuální pes rád někde něco sní, když ho pustím, a hned nepřijde na zavolání, ale jinak při vodění je všechno v pořádku. Jediné, s čím jsem asi vždy měla problém, byly výškové překážky typu větve, ale ty jsou pro ty psy dost složité. Celkově ale nějaké nedostatky vnímám jako nepodstatné dílčí drobnosti, které ani nemám potřebu řešit.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Bez psa, pouze s holí nechodím nikdy. Mám velmi špatnou orientaci, takže bez psa se bojím. Kurzem nácviku chůze s dlouhou bílou holí v Tyfloservisu jsem sice prošla, ale nikdy jsem si na hůl nezvykla. Tady v Ostravě, kde bydlím, navíc jsou

chodníky ve špatném stavu, tudíž to je další věc, co mě od toho odrazuje. Vždy jdu tedy s vodícím psem anebo s vidícím průvodcem, nejčastěji mojí dcerou. Jediné chvíle, kdy jdu pomalu sama pouze s holí, jsou, když pustím psa na volno. V takové situaci mi asi nejvíc dělá problém listí nebo sníh, protože nedokážu dobře číst terén.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Tuhle se mi to stalo, když jsem byla s cvičitelkou v pekárně, když se můj aktuální pes předával. Ale paní cvičitelka jim vysvětlila, že vodící pes má přístupová práva do obchodů, a pak už s tím byly v pohodě. A celkově se mi to stává opravdu jen jednou za čas. Tady v naší čtvrti už mě všichni, kam chodím, znají a nemají s tím problém.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Pomoc veřejnosti spíše vítám. Většinou se totiž setkávám s takovou, která je přínosná, takže s tím nemám problém. Jen jednou za čas se stane, že to někdo nějak přežene nebo se snaží pomoci nevhodně. Tuhle mi pán „pomáhal“ tak, že šel za mnou a nahlas vykřikoval „uhněte, jde nevidomá“, což mi bylo trochu nepříjemné, i když vím, že to myslel dobře. Jinak té negativní pomoci, že by mi někdo mlčky chytil psa, se mi nedostává. I když to může být proto, že oba mí psi jsou velcí samci, a tak to může leckoho takového odradit, a navíc bez psa nebo průvodce nechodím.

Kateřina

1. **Jste nevidomá nebo prakticky nevidomá? Jaká je Vaše zraková vada? Kdy k ní došlo?**

Jsem zrakově postižená od narození tzv. degenerativním onemocněním sítnice, ale do svých 25 let jsem měla solidní zbytky zraku. Svého prvního vodícího psa jsem si ještě vybírala podle barvy. Teď jsem bohužel zcela nevidomá.

2. **Kolik jste měla vodících psů a máte aktuálně nějakého?**

Aktuálně mám jednoho staršího vodícího psa, který je v důchodovém věku. Jedná se o plemeno australského ovčáka. Vybrala jsem si ho tedy z důvodu jeho krásných modrých očí a pro mě vhodné pomalé chůze. Na plemeni mi vůbec nezáleželo. Aktuálně se rozhlížím po novém.

3. **Jak Vám pes celkově usnadňuje pohyb?**

Bydlím na malém městě, severně kousek od Prahy, do které také občas jezdím. Ze začátku byl můj Honey hodně v záprahu, jelikož jsem studovala na Univerzitě Karlově, přespávala jsem na koleji a vracela se domů. Hodně mi to pomohlo v tom, že jsem se tam vůbec byla schopná dostat, protože moje mobilita není nejlepší, a nebyla jsem se schopná se předtím vůbec pohybovat.

4. **Jaký byl Váš vztah ke psům, než jste si pořídila svého prvního vodícího psa?**

Velmi kladný, neboť jsem vyrůstala a bydlela s rodiči v domku se zahradou a vždy jsme měli menší psy. Rodiče se též zabývali předvýchovou vodících psů, což mi vnuklo myšlenku poříditi si svého vodícího psa.

5. Jaké bylo Vaše očekávání před pořízením vodícího psa? Splnil, předčil tato očekávání, či došlo k jistému zklamání?

Ke zklamání nedošlo. Bez psa si již nejen pohyb, ale i život nedovedu představit. Musím ale říct, že začátky byly velmi náročné. Když se takhle ohlédnu zpětně, tak si uvědomím, že doba předávání pro mě nebyla dostatečně dlouhá. Je pravda, že v průběhu toho jsem se s cvičitelem základy naučila, ale následně mi nějaký čas trvalo, než jsem začala psovi věřit. Byla jsem zvyklá chodit s lidským průvodcem a se psem je to zcela o něčem jiném. Z počátku jsem hlavně bojovala s eskalátory, protože jsem se na ně sama bála vstoupit. Postupně jsem ale ten strach překonala právě díky Honeymu a jeho opoře.

6. Jak se po pořízení si vodícího psa změnil Váš životní styl: k lepšímu či horšímu? Vnímáte to pozitivně/negativně?

U mě se nic moc nezměnilo. Když jsem si Honeyho pořídila, tak jsem bydlela s rodiči v rodinném domku se zahradou, doma byly další dva psy, a tudíž to z pohledu životního stylu moc velká změna nebyla.

7. Pomohl Vám pes ohledně kontaktu s okolím/navazováním vztahů, popř. jak změnil vztahy v rodině a s přáteli?

Jednoznačně ano. Pes je dokonalý prostředek seznamování se s lidmi. Díky němu jsem našla i svého současného přítele. Nakonec, pozornost a kontakt s lidmi byl důvod k tomu, proč jsem si pořídila modrookého australského ovčáka.

8. Co finanční stránka, je pro Vás péče o psa finančně náročná?

S financováním samotné péče potíže nemám, ale musím přiznat, že problematičké pro mě bylo sehnat částku potřebnou na úhradu deseti procent, coby spoluúčasti kupní ceny.

9. S jakými problémy či překážkami se při chůzi se psem potýkáte?

Přímo co se týče chození se psem, tak pouze ze začátku nějaké dílčí věci, např. jak jsem zmínila ty eskalátory. Zaráží mě spíše bezohledné chování některých majitelům psů, kteří jsou bezohlední anebo nevidí a neslyší a nechají své psy nás kontaktovat, když Honey vede a ten se potom nemůže vůbec soustředit.

10. Chodíte někdy bez psa, pouze s holí? Pokud ano, proč?

Ne, já mám problém dostat se někam takhle bez průvodce. A nezáleží na tom, jestli se jedná o lidského nebo zvířecího pomocníka. Jako malá jsem sice absolvovala nějaké kurzy s holí, ale to bylo v době, kdy jsem ještě něco ukoukala a bylo to o dost jednodušší. Po oslepnutí, to jsem měla už Honeyho, tak jsem zjistila, že samostatnou chůzi nejsem schopna využít. V současnosti by se mi to sice občas hodilo víc umět s holí, protože jsem se již před rokem odstěhovala od rodičů, a navíc můj vodící pes stárne a mívá občas zdravotní problémy. Ale musím přiznat, že se docela bojím chodit jen s holí.

11. Co přístup na konkrétní místa? Setkáváte se s tím, že by Vás se psem někde (neprávem) odmítali pustit?

Setkala jsem s tím, že na mě kvůli psovi byli nepříjemní na koleji, což je o to více zarážející, že se jednalo o církevní vyšší odbornou školu. Docházelo ke konfliktům, a tak jsem raději zvolila variantu dojíždět přes hodinu do školy než tam přespávat. Jinak takhle v obchodech s tím problémem nemám.

12. Vítáte pomoc veřejnosti, nebo Vás to obtěžuje? Dostává se Vám víc pomoci, když jdete s vodícím psem, nebo když se pohybujete pouze s holí? Může být nucená pomoc odrazující od vlastnictví vodícího psa?

Já celkově kontakt s veřejností vítám, včetně pomoci a nemám problém s ničím. Naopak jsem ráda, když si někdo Honeyho v dobrém všimne. Toto naopak vnímám jako další důvod, proč mít nějakého zajímavého psa, a když bude zároveň vodící, tak tím lépe.

4.1. Analýza rozhovorů – výhody vodícího psa

Z odpovědí na **otázku č. 3** vyplynulo, že většina, tedy deset z dvanácti respondentů se shoduje na tom, že vodící pes je pro ně, v porovnání s dlouhou bílou holí lepší z pohledu bezpečnosti v kontextu vedení. To je dáno tím, že pes pomáhá předejít nebezpečným situacím, jako jsou překážky na chodníku, mimoúrovňové překážky nebo jiná nebezpečí na cestě, čímž svého majitele pomůže ochránit před pády a úrazy. Pes pro ně také představuje vyšší bezpečnost v kontextu osobní ochrany. Vodící pes může být také vnímán jako forma ochrany svého majitele před potenciálními nebezpečnými situacemi na ulici, jako je například možnost přepadení. Tři respondenti vyjádřili názor, že pes je skvělou prevencí proti těmto situacím, protože může zastrašit potenciální útočníky nebo varovat majitele před nebezpečím. Čtyři dotazovaní respondenti se vyjádřili, že vodící pes je pro ně lepší než dlouhá bílá hůl z hlediska rychlosti. Vodící pes umožňuje majiteli pohybovat se rychleji, pohodlněji a plynuleji v různých typech terénů, včetně městského prostředí nebo přírody. Pes má schopnost rychle reagovat na překážky a navigovat majitele tak, aby do nich nenarazil, což umožňuje rychlejší pohyb v chůzi. To může být užitečné zejména v rušných městských prostředích nebo při cestování veřejnou dopravou. Respondenti uvádějí, že vodící pes přináší určitý psychický komfort. Jednak, jak přímo uvádí dva respondenti, jim poskytuje pocit svobody či nezávislosti, jenž se projevuje pozitivním vlivem na jejich psychiku a celkovou kvalitu života.

Z odpovědí na **otázku č. 5** lze vyčíst, že mezi dotazovanými respondenty se devět z dvanácti shodne na tom, že vodící pes naplnil jejich očekávání ohledně toho, jak bude fungovat, přičemž k žádnému zklamání u nich nedošlo. Dokonce tři z nich tvrdí, že jejich očekávání byla předčena. Jedna z respondentů neměla žádná očekávání a u dvou respondentů očekávání naplněna, kvůli dílčím problémům se psy, zcela nebyla. Celkově tedy převažuje pozitivní zkušenost s naplněním svého očekávání u těchto nevidomých majitelů vodících psů.

Na základě odpovědí na **otázku č. 7** ohledně ovlivnění stávajících vztahů s rodinou a přáteli osm z dvanácti respondentů explicitně neuvádí výraznější změny. Sedm respondentů ale vyzdvihuje přínos vlastnictví vodícího psa v kontextu zlepšení sociální interakce. To se projevuje zejména v navazování komunikace s okolím. Respondenti uvádějí, že přítomnost vodícího psa přitahuje pozitivní pozornost lidí a usnadňuje navazování komunikace. Lidé se častěji obrací na majitele vodícího psa, poskytují pomoc a projevují zájem. Vodící pes slouží jako prostředník k navázání rozhovoru. To může vést k větší sociální inkluzi a zlepšení mezilidských vztahů, stejně jako navazování nových, jak přátelských, tak partnerských. Dva respondenti přímo hovoří o tom, že jim vodící pes pomohl s určitou osamělostí. Čtyři respondenti tvrdí, že vodící pes přispívá k jejich psychické pohodě tím, že jim poskytuje společnost a emoční podporu. Majitelé psů se cítí více sebevědomí, a to se také promítá i do jejich sociálních interakcí.

Na základě odpovědí na **otázku č. 10** lze říct, že osm z dvanácti dotazovaných respondentů jednoznačně upřednostňuje chůzi s vodícím psem před chůzí s dlouhou bílou holí. Pouze jeden z těchto sedmi chodí s holí často, ostatní málo nebo vůbec. Další dva respondenti chodí s s holí občas nebo často a nemají s tím problém, byť oba ve své odpovědi vyzdvihují výhody vodícího psa před holí. Další respondentka, která dříve upřednostňovala psa před holí, tak i teď navzdory tomu, že již psa nemá, chodí s holí velmi málo. Využívá totiž služeb lidského průvodce. Pouze jedna respondentka preferuje hůl s tím, že má možnost si překážky více osahat. Hlavní důvod toho, proč většina respondentů upřednostňuje vodícího psa bylo už dříve zmíněno v odpovědích na otázku č. 3; vyšší bezpečnost chůze. Šest respondentů zmiňuje problém s překážkami na cestě (výškové překážky, lidi, auta, sloupy, kanály či spadané listí). Jedna respondentka říká, že se psem se nemusí na cestu tolik soustředit. Další respondent konstatuje, že bez psa se mu stávaly různé pády a úrazy. Dvě respondentky explicitně říkají, že se bojí chodit pouze s dlouhou bílou holí. Jiný respondent přímo zmiňuje i výhodu psa v podobě vyšší efektivity ve srovnání s holí. Vodícího psa vnímá jako efektivnější pomůcku ve smyslu úspory času, nižší náročnosti se někam dostat a současně toho, že se do cíle zvládne dostat dřív nebo je schopen ujít delší vzdálenost, než když má pouze hůl.

Na základě poskytnutých odpovědí na otázku č. 10 lze konstatovat, že většina respondentů preferuje chůzi s vodícím psem než pouze s holí. Toto je zřejmé z odpovědí, v kterých respondenti zdůrazňují pocit bezpečí a spolehlivosti, který pes poskytuje,

zejména v neznámých nebo obtížných situacích. Nicméně existují i nevidomí, kteří upřednostňují chůzi pouze s holí, buď z důvodu osobní preference, zvyklosti nebo praktických důvodů, jako je nemožnost vzít psa na některá místa s sebou.

V odpovědích na **otázku č. 12** jeden respondent zmiňuje, že vnímá pozitivně, že pes přitahuje pozornost veřejnosti a zároveň funguje jako "lamač ledu", který snižuje bariéry při navazování kontaktů. Díky psovi mají lidé větší tendenci přijít k nevidomému a nabídnout mu pomoc. Podobně hovoří i respondent, který říká, že díky psovi prohodí alespoň s někým, kdo mu nabídne pomoc, pár slov. Zároveň dodává, že vlastnictví psa mu přineslo to pozitivum, že se mu díky psovi již nestává, že by mu někdo vyhrožoval tím, že jej přepadne, okrade nebo mu fyzicky ublíží. Zároveň, dvě z respondentek mají pocit, že pes jim pomáhá předejít nebezpečným situacím, jako je nevyžádané nabízení pomoci ostatními lidmi. Další respondentka je ráda za pozornost veřejnosti a tudíž to, že vodící pes tento kontakt vyvolává, vnímá pozitivně.

Na základě poskytnutých odpovědí na otázku č. 12 lze konstatovat, že to, jak vodící psi ovlivňují kontakt s veřejností vnímají někteří respondenti pozitivně. Na jedné straně hodnotí kladně zvýšenou pozitivní pozornost a nabízení pomoci a na druhé, že pes odfiltruje nevyžádaný a nepříjemný kontakt s veřejností. Celkově tedy vodící psi přináší i pozitiva ve vztahu s veřejností.

4.2. Analýza rozhovorů – nevýhody vodícího psa

Z rozhovorů vyplývá, že 9 z 12 respondentů jsou ženy. Jedinci byly sice vybírání metodou účelového výběru, nicméně bez podmínky pohlaví. Tento poměr vychází a koreluje s tím, že ženy tvoří 2/3 z celkového počtu klientů naší výcvikové školy. To souvisí s tím, že ženy si celkově častěji pořizují psy do domácnosti než muži. Mužská část nevidomých a těžce slabozrakých má tedy nižší potenciál k pořízení si psa, což ve výsledku snižuje celkové množství vodících psů mezi nevidící populací.

Na **otázku č. 4** všech jedenáct respondentů odpovídá, že před svým prvním vodícím psem měli ke psům pozitivní vztah. Pouze jeden respondent měl neutrální vztah. Dva respondenti se dokonce označují jako pejskaři. Osm respondentů, před svým prvním

vodícím psem v nějaké životní fázi vlastnilo svého psa, coby domácího mazlíčka. Z toho vyplývá, že vysoký předpoklad k pořízení si vodícího psa je absence negativního vztahu ke psům jako takovým. Pokud nevidomý není pejskař, existuje vysoká pravděpodobnost, že si vodícího psa ve svém životě nikdy nepořídí.

Jeden z respondentů zmiňuje v **otázce č. 5** opakovanou zkušenost s více než jeden rok trvající čekací dobou na vodícího psa s tím, že jej to téměř odradilo od pořízení této kompenzační pomůcky.

V odpovědích na **otázku č. 6**, osm respondentů uvedlo, že pořízení si vodícího psa sice přineslo veskrze pozitivní změny životního stylu a obohacení jejich života, nicméně lze pozorovat, že to má různé dopady na životní styl lidí. Zmiňována byla především určitá ztráta flexibility, neboť respondenti nejsou již tak volní v plánování svého času a aktivit, pokud mají vodícího psa. Dva dotazovaní respondenti říkají, že pes jim životní styl nijak nezměnil. Šest respondentů podotýká, že jim pes přinesl do života řadu povinností spojených se staráním se a péčí o něj a jedna respondentka hodnotí tyto povinnosti jako omezující její sociální vyžití. Pro jinou respondentku byla změna životního stylu, respektive nové povinnosti související s péčí o psa, emocionálně a fyzicky náročné natolik, že jí to odradilo od dalšího vodícího psa. Jinému respondentovi se naopak natolik změnil životní styl, kdy začal pracovat v centru Prahy, že se dalšího vodícího psa již rozhodl nepořídít, z toho důvodu, že mu bylo líto psa denně nechávat v takovémto rušném prostředí. Podobně je na tom i respondentka, která se rozhodla dalšího psa nepořídít primárně kvůli změně práce.

Na základě výše zmíněných odpovědí na otázku č. 6 lze konstatovat, že změna životního stylu na základě okolností nesouvisející se psem může být jedna z příčin, proč se nevidomí i přes pozitivní zkušenosti s vodícím psem raději vrátí k dlouhé bílé holi.

Dle odpovědí na **otázku č. 7** lze říct, že i když převažuje kladný pohled na ovlivnění vztahů mezi nevidomým a blízkým okolím, včetně rodiny a přátel vodícím psem, existují i negativní zkušenosti. Jedna dotazovaná respondentka zmínila zhoršení vztahů s rodinou v důsledku nepřijetí jejího vodícího psa z toho důvodu, že rodina, především rodiče, psa odmítají, coby potvrzení handicapu své dcery. Tato respondentka konstatuje, že přítomnost psa jí také negativně ovlivnila její partnerské vztahy, neboť většina jejích partnerů psa doma neakceptovala. Zmiňuje také konflikty s veřejností na

vesnici, kvůli sbírání exkrementů. Jinému respondentovi vznikly kvůli psovi neshody s bratrem a další respondentce pes zhoršil vztahy s jejím otcem, který nesnese psy z hygienických důvodů. Negativní zkušenost ohledně ovlivnění vztahů s přáteli má i respondentka, kterou kvůli psovi přestali zvat na návštěvy.

Z výše uvedených odpovědí na otázku č. 7 vyplývá, že tyto negativní zkušenosti s přáteli a rodinou ohledně vlastnictví vodícího psa mohou ovlivnit rozhodnutí jednotlivce ohledně pořízení dalšího vodícího psa, a tedy snížit celkovou atraktivitu této kompenzační pomůcky.

Z odpovědí na **otázku č. 8** vyplývá, že jedna z příčin malého množství vodících psů v nevidomé populaci je celková finanční náročnost péče o vodícího psa. Z dvanácti respondentů, aktuálních nebo bývalých majitelů vodících psů jich šest vnímá finanční náročnost péče o psa jako problematickou a šest nikoliv nebo jen částečně. U dvou z šesti, pro které je tato péče náročná, se jedná o jeden z rozhodujících faktorů ohledně pořízení dalšího vodícího psa. Ostatní se raději 'uskromní', než aby se psa vzdali. Dvěma respondentům ve zvládnání nákladů ohledně psa významně pomáhá příjem ze zaměstnání. Pro další tři je zásadní pomoc od někoho jiného, většinou člena domácnosti. Jedna respondentka zmiňuje potíže ohledně zaplacení spoluúčasti 10 % z kupní ceny vodícího psa. Dvě respondentky si stěžují na zrušení měsíčně vypláceného příspěvku úplně nebo prakticky nevidomým občanům (příspěvek na výživu). Jeho absence plus povinnost zaplacení 10% spoluúčasti zvyšují finanční zátěž na péči o vodícího psa a snižují tak pro určitou část lidí jeho atraktivitu.

Na základě odpovědí na **otázku č. 9** lze říct, že samotná chůze se psem je nejnáročnější a nejproblematictější především v začátcích soužití vodícího psa a jeho nového majitele. Problémy při chůzi se psem mohou být různého charakteru – od problémů se stylem chůze, přes nedostatečné sehrání dané dvojce, nečekané překážkami na cestě až po nevhodné reakce psa na různé situace. Významnou nepříjemností narušující vodění, kterou zmiňují dvě dotazované respondentky, jsou cizí psi a reakce na ně, což je těžko řešitelný problém, který nelze nikdy zcela zvrátit výchovou. Dále se jedná o nepředvídatelné a nečekané překážky v cestě. Zejména výškové překážky, které zmiňuje jedna respondentka, bývají náročné a většina psů je ani po absolvování výcviku zcela nevládně správně detekovat a vyhybat. Tyto situace mohou být pro nevidomého majitele vodícího psa obtížné řešit a mohou narušit jeho důvěru v psa, a pocit, že se na

něj může v terénu zcela spolehnout. Problémy při chůzi krátce po předání bývají jedním z hlavních důvodů výtek ohledně této kompenzační pomůcky.

Jak dokazují odpovědi na **otázku č. 11**, tak odpírání přístupových práv a odmítání vpouštění nevidomých do veřejných prostor s vodícími psem není v ČR dnes tak časté. Na druhou stranu se s touto nepříjemnou situací v nějaké formě někdy potkalo devět z nich. Nejčastější je odmítání přístupu do malých obchodů s potravinami, v pekárně, na poliklinice, v kupé ve vlaku či meziměstských autobusech. Toto vytváří situace, které jsou nepříjemné a s kterými si každý nevidomý poradí či neporadí podle své individuální osobnosti a povahy. Nicméně nikdo z respondentů to nevnímá jako závažný problém. Jedna respondentka se setkala s odmítáním na koleji kvůli psovi, což vedlo k rozhodnutí do školy dojíždět. Jiná respondentka byla se psem odmítána na pracovišti, a to významně přispělo k tomu, že si dalšího vodícího psa již nepořídila. Další respondentka zmiňuje, v souvislosti s odpíráním přístupových práv, nevhodnou pomoc pramenící z nedostatečné osvěty veřejnosti, jež vnímá jako příčinu těchto problémů.

Dle odpovědí na **otázku č. 12** je jedním z důležitých bodů, který přispívá k nižšímu zájmu o vodící psy interakce s veřejností ve smyslu nevyžádané pomoci. Žádný z dotazovaných respondentů se sice nezmiňuje, že by se s tímto druhem asistence setkával příliš často, ale všichni se s ní alespoň někdy v minulosti setkali. Bez výhrad vítá nevyžádanou pomoc veřejnosti pouze jedna respondentka. Sedm respondentů se shodne na tom, že pomoc vítají, ale nesmí být neadekvátní, neurvalá, nedbalá, částečná či naopak přehnaná. Dva respondenti říkají, že pomoc vítají pouze pokud jdou s holí, bez psa. Jedna respondentka striktně odmítá jakoukoliv pomoc z důvodu sociální fobie. Další respondent nemá rád pomoc, pokud je nějakým způsobem zasahováno do integrity jeho psa. Jeden respondent říká, že mu pomoc spíše vadí, ale přijímá jí hlavně ze zdvořilosti. Jiná respondentka také vyjadřuje názor, že nevyžádaná pomoc může být odrazující od pořízení si vodícího psa a další to dokonce uvedla jako jeden z hlavních důvodů, proč si dalšího vodícího psa nepořídila.

Závěr

Z provedených rozhovorů vyplývá, že chůze s vodícím psem je pro nevidomé a prakticky nevidomé všeobecně bezpečnější, efektivnější, rychlejší, komfortnější z pohledu fyzického a psychické pohody než chůze pouze s dlouhou bílou holí. Významnou mírou zvyšuje mobilitu člověka s těžkým postižením zraku, a tím i jeho prostorovou orientaci a schopnost samostatného pohybu v terénu. Vodící pes pomáhá danému člověka zvyšovat a zkvalitňovat sociální interakci, jak v kontaktu s blízkými, tak veřejností, což může vést k větší sociální inkluzi a zlepšení mezilidských vztahů. Kromě vyšší bezpečnosti během vodění a vyšší bezpečností ve smyslu fyzické ochrany svého nevidomého majitele, dodává vodící pes také psychickou podporu, a to jak 'na trase', tak mimo ni, v běžném životě. Vodící pes naplní, ve smyslu jeho fungování, očekávání většiny jeho nových majitelů.

K obdobným závěrům lze dojít i na základě teoretické části této práce. V té se potvrzuje, že chůze s vodícím psem umožňuje rychlejší a bezpečnější chůzi v porovnání s pohybem pomocí techniky chůze s dlouhou bílou holí. Pes včas zaregistruje překážky a pomáhá se jim vyhnout. Na neznámých trasách dokáže najít orientační body jako jsou schody, dveře nebo zastávky. Díky němu si tak nevidomý může odpočinout od neustálého soustředění se na cestu. Z textu dále vyplývá, že lidé na ulici jsou k nevidomým s vodícími psy vstřícnější a častěji se s nimi baví. Pes tak slouží jako most mezi lidmi se zrakovým postižením a lidmi bez postižení. Navíc motivuje nevidomého k častějšímu cestování a pohybu, což přispívá k lepší kondici obou. Je také partnerem při vycházkách do přírody, za kulturou nebo při kynologických sportech. Život se psem snižuje sociální izolaci, zejména u osob žijících osaměle. A konečně, pes se svému nevidícímu majiteli stává důvěrným přítelem, společníkem, který z podstaty své přirozenosti pramenící z domestikace vnímá svého pána jako svého rodiče a zahrnuje jej oddaností a nákloností. Nicméně, pro dosažení plnohodnotné spolupráce nevidomého pána a jeho psa je potřeba, aby tento vřelý a věrný vztah ze strany čtyřnohého přítele byl opětován a nezůstal jednostranný. Jedině tak lze dosáhnout naplnění tohoto unikátního vztahu; (nevidomý) člověk a (vodící) pes.

Navzdory všem výše zmíněným pozitivním aspektům vlastnictví a užívání vodícího psa jej aktuálně aktivně využívá pouze zhruba 2,9 – 4,3 % nevidomých a prakticky nevidomých a dlouhodobě se toto číslo nějak zásadně nelepší.

Příčiny tohoto problému jsou vysoká finanční náročnost na péči o vodícího psa, povinnost nevidomého zaplatit 10% spoluúcast z pořizovací ceny psa, zrušení měsíčně vypláceného příspěvku úplně nebo prakticky nevidomým občanům (příspěvek na výživu), příliš dlouhá čekací doba na psa, nízká inklinace mužů k pořízení si psa, nižší pravděpodobnost pořízení si psa u nepejskařů, negativní dopad na životní styl lidí ve smyslu nižší flexibility daného člověka či nové povinnosti ohledně psa, které mohou být emočně a fyzicky vyčerpávající. Dále změna životního stylu, jež znemožní nadále mít vodícího psa, odpírání přístupových práv, vágní a nedostatečná legislativa a právní úprava vodícího psa a s tím související absence oficiálního certifikátu vodícího psa, státem akreditované komise, oficiální kontroly veterinárními lékaři, a tedy chybějící efektivní systém kontroly vycvičených vodících psů. Na vině je též krátká historie vodících psů v ČR způsobená primárně segregací osob s těžkým zrakovým postižením před rokem 1989. Z toho vychází menší tradice tohoto fenoménu a nedostatečná osvěta současné české veřejnosti. Dalšími příčinami jsou zákonem neošetřený, a tudíž nedostatečně dlouhý proces předávání vodícího psa, interakce s veřejností ve smyslu nevyžádané pomoci, potíže se psem při vodění a negativní ovlivnění vztahů s blízkým okolím. V neposlední řadě i fakt pramenící z etologie psa, a tedy, že pes komunikuje se svým okolím především vizuálně, což v tomto kontextu vytváří určitou komunikační bariéru a prostor pro nepochopení.

Pro zvýšení atraktivity a využívání kompenzační pomůcky vodícího psa, která přináší svým nevidícím majitelům mnoho pozitiv, je potřeba se soustředit na odstranění nebo zmírnění výše zmíněných příčin jejich nízkého počtu. Jedině tak lze přispět ke zvýšení kvality života a v konečném důsledku i dosažení lepší integrace osob s těžkým postižením zraku do běžné většinové společnosti.

Seznam použitých zdrojů

1. Literatura

1. DIVIŠOVÁ, Zdenka et al. *Praktické využití psů v zoorehabilitaci: pracovní sešit: seminář pro pedagogy: OPPA CZ.2.17/3.1.00/32105*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2010. 180 s. ISBN 978-80-213-2092-5.
2. GRIGOR'JEVIČ, Litvak, Aleksej. *Nástin psychologie nevidomých a slabozrakých*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. 170 s.
3. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
4. JESENSKÝ, Ján. *Tyflologické minimum a základy komplexního zabezpečení zrakově postižených* [online]. Praha: Horizont, 1988. 66 s. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:32b25ee0-f65e-11e9-a329-005056827e51?page=uuid:9fe3b91d-c51a-477f-bdf5-c16a31820cd1>
5. KAVALÍROVÁ, Kateřina. *VODICÍ PES Kompenzační pomůcka pro osoby s těžkým zrakovým postižením* [online]. 1. vyd., Praha: Okamžik, z. ú., 2017. 87 s. [cit. 2023-06-16]. ISBN 978-80-86932-46-0. Dostupné z: <https://www.okamzik.cz/wp-content/uploads/2019/05/B03.pdf>
6. KEBLOVÁ, Alena. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001, 67 s. ISBN 80-7216-191-1.
7. KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, Lea. *Oftalmopedie* [online]. Brno: Paido, 2000, 77 s. [cit. 2023-06-18]. ISBN 80-85931-84-2. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:3df0ca10-f6de-11e3-812a-005056827e52?page=uuid:d0f36dd0-0224-11e4-a680-5ef3fc9bb22f&fulltext=wiener%20prostorov%C3%A1%20orientace>
8. LORENZ, Konrád. *Život se psem není pod psa*. Praha 5: Granit, 1997, 128 s. ISBN 80-85805-57-X.
9. LUDÍKOVÁ, Libuše, FINKOVÁ, Dita, STEJSKALOVÁ, Kateřina. *Teoretická východiska speciální pedagogiky osob se zrakovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 106 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3700-2.

10. LUDÍKOVÁ, Libuše a STOKLASOVÁ, Veronika. *Tyflopedie pro výchovné pracovníky* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 50 s. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://uss.upol.cz/wp-content/uploads/2015/01/Tyflopedie-pro-v%C3%BDchovn%C3%A9-pracovn%C3%ADky.pdf>
11. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce* [online]. Praha: Portál, 2003. 287 s. [cit. 2023-06-19]. ISBN 80-7178-549-0. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:df7c75e0-b750-11e4-a7a2-005056827e51?page=uuid:32ccff50-d964-11e4-ae4e-5ef3fc9ae867>
12. MATYSKOVÁ, Kateřina. *Kompenzační pomůcky pro osoby se zrakovým postižením*. 1. vyd. Praha: Okamžik, 2009, 60 s. ISBN 978-80-86932-24-8
13. MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011. 511 s. ISBN 978-80-7367-859-3.
14. MIKULICA, Vladimír. *Poznej svého psa – etologie a psychologie psa*. Litvínov: Dialog, 1992. ISBN 80-85194-26-0.
15. RAMSEY, Grant. *What is animal culture?* In: ANDREWS, Kristin a BECK, Jacob. *THE ROUTLEDGE HANDBOOK OF PHILOSOPHY OF ANIMAL MINDS* [online]. 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN: Routledge, 2017. 540 s. ISBN: 9781315742250 [cit. 2024-02-25]. Dostupné také z: https://philsci-archive.pitt.edu/12456/1/Ramsey_Animal_Culture.pdf
16. SEKÁČ, Štěpán Šebestián. *Vychování a vzdělání slepců doma a ve škole se zvláštním ohledem na opatrovací a zaměstnávací ústav slepců v Praze* [online]. V Praze: I. L. Kober, 1870. 36 s. [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:dc756c50-0234-11eb-a006-005056827e51?page=uuid:26bc2684-b3aa-4fec-8e7e-5c7f1008f8>
17. SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009. 214 s. ISBN 978-80-87207-03-1.
18. VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho techniky*. [online] Pardubice: Univerzita Pardubice, Ekonomicko-správní fakulta, 1999. ISBN 80-7194-188-3. [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:d1d42740-b99e-11e3-9d7d-005056827e51?page=uuid:a6de09d0-c68b-11e3-85ae-001018b5eb5c>
19. WAAL, F. *The Ape and the Sushi Master: Cultural Reflections Of A Primatologist*. Basic Books, 2001. 464 s. ISBN 9780465041763.

20. WIENER, Pavel. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. Praha: Avicentrum, 1986. 106 s. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:014b9580-a4fb-11ec-b29b-005056827e52?page=uuid:255d6f76-b472-4614-a0e4-731d60c8d609>

2. Internetové zdroje

1. 388/2011 Sb. VYHLÁŠKA ze dne 29. listopadu 2011 o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372793/388_2011.pdf/2b22299b-de12-fad1-b22e-505c177a8ab3
2. Applebaum, Jennifer & Peek, Chuck & Zsembik, Barbara. *Examining U.S. pet ownership using the General Social Survey* [online]. The Social Science Journal 60. 1-10. 10.1080/03623319.2020.1728507, 2020. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/figure/Estimates-of-US-pet-ownership-by-selected-social-and-demographic-characteristics_tbl1_339749697
3. BAGANZ, Barbara. *European Guide Dog Federation Report on Number of Guide Dogs in Europe* [online]. 2023, s. 13. [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.egdfed.org/media/1039/number-of-guide-dogs-report.pdf>
4. *Biological determinism* [online]. Oxford Reference. 2024.[cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095507933>
5. *Breeding*. [online]. Guide Dogs for the Blind. [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: <https://www.guidedogs.com/about-guide-dogs-for-the-blind/dog-departments/breeding>
6. BURTON, Matthew J.; RAMKE, Jacqueline a MARQUES, Ana Patricia, et al. *The Lancet Global Health Commission on Global Eye Health: vision*

- beyond 2020*. Online. The Lancet. Roč. 2021, article 9, s. 551. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: [https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2214-109X\(20\)30488-5](https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2214-109X(20)30488-5).
7. *Dog ownership in Europe*. [online]. Landgeist. 2023, [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://landgeist.com/2023/05/06/dog-ownership-in-europe/>
  8. *Doporučení veřejné ochránčyně práv vládě České republiky podle ustanovení § 22 odst. 1 ve spojení s § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv ve věci vydání zákona, který by upravil některá práva osob se zdravotním postižením, které využívají doprovodu psa se speciálním výcvikem* [online]. Ombudsman, 2016. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Zvlastni_opravneni/Vlada/asistencni-psi.pdf
  9. DUDR, Viktor a LNĚNIČKA, Petr. *METODICKÉ POZNÁMKY k vytváření podmínek pro samostatný a bezpečný pohyb nevidomých a slabozrakých lidí I. díl* [online]. 3. vydání. Praha: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, 2000. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <http://www.brailnet.cz/sons/docs/bariery/>
  10. *Facts and Figures*. Online. International Guide Dog Federation, 2023. [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.igdf.org.uk/about-us/facts-and-figures/>
  11. FRANK, Morris. *History of Guide Dogs* [online]. International Guide Dog Federation, 2010. [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://www.igdf.org.uk/guide-dogs/history-of-guide-dogs/>
  12. HUROVITZ, Craig S.; DUNN, Sarah; DOMHOFF, G. William a FISS, Harry Fiss. *The Dreams of Blind Men and Women: A Replication and Extension of Previous Findings* [online]. 1999. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: https://dreams.ucsc.edu/Library/hurovitz_1999a.html
  13. *IGDF Standards* [online]. International Guide Dog Federation, (nedatováno). [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.igdf.org.uk/igdf-standards/>
  14. JASENOVCOVÁ, Hana. *Historie výcviku vodících psů*. Mathilda [online]. 2015. [cit. 2023-06-17]. Dostupné z: <https://mathilda.cz/wp-content/uploads/2022/11/historie-vycviku-vodicich-psu.pdf>

15. *Jak žádat o vodičího psa*. [online]. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR. (neuvedeno). [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.sons.cz/Jak-zadat-o-vodiciho-psa-P4002893.html>.
16. JIRÁKOVÁ, Pavlína. *Rehabilitační a kompenzační pomůcky pro handicapované* [online]. Alfabet. Praha, 2014. [cit. 2023-06-18] Dostupné z: <https://www.alfabet.cz/vyvojova-vada-u-ditete/pomucky-a-hracky/rehabilitacni-a-kompenzacni-pomucky/>
17. JUSTOŇ, Zdeněk a WOLF, Josef. *Antropomorfismus*. [online]. cit. [2024-04-27]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Antropomorfismus>.
18. KROEBER, Alfred Louis a KLUCKHOHN, Clyde. *Culture: a critical review of concepts and definitions* [online]. Cambridge, Massachusetts, USA: Museum, 1952. [cit. 2024-04-18]. Dostupné z: https://ia800301.us.archive.org/34/items/papersofpeabodymvol47no1peab/papersofpeabodymvol47no1peab_bw.pdf
19. KUMAR R, Indrayan. *Erblindung in Deutschland–heute und 2030 [Blindness in Germany–today and in 2030]*. *Der Ophthalmologe: Zeitschrift der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft* [online]. 2006. [cit. 20.6.2023]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16924449/>
20. *LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD*. [online]. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. (neuvedeno). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
21. *Příspěvek na zvláštní pomůcku* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, (nedatováno). [cit. 2024-01-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-zvlastni-pomucku>
22. *PŘÍSPĚVEK ÚPLNĚ NEBO PRAKTICKY NEVIDOMÝM OBČANŮM*. [online]. *OSTRAVA!!!*, 2016. [cit. 2024-01-08]. Dostupné z: <https://ovajih.ostrava.cz/cs/radnice/urad/odbor-socialni-pecce/zivotni-situace/prispevek-uplne-nebo-prakticky-nevidomym-obcanum>
23. *Sbírka zákonů č. 329 / 2011* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, (nedatováno). [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372793/zakon_329_2011.pdf/5581eb74-2743-d9e1-b2ef-ca9ef4084c12
24. SEITLOVÁ, Jitka. *Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodičích a asistenčních psů do veřejných prostor*. [online]. Ombudsman,

2010. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Doporuceni/31-10-DIS-JKV_doporuceni-psi.pdf
25. SCHINDLER, Radek a Milan PEŠÁK. *Kdo je zrakově postižený* [online]. Praha: SONS ČR ©, 2012. [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <http://archiv.sons.cz/kdojezp.php>
26. *STATISTICKÉ ÚDAJE O NEVIDOMÝCH A SLABOZRÁKÝCH LIDECH*. [online]. TyfloCentrum Praha, o. p. s., 2010. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <http://praha.tyflocentrum.cz/dokumenty-ke-stazeni/metodicke-pokyny/index.php?item=152>.
27. VAN DYCK, Herman. *NE TAK, ALE TAK: příručka správného kontaktu s nevidomými a slabozrakými* [online]. 1. vydání. Praha: Česká unie nevidomých a slabozrakých – Tyfloservis, 1996. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://emuzeum.cz/admin/files/Ne-tak,-ale-tak.pdf>
28. *VÝBĚROVÉ ŠETŘENÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM v roce 2018* [online]. Praha: Český statistický úřad, Odbor statistik rozvoje společnosti, 2019. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90600407/26000619.pdf/b1d5a2b3-a309-4412-a962-03d847d3d1a0?version=1.5>
29. *Zákon č. 89/2012 Sb.* [online]. ZÁKONY PRO LIDI. 2024, [cit. 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
30. *Zákon č. 198/2009 Sb.* [online]. ZÁKONY PRO LIDI, 2018, [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>
31. ZINDELOVÁ, Michaela a MUSÍLEK, Radek. *Anketa: Jak se proměnil život lidí s postižením v posledních 30 letech?* [online]. Můžeš. 2017, č. 1/2017, s. 9-13. ISSN 1213-8908. Dostupné z: https://bariery-my.sharepoint.com/personal/stepanb_muzes_cz/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fstepanb_muzes_cz%2FDocuments%2F0_Muzes_PDF%20archiv%2FPDF%202017%2F01_2017.pdf&parent=%2Fpersonal%2Fstepanb_muzes_cz%2FDocuments%2F0_Muzes_PDF%20archiv%2FPDF%202017&ga=1
32. *Zrakové postižení*. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR. [online]. (neuvedeno). [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.sons.cz/zrakovepostizeni>